

SPRAWOZDANIE
DYREKCJI
C. K. WYŻSZEGO GIMNAZYZUM
Z JĘZYKIEM WYKŁADOWYM POLSKIM
W KOŁOMYI
za rok szkolny
1913/14.

T R E Ś Ć:

1. **Leon Streisenberg:** W kwestyi Pinaksu Kebesa.
2. **Marianus Barański:** De natura et partibus quae Apollini tribuuntur in Horatii carminibus.
3. **Część urzędowa.**

W KOŁOMYI 1914.
Nakładem funduszu szkolnego.

Mr. WRS.
Spr. 65

Leon Streisenberg

W KWESTYI
PINAKSU KEBESA.

Obecny stan Zabieram głos w kwestyi, która wywołała była **kwestyl.** długotrwałą dyskusję i polemikę. Dzisiaj polemika ta przycichła nieco, szczególnie po ukazaniu się broszury Drosihnaj i dySSERTacyi Prächter²⁾, które przypadły do smaku nie tylko filologom, lecz także historykom literatury i filozofii starożytnej. To też do jakiegokolwiek podręcznika literatury lub filozofii starożytnej zaglądnijemy, wszędzie znajdziemy cytowane słowa obu autorów, którzy dali niezbite rzekomo dowody w tej kwestyi. Ponieważ sądy w tychże podręcznikach z powodów zresztą zrozumiałych są zbyt ogólnikowe, wypadnie mi w toku rozprawy polemizować głównie z wyż wspomnianymi autorami, ponieważ oni drogą mniej lub więcej szczegółowej analizy do pewnych konkretnych doszli rezultatów. Obaj są zawziętymi przeciwnikami autentyczności tealogu.

Sądy obrońców autentyczności Kebesa, wypowiedziane przeważnie we wstępach do wydań lub tłumaczeń ograniczają się zwykle do zwalczania tego lub owego punktu w twierdzeniach przeciwników, poczem następują pełne entuzjazmu tyrady, które na szali krytyki naukowej zaważyć nie mogą i w kwestyi tej zawilej i zawikłanej żadnej nowej myśli nie wynoszą. Typowym na to przykładem są słowa następujące³⁾: „La tavola di Cebete e un compendio prezioso delle dottrine morali dei Greci antichi, e la purezza della lingua i nobili pensieri e quella, che chiamasi economia del lavoro ... i t. d. Sądy więc o Pinaksie są i nadal jak dawniej biegunowo różne. Jednym się podoba, drugich nudzi, jedni się nim entuzjazmują, drudzy po dość zresztą powierzchownem zbadaniu kwestyi piętnują go mianem fałszerstwa.

1) Die Zeit des *ΗΙραξ Κέβηρος* Gymn. Pr. Neusteltin 1873.

2) Cebetis tabula, quoniam actate conscripta esse videatur Marburgi 1885.

3) Giuseppe Barone. Tavola di Cebete Napoli 1883.

Ja przystąpiłem do analizy tego dialogu ze strony mało dotychczas branej pod uwagę, a mianowicie z punktu widzenia historii sztuki, któryto postulat podnosi z naciskiem K. K. Müller w artykule omawiającym rysunek z muzeum berlińskiego, a będącym ilustracją do słów naszego dialogu: musiałem jednak przed opracowaniem podjętego zadania zająć przede wszystkim stanowisko pewne co do kwestyi już tyle razy mniej lub więcej ściśle przedyskutowanych.

Wynody Nie pojedyncze, drobnostkowe uwagi dołączyć, ale całą kwestyę autentyczności autora dialogu rozwiązać podjął się Drosihn¹⁾ i to na podstawie 1) świadectw zewnętrznych 2) treści 3) formy 4) leksykalnego inwentarza. W rezultacie jednak wypadł szkic zaledwie, w obrębie którego trudno było wyświotlić mnogość nasuwających się problemów — uczynił to dopiero Prächter idąc w ślad mistrza. Najwięcej wagi przywiązuje D: do argumentu, że autor naszego dialogu musiał mieć w chwili pisania go około sto lat. Konkluduje zaś w ten sposób dlatego ponieważ datą napisania Memorabiliów Ksenofonta, w których Kebes jako *προσβήτης* jest wspomniany, przenosi najwcześniej na r. 394 — i ponieważ w dialogu (c. 33) znajduje się cytata z *Nóuoi* Platona wydanego zaraz po jego śmierci w r. 349. — Dowód ten matematycznie przeprowadzony nie jest przecie dość ściśły. Data napisania Memorabiliów nie jest do dziś dnia ustalona. W każdym razie jest ona nieco późniejsza niż D. przypuszcza.²⁾ Z drugiej strony, czy cytata powyższy z *Nóuoi* pochodzi jest również rzeczą niepewną, na podobny bowiem cytat w VII. ks. Politeji zwrócił uwagę Schweighäuser w swej edycji. Przypuszczam zresztą, że cała ta końcowa część dialogu jest nieautentyczna, co bliżej wyjaśnię później. Zważywszy to wszystko można autorowi naszego dialogu odjąć sporą ilość lat i uznać zgodność źródeł literackich z tem, co sam autor na początku dialogu wyznaje, że pisząc go jest starcem 2., „*προσβήτης τις παλαιός*...“ Drosihn twierdzi, że treść dialogu wskazuje na cynika lub stoika „Skoro się zważy stosunek jego do wiedzy pozornej i eucheirydyczny charakter dialogu, dojdzie się do przekonania, że był on pisany Graecis verbis, Romanis moribus“. O wiedzy pozornej będę mówił potem, co zaś do euchejry-

¹⁾ Christ Griech. Liter.

dycznego charakteru dyalogu, to zwróć w tym związku uwagę na jedną bardzo ważną kwestję, której dotychczas naleyście nie rozpatrzono. Chodzi mianowicie o kwestję autentyczności ostatnich rozdziałów dyalogu. Jest faktem niezaprzeczonym, że do c. 33. utrzymuje nas autor w iluzji artystycznej. Snują się przed oczyma naszymi rozmaite personifikacye, śledzimy drogi po których błąka się dusza ludzka. „*O uēr dē uēθos ō ξέρει, ὁ ἐν τῇ πύξει τοιοῦτος ἡμῖν ἐστίν.*“ Tu się illuzya kończy, rozwiewa — a zaczyna się podręcznik, który robi wręcz odmiennie na nas wrażenie. Z początku treść jeszcze jako tako sklecona z częścią poprzednią, a potem dyalog toczy się do końca bez należytego związku — i tu dopiero widzimy myśli zaczerpnięte z filozofii stoickiej i to w formie zupełnie dogmatycznej.

Dotychczas uznano za nieautentyczne tylko ostatnie 2 rozdziały i to z przyczyny czysto zewnętrznej, ponieważ tekst grecki się nie zachował, a tylko tłumaczenie arabskie. Jeśli się jednak zważy, że treść tych dwóch rozdziałów jest tylko dalszym ciągiem tego samego stoickiego filozofowania, powtarzaniem utartych komunalów, to musi się dojść do przekonania, że także ostatnie rozdziały od c. 33. wyłącznie są nieautentyczne i później do dyalogu włączone w charakterze komentarza. Ciekawą jest rzeczą, że lwia część wywodów Drosihna i Prächtera, do tych właśnie rozdziałów się odnosi.

Wywody Ponieważ P. wywody Drosihna podejmuje i rozszerza przeto aby uniknąć powtarzanie się zajmę się obecnie dySSERTACYĄ Prächtera. Główną część dySSERTACYI P. zajmuje analiza treści dyalogu (str. 24—83) w rozdziale zatytułowanym „*De philosophorum, quae tabula continentur sententiis.*“ — Twierdzi zatem na początku, że autor jest późniejszy, bo charakteryzuje go eklektycyzm, że są w nim ślady filozofii pytagorejskiej, sokratesowej, eleackiej, platońskiej, stoickiej i cynicznej.

P. rozprawia się po krótko z krytykami, którzy na podstawie tych śladów uważali autora naszego dyalogu za zwolennika tego lub owego kierunku, i załatwiwszy się z nimi chwytą się z całą skwapliwością cytatów stoickich i cynicznych i przy ich pomocy dochodzi do ostatecznego celu swych dociekań. Z początku ma jeszcze na oku całokształt kwestyi, zdaje sobie sprawę z wielu trudności, które mu się nasuwają, później zaś, skoro tylko pierwsze

przeszkody usunął i zagłębił się w literaturę późniejszą wydaje już sądy apodyktyczne, traci zupełnie z oczu starszą literaturę, w końcu chwytą się już poszczególnych tylko pojęć i wyrazów — ograniczając się prawie do omówienia kwestyi jedynie ze strony filologicznej. Stronę filologiczną poruszę później, tutaj chcę tylko zwrócić uwagę na te właśnie przeszkody, które P. tak łatwo z drogi posuwał. Charakterystyczną i dla mnie ogromnie ciekawą rzeczą było zaobserwowanie faktu, że właśnie w Platonie miał P. najtwardszy orzech do zgryzienia. Świadomie i celowo niweluje całą moc analogii z Platona odnosząc je do literatury późniejszej. Aby się jednak treściwie wyrazić ujmę wszystko, co w tej sprawie mam powiedzieć w poszczególne punkta.

1) Nieliczne ślady filoz. pytagorejskiej nie świadczą absolutnie o zależności od stoików, taksamo mogłyby świadczyć o zależności od Platona.

2) Ze śladów eleackich — słusznie konstatuje Jerram¹⁾, że nie samego Parmenidesa, ale Platona autor naśladował, uznając nie wszystkie *δόξαι* za fałszywe.

3) Ze śladów sokratesowskich, które zebrał Jerram znowu wynika ściśle powinowactwo z Platonem, już bodaj dlatego, że dotychczas jeszcze nie zdołano zbadać co do jednego, a co drugiego należy. P. powołuje się tu na stoików.

4) Ze śladów platońskich szczególnie zastanawia go cytat z Menex. 247 c. łącznie z Tab. 23. 4. — ale po krótkim namyśle znowu tenże sam argument: „eam de qua agimus sententiam Stoicis tritissimam fuisse infra ostendemus“.

5) Wymienionym w c. 13. gałęziom wiedzy podsuwa P. znaczenie *ἐγκοκλιος παιδείας*, powołując się głównie na treściwość jakby dogmatyczne brzmienie tego cytatu. Pomijawszy to, że miejsce to musiało inaczej wyglądać niż teraz, co później wykażę, to treściwość w tym wypadku nie wskazuje na orbis disciplinarum, ale jak wszystko tak i to miejsce jest w formie allegorycznej wypowiedziane, a więc krótko i zwięźle.

6) Raz przecież jeden składa broń i przyznaje, że *smilis quodam vis a Platone litterarum eruditioni tributur* (str. 60)

¹⁾ *Κρίσις πινάξ* with introduction and notes Oxford 1878

Przedewszystkiem odpadają słowa wyłącznie w dyalogu tylko się znachodzące. Czy i one mają świadczyć o późnem pochodzeniu dyalogu? Czy właśnie te unikaty nie świadczą, że autor formą allegoryczną dyalogu spowodowany użył kilku nowotworów n. p. zamiast *ψευδήςδότης* = *Ψευδοδοξία*. Kto się głębiej nad formą allegoryczną w ogólności zastanowi, ten konieczność powstania podobnych nowotworów zrozumie. Pytam się dalej dlaczego Arystof. Demost. i innych nie należy uważać pod względem leksykalnego inwentarza za współczesnych naszemu autorowi (abstrahując oczywiście od dat biograficznych w ścisłem tego słowa znaczeniu). Zwrócił już na to uwagę Jerram¹⁾ konstatując, że 25 słów zostało w ten sposób w indeksie niesłusznie umieszczonych.

Nie należy również zapominać o tem, że zasób słów, którym dany autor operuje nie jest zależnym jedynie od książek mu współczesnych, przecież każdy autor prawie ma także swój specjalny sposób i zwyczaj wysławiania się zależny od indywidualnego ustroju, milieu społecznego i towarzyskiego. W ten sposób do niewielu słów ograniczony materiał leksyk. traci swe znaczenie jako argument. Co zaś do pozostałych wyrazów, jeśli się zważy jakie zmiany przechodziła ta książka, jeszcze przed jej redakcją w kodeksach, to musi się dojść do przekonania, że są to naleciałości późniejsze, których obecność można sobie w rozmaity sposób wytłumaczyć, a wcale niekonieczną jest rzeczą już na podstawie tego o późnem powstaniu tego dyalogu decydować.

Cap. 13. Prócz materiału leks. osiłą niemal całej dyskusyi dotychczasowej był c. 13.

Według edycyi D. P. i innych cytata ten brzmi następująco: „Οἱ μὲν ποιηταί, οἱ δὲ ῥήτορες, οἱ δὲ διαλεκτικοί, οἱ δὲ μουσικοί, οἱ δὲ γεωμέτραι, οἱ ἀστρολόγοι, οἱ δὲ χρητικοί, καὶ ὅσοι ἄλλα τοῖσις εἰσὶ παραπλῆστοι...“

P. w swej dyssertacyi (p. 22) godzi się na to, że wyrazy *οἱ δὲ Ἱδωτικοί καὶ περιπατητικοί* trzeba usunąć z tekstu jako interpolowane, w edycyi (str. 12) zaś bez żadnego zresztą umotywowania postępuje inaczej „sed malui ordinem mutare quam cum Sauppeo nomina philosophorum eicere“. Że miejsce to musiało inaczej wyglądać, że tych *ἐρασταὶ ψευδοπαιδείας* było początkowo nieco

¹⁾ l. c.

mniej — zdaje się nie ulegać wątpliwości. Pominawszy już świadectwa zewnętrzne jak Chalc. Comm. in Plat. Tim p. 46 r., gdzie wymienione są tylko „geometria musica, arithmetica, astronomia, to także zmiana następstwa wyrazów w tekście parafrazy arabskiej z IX. w. jest dowodem, że z miejscem tem z biegiem czasu postępowano sobie zupełnie dowolnie.

Pominawszy dalej przeładowanie tego miejsca, wymienienie tylu naraz nazw, które psuje wrażenie całego tak subtelnie zresztą skonstruowanego dyalogu — to istnieje jeszcze dowód inny z Pinaksu samego zaczerpnięty. W c. 34. mamy pytanie wyraźnie odnośnie do c. 13. „*πότερον οὐκ οὐδὲν προέχουσιν οἱ τοιοῦτοι οἱ μαθηματικοὶ πρὸς τὸ βελτίους γερῶσθαι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.*”

Οἱ μαθηματικοὶ jest tu pojęciem generalnem na wszystkie poszczególne w c. 13. wymienione wyrazy, chyba pojęciem tem nie można objąć *Ἱδονικοὶ, περιπατητικοὶ, κριτικοὶ.*

Już z dotychczasowej negatywnej krytyki widocznym jest cel konkretny do, którego zmierzam, a mianowicie uzależnienie autora naszego dyalogu bezpośrednio od Platona, a zarazem określenie czasu napisania tego dyalogu na podstawie analizy personifikacyi w nim opisanych.

Kebes a Plato. Dosiłn doszedłszy już do danego wyniku swych dowodzeń, przecież jakby dla ostrożności dodaje, że wartoby się zastanowić nad stosunkiem Kebesa do Platona. Tożsamo Prächter ogólnikowo zaznacza: (str. 25.) „De Platone ambigua res est, cum Cebetem ab egnali nonnulla accipere potuisse negari non possit...“ Już z tego widzimy, jak ważnym to jest momentem w naszej kwestyi.

Oczywiście opierając się li tylko na tem co nam tradycya w formie szczegółów biograficznych przekazała, możnaby sobie dość jasną z tego zdać sprawę; toteż wszysej obrońcy autentyczności z tego źródła czerpali głównie swe argumenta. Wiadomości te jednak tyczą się przeważnie tylko samej osoby Kebesa, nie dyalogu, o który nam przecież głównie chodzi. — Nasuwa się przede-wszystkiem pyt nie kim jest ta postać ogólnie na wstępie nakreślona, którą się autor tak entuzjazyduje i jakby sakralną czcią otacza. Otóż przypuszczam, że postacią tą jest Plato. Zarówno ogólniki we wstępie malujące nam p stać znakomitego filozofa, jak i analiza treści całego utworu charakteryzują nam nie kogo

innego, jak tylko Platona, przyjaciela Kebesa z młodych minienych już lat. „Dawno temu przybył tu mąż niezwykle, roztropny i dzielny w mądrości, który słowem i czynem naśladował życie Pythagorasa i Parmenidesa, którego długo podziwiałem, kiedy byłem młodszy i z którym liczne toczyłem rozmowy“ (c. 2.) Jak silnie jego wpływem autor nasz był przejęty, świadczy wstęp robiący wrażenie apoteozy i porównanie Platona chyba tylko godne. Filozofię swego mistrza porównywa autor do świątyni Kronosa, w której dużo było umieszczonych obrazów, między którymi jeden szczególną zwracał na siebie uwagę, a zatytułowany był „Życie“. Już ta cześć wyrażona dla swego mistrza świadczy, że błędnie postępujemy dopatrując się w naszym dyalogu śladów rozmaitych systemów, bo nie jest on napewno konglomeratem rozmaitych poglądów filozoficznych, ani fałszyfikatem na zysk lub nieuczciwą sławę liczącym, ale książeczką pisaną zresztą bez żadnych pretensyi, nie przez retora niosącego swą mądrość na sprzedaż, ale przez człowieka zachwyconego czarem filozofii swego mistrza, który niektóre zawile szczegóły sobie i innym tłumaczy. — W innym wypadku wysnuć analogii między pewnymi utworami możeby niczego w kwestyi chronologii nie dowodziło, tutaj jednak ze względu na to, co na wstępie autor naszego dyalogu wypowiedział nasuwa się konieczność wyciągnięcia z analogii danych utworów pewnych konsekwencji co do czasu, w którym dyalog nasz został napisany.

Pinaks

1. 1) Przed bramą pierwszego kręgu, do którego a Politeja. ciska się oĩ μέλλοντες εισπορεύεσθαι εἰς τὸν βίον stoi starzec na podwyższeniu. W jednej ręce trzyma kartę, drugą wskazuje wchodzącym, którędy iść mają. Otóż zupełnie podobną i postać i akcyę mamy w Politeji 617. d. „Προφίτηρ οὐρ ἀπὸ σφῆς πρώτων μὲν ἐν τάξει διαστῆσαι... ἀναβάντα ἐπὶ τὴ βῆμα τῆψηλὸν εἰπεῖν... φρεχαὶ ἐφήμεροι ἀρχὴ ἄλλης περιόδου θνητοῦ γένους θανατηφόρου.

2) Przed bramą siedzi Apate i wchodzących poi błędem i nieświadomością. Piją wszyscy, jedni więcej, drudzy mniej. Otóż zupełnie podobne miejsce w Politeji. 621. a. „μέτρον οὐρ τι τοῦ ἔδατος πᾶσι ἀναγκαῖον εἶναι πειν, τοὺς δὲ φρονησὶ μὴ σωζομένους πλέον πίνειν τοῦ μέτρον, τὸν δὲ δεῖ πίνοντα πάντα ἐπικανθανεσθαι“ — Prächter zwraca na ten cytat szczególną uwagę i ogranicza się

do uwagi, przypuszczającej zależność od Platona „Ex hoc mytho nescio, an nonnulla Pinacis auctori obversata sint“.

3) Zupełnie więc prawie nieświadomi wchodzą ludzie w bramy „Życia“. Rozumu pozbawieni ulegają popędom i żądom i niepomni przestrogi Demona śpieszą do Tyche, która jest ślepa i głucha. Ślepo szafuje dobrami ziemskimi, jednym daje to, co drugim odebrała. Jedni uradowani zowią ją dobrym Losem, drudzy złym. Również analogiczne miejsce mamy w Polit. 619. c. *ζόντεσθαι καὶ ὀδύρεσθαι τὴν αἰρεσιν... οὐ γὰρ ἑαυτὸν αἰτιάσθαι τῶν κακῶν ἀλλὰ Τύχην*.

4) Zaczyna się używanie dóbr doczesnych, używanie bez miary, wyuzdanie, życie wśród pochlebstw. Pozornie upływa ono ludziom szczęśliwie, ale niedługo stają się oni pastwą Kary, Smutku i Bólu. Z otchłani tej smutku i rozpaczyny może ich tylko wyswobodzić Żal, on to budzi w człowieku piękniejsze i czystsze pragnienie, żądzę prawdziwej wiedzy *ἀληθινὴ παιδεία* — ale droga do niej wiedzie przez krąg 2-gi, którego władczynią jest *Ψευδοπαιδεία*.

II. 1) Ludzie w tym kręgu z zapalem poświęcają się naukom i sztukom, ale to wcale nie uwalnia ich od wad i występków, wiedza ta nie ma wpływu na ich otyczne doskonalenie się. — Miejsce to wcale nie jest wyrazem polemiki przeciwko wiedzy w ogólności w myśl teorii cyników jak to twierdzą Drosihn i Zeller. — Autor nasz wypowiada się w duchu czysto-platońskim. Zupełnie podobną myśl mamy w Polit. 618 c. „*ὅπως ἕκαστος ἡμῶν τῶν ἄλλων μαθημάτων ἀμελήσας, τοῦτον τοῦ μαθήματος καὶ ζήτητης καὶ μαθητῆς ἔσται... βίον κακὸν καὶ πονηρὸν διαμνηρόσονται*“.

2) Jedni zostają w tym kręgu na zawsze, drudzy idą dalej. Nie wielu już kroczy tą drogą wyzwolenia uciążliwą i trudną do przebycia. *Εγχεατεία* i *Κατρεγία* dodają im sił, zachęcają do wytrwania i pokazują w dali inną jaśniejszą drogę życia, do trzeciego kręgu wiodącą, który w pobliżu gaju na łące kwiecistej się znajduje. Analogicznie Politeja 619 c. „*καὶ δεῖρο πέλειρ πορείαν οὐκ ἐν χόρται καὶ ῥοαχείαν πορεύεσθαι ἀλλὰ λείαν τε καὶ ὀρεγνίαν*“.

III. Przed bramą tego kręgu *Παιδεία*, *Ἀληθεία* *Πειθώ* oczyszczają wchodzących z chciwości, zła i występków, a dają im odwagę i moc ducha. Oczyszczony może stanąć dopiero przed obliczem wiedzy prawdziwej i enót, które go wiodą do Szczęścia (*Εὐδαιμονία*)

Ona go wieńczy jako zwycięzcę, który odtąd żyje błogo w niezem niezakłóconej radości. Analogicznie Polit. 621. d. — καὶ ἐπειδὴ τὰ ἀθλα αὐτῆς κομίζομεθα ὥσπερ οἱ νικηφόροι — Pinaks. 22 1. στεφανοῖ αὐτὸν ὥσπερ νενικηκότα μάλιστα ἀγῶνας.

Mógłbym tę analogię jeszcze szczegółowiej przeprowadzić, ale myślę, że to co wyluszczyłem wystarczy, aby zdać sobie sprawę ze ścisłego związku i wpływu końca Politeji Platona na Pinaks. W ten sposób tylko wytłumaczyć się dadzą słowa początkowe dyalogu „οὐ δὲ πολιτικὸν ἀνάθημα“ — i rzeczywiście ustęp ten końcowy Politeji tak odbiega od innych ksiąg zarówno swą treścią jak i formą allegoryczną, że do niego tylko odnosić się mogą słowa na wstępie dyalogu naszego wypowiedziane „γραφῇ τις ξένη καὶ μύθος ἔχουσα ἰδίους, οὗς οὐκ ἐδιδράμεθα συμβαλεῖν τίνας καὶ πόθεν ἔσαν“.

Ciekawą również w tym związku jest rzeczą, że na fragmencie z muzeum berlińskiego¹⁾ dopatruje się Robert związku z 10 ks. Politeji i postać kobietą osłoniętą woalem tłumaczy jako Ἀνάγκη lub Ἀχαιεῖς. Świadczyłoby to, że autor rysunku zdawał sobie sprawę z ścisłego związku jaki zachodzi między Pinaksem a Politeją.

Kebes Również kwestyi stosunku Lukiana do Kebesa nie a Lukian. można sobie bagatelizować. Drosihu konstatuje tylko tyle, że autor nasz musiał żyć przed L. Trzeba dobrze odczuć i zrozumieć te miejsca, w których L. o K. wspomina. *Phil.* d. d. c. V. „Ἐθέλω δέ σοι ὥσπερ ὁ Κέβης ἐξείνος εἰκόνα γραψάμενος τῷ λόγῳ ἐκατέραν ἐπιδείξαι τὴν ὁδόν“. Κέβης ἐξείνος to jedna z postaci nie współczesnych L., nie do nich sięgał on po tego rodzaju przykłady. Lukyan jest przecież w literaturze greckiej romantykiem w przeszłość wpatrzonym. Albo 2-gi cytat *π. τῶν ἐπὶ μισθ. συν.* c. 42. „Βολίκομαι δ' ὁμῶς ἔγωγε ὥσπερ ὁ Κέβης ἐξείνος εἰκόνα τινὰ τοῦ τοιοῦτου βίον σοι γράψαι, ὅπως εἰς ταύτην ἀποβλέπων εἰδῆς, εἴσοι περιττέον ἔστιν ἐς αὐτήν, ἥδῃως μὲν οὐρ Ἀπέλλου τινος, ἢ Παρορασίου, ἢ Ἀείτωρος καὶ Εὐφρόνορος ἐδείξαι ἐπὶ τὴν γραφήν“. Cytat ten wiele przecież mówi. Zestawia tu L. Kebesa równorzędnie z największymi malarzami i to właśnie takimi, którzy lubieli personifikacye malować na swych obrazach. Lukian czuje, że już nie

¹⁾ l. c.

włada tak dobrze personifikacyami pojęć etycznych, jak to umieli Kebes i Apelles. Przypuszczam, że L. zanadto na to był szczwany, zanadto dobrym znawcą literatury i sztuki swego narodu, aby się było jakimś gryziptórkiem-retorem entuzjasmować i zestawiając go z najznakomitszymi malarzami swego narodu tychże w ten sposób zniesławiać.

Forma Ale Drosihn ma na swe przypuszczenia dowody **allegoryczna**, także formalnej natury. Forma allegoryczna dyalogu daje mu asumpt do twierdzenia o czasie jego powstania. Wyrodziła się przecież moda w krytyce literatury i sztuki starożytnej, że gdziekolwiek się zoczy allegoryę, to się ją przenosi do czasów rzymskich. Jestem pewien, że to samo zrobiono by z opowieścią allegoryczną Prodykkosa „Herkules na rozstajnej drodze“, gdyby brakło o niej jakichkolwiek wiadomości.

Taki stan rzeczy spowodował głównie Lessing. On to wszczepił w umysłach krytyków współczesnych, szczególnie zaś niemieckich to uprzedzenie do allegoryi. Na nim też opiera się Blümmert nazywając personifikacye abstraktów allegoryami i tem samem ich wartość estetyczną pomniejszyć usiłując. „Piorun w rękach Zeusa powstał drogą fantazyi, ale strzała Amora drogą refleksyi“ dowodzi w myśl recepty lessingowskiej. Podobne sentencye były dobre i piękne swojego czasu. Były to czasy, kiedy uganiało się za efektem allegorycznym, prześcigano się w tworzeniu i coraz bardziej skomplikowanem uosabianiu pojęć oderwanych; kiedy nawet tak w starożytności rozkochany Winckelman¹⁾ dawał artystom recepta na rozmaite allegorye. Wtedy to reakcyja Lessinga była zrozumiałą. Dzisiaj jednak chyba najwyższy już czas, aby allegorya przestała być tem widmem przykre. dzisiaj estetyka naukowa nie powinna już żywić tego rodzaju uprzedzeń, szczególnie tam, gdzie chodzi o dzieła sztuki z przed tylu wieków. Prawda, że w czasach rzymskich, kiedy fantazyja już krzepnąć zaczęła, kiedy poezya się wyżyła, zaczęto wydobywać z repertoire'u sztuki gręckiej pewne typy, które znalazły się w nowem, po części obcym środowisku. wskazaniem im nie przez fantazyę twórcy ale przez mniej lub więcej zimne

¹⁾ Laokoon Studien 1881.

²⁾ Versuch einer Allegorie 1766.

wyrachowanie estetyczne. Prawda, że w takich warunkach forma allegoryczna stawała się pewnego rodzaju koniecznością, ale przez powtarzanie wciąż jednych i tych samych motywów musiało wszystko krzepnąć i w zimny szablon się zamieniać. Ale myliby się krytyk, któryby sądził, że tu jest u źródła tworzenia się allegorii, że tu ich genezę sobie uświadomi. Allegoria ma swe uzasadnienie bardziej głębokie i subtelne — toteż z takich patologicznych objawów w dziedzinie sztuki nie można kuć norm estetycznych i stosować, gdzie tylko się do tego sposobność nadarzy. Z tego nie wynika dalej, aby allegorię jako taką w czambuł potępiać i nie uznawać jej, a nadewszystko nie rozróżniać między żywą jeszcze allegorią grecką — a jej mumią wyblakłą rzymską. Wilhelm Kochler¹⁾ daje nam analizę kilku takich personifikacji i allegorii na monetach rzymskich. Służyły one przeważnie gloryi Cezarów, były to już tylko pojęcia, nazwy same, nic więcej... Przeładowane były atrybutami, które zatraciły swój pierwotny sens i znaczenie i które bezmyślnie i promiscue raz tej raz owej personifikacji przydawano. O pewnym stałym typie już ani mowy nie ma i gdyby nie napis nie możnaby wcale powziąć wyobrażenia o tem, co dana allegoria przedstawia „Man gewinnt schliesslich den Eindruck, dass zwischen Aufschrift u. Bild eine unüberbrückbare Kluft sich öffne“. (str. 35)

Jakie są skutki podobnego, lessingowskiego patrzenia na dzieła sztuki najlepszy mamy dowód na reliefie Archelaosa z Prieny. Waitzinger²⁾ nie dał się już przekonać tym zdawkowym frazesom o allegoriach i w niezłomny sposób udowodnił przynależność jego do 3 w. prz. Ch., mimo, że go uczeni krytycy na wieczny odpoczynek do rzymskich przenieśli czasów, jak gdyby one były tem archiwum przeznaczonem do przechowywania wszelakich allegorycznych rupieci. Albo to samo mamy z *Διαβολή* Apellesa lub *Καίριος* Lizypa, którym dzisiejsi krytycy wybaczyć tego nie mogą, że tworzyli allegorie. — Forma allegoryczna, którą D. bierze za wyraz pewnej epoki, jest w danym wypadku tylko sposobem wypowiedzenia się danej jednostki, specyficznym wyrazem jej umysłu, skłonnego do wyrażania się w takiej a nie innej formie, w końcu może tą formą konieczną dla ogromnie wzniosłej treści dialogu.

¹⁾ Person. abstr. Begriffe auf röm. Münzen 1910.

²⁾ Winckelman Program LXIII.

Mówiąc o allegoryach mamy przeważnie personifikacje abstraktów na myśli, a należy wystrzegać mieszania obu pojęć, bo allegorya jak to słusznie zauważył Köhler¹⁾ jest to dopiero grupa z kilku personifikacji złożona, a pojedyncze postacie chyba tylko wtedy, gdy tak są przeładowane atrybutami, jak to często na rzymskich monetach. Personifikacje greckie, te lekkie postacie, będące w części wyrazem wierzeń religijnych, w części zaś fikcją poetów od Homera począwszy, stanowią ostatni już szczebel w rozwoju greckiego mytu i szczególnie licznie pojawiają się z końcem V-go w. i przez w. IV-ty w sztuce greckiej, w dziełach największych mistrzów pędzla i dłuta. Malarstwo wyprzedziło tu plastykę. Już Arystofon brat Polignota malował Łatwowierność i Podstęp, Parrhasios i Aristoteles malują Arcte i Demosa, Pausias Opilstwo, Eufranor Demokrację, a Apelles w czysto allegorycznym obrazie namalował całą grupę rozmaitych personifikacji.

W kwestyi naszej nie możemy jednak posuwać się za daleko. Nie mamy wcale żadnych danych aby mózdz wierzyć w autentyczność obrazu opisanego w dyalogu. Personifikacje w dyalogu opisane dadzą się podzielić na 2 grupy. Jedne z nich powstały pod wpływem reminiscencyi z dzieł sztuki inne z reminiscencyi literackich. Obie grupy wtłoczone są w ramy obrazu. Już z tego samego powinno wynikać, że autor nie mógł pisać swego dyalogu pod wrażeniem podobnego obrazu w świątyni jakiejś ustawionego. To samo przypuszcza Matr²⁾ twierdząc, że obraz jest sfingowany. Że to oczywiście nie wyklucza rozmaitych reminiscencyi jest rzeczą zrozumiałą. Caylus usiłował podać rekonstrukcję tego obrazu, co ostrej krytyce poddaje Boettiger³⁾ przypominając, że „Multi deriserunt Comitem Caylusium, qui *Hirczog* illius delineationem edere periclitatus est in Comentariis tead. Inser. Paris. t. XXIX.“

Mamy dwa zabytki mianowicie nagrobek licyjski⁴⁾ i relief Archelaosa z Prieny, któreby można zestawić z naszym obrazem, jeśli się jednak zważy, że po za stwierdzeniem najogólniejszych analogii, zestawienie to do niczego konkretnego nas nie zawiedzie.

1) Gesamm. Schrift. t. V. Description d'une cannée.

2) De Philostratorum in describ. imag. fide. Rom 1867. p. 5.

3) Herenlesin bivio p. 26.

4) Bericht über eine Reise in Lydien. Keil u. Premierstein p. 34.

to wypadnie nam raczej określić tylko, na czem polegają owe analogie.

1) Nagrobek likijski jest darem wotywnym filozofa, zarówno jak i nasz *πινάξ*.

2) Nagrobek lik. jest ilustracją do opowieści Prodikosa „Herkules na rozstajnej drodze“, ośóż możnaby przypuścić, że i *Πινάξ* w ścisłym zostaje związku do tego rodzaju nagrobka.

3) Widzimy kilka personifikacyi tu i tam podobnych. — Wszystko to jednak nie wiedzie nas do wyciągnięcia jakiegoś poważnego, zasadniczego wniosku.

Bardziej już nęci zestawienie Pinaksu z reliefem Archelaosa z Prieny ze względu na tło „Obrazu“ i podział na kręgi. — Zestawienie takie jednak zdaniem mojem nie jest możliwem, zanim się nie oddzieli egzegezy rzeczowej od filozoficznej i zanim się nie skonstatuje czy wogóle jestto możliwem do przeprowadzenia.

Na początku daje nam autor ogólny opis „Obrazu“. Jeżeli później traci on lub nabiera zbyt wiele wyrazistości i szczegółów w miarę jak się myśli autora rozwijają, to na początku robi on wrażenie przedmiotowego przedstawienia rzeczy. Nie ma jeszcze oratorskiego zapędu, jest jeszcze spokój egzegety. — Przypuszczam więc, że o rekonstrukcyi „Obrazu“ wtedy dopiero będzie można mówić, skoro się wyeliminuje zeń szczegóły podyktowane przez fantazyę i zapal retoryczny. Jeśli obraz taki wyeliminowany z całości dyalogu będzie się zgadzał z planem jego na początku nakreślonym, wtedy dopiero o porównaniu i zestawieniu będzie mogła być mowa. Obraz na wstępie nakreślony wygląda następująco: I. c. „ἀλλὰ περίβολος ἵρ, ἐν αὐτῷ ἔχων ἑτέροους περίβολους δύο, τὸν μὲν μεῖζω, τὸν δὲ ἐλάττω, ἵρ δὲ καὶ πύλη ἐπὶ τοῦ πρώτου περίβολου. Πρὸς δὲ τῇ πύλῃ ὄχλος ἐδόκει ἡμῖν πολλὸς ἐφρεσάται, καὶ ἔνδον ἐν τῷ πρώτῳ περίβολῳ γέροντες ἵς ἑστὼς ἔμψασιν ἐποίει ὥς προστάτων τι τῷ εἰσιόντι ὄχλῳ“.

Mamy więc 3 kręgi biegnące ślimakowato i nieprzerwanie. Wspomniana jest tylko jedna brama w pierwszym kręgu. Przed bramą stoi starzec przemawiający do tłumu. Wewnątrz zaś kręgów widzimy same tylko kobiety (Personifikacye). — Jest to moment bardzo ważny, bo w toku dyalogu widzimy te postacie otoczone tłumem, który wedle słów początkowych tylko przed bramą się

najduje. Na podstawie tej sprzeczności natury czysto formalnej nie można autorowi robić zarzutu, bo jemu w końcu o egzegezę formalną nie chodzi, ale o wypowiedzenie pewnego poglądu na świat — nam jednak daje tę pewność, że obraz jako całość jest sfingowany i że wobec tego wysnuwanie analogii z innymi obrazami pojętymi w całości nie ma racji bytu.

Możnaby tu jeszcze przytoczyć reliefy z Trysy Gjölbaski. Po raz pierwszy rzeźbiarz grecki pokazał nam tu w reliefie tłumy ludzi. Widzimy tu mury miasta, na zewnątrz ich i wewnątrz grupy ludzi — tłumy wojowników. Jeżeli nawet *πιναξ* będziemy uważali za fikcyę, to i tak możemy przynajmniej skontrolować czy taką fikcyę można odnieść do pewnych reminiscencji, bo przecież i fantazya zależną jest od środowiska i tradycyi estetycznych.

Otóż wiemy, że już w V. w. szczegółowiej zaznacza się na reliefach teren działania. Malarstwo dało tu początek i wzór. Nie ma oczywiście jeszcze mowy o naturalnym traktowaniu terenu w całym tego słowa znaczeniu, najchętniej posługuje się artysta murami, bramami, tu i ówdzie drzewkiem i to najczęściej użytym w formie ramy.

Analiza personifikacji. Jedno nam jeszcze zostaje t. j. analiza personifikacji w dialogu opisanych. Mają one przecież pewien właściwy sobie typ, gest lub atrybut, więc pewnie są naturalnym wykwitem wieku i milieu w którym powstały. A ponieważ przypuszczam, że autor nasz w którego dialogu roi się od tych personifikacji, musi być i w tym kierunku być poniekąd wyrazem ducha swego czasu, uważam przeto analizę tychże personifikacji w dialogu opisanych za rzecz wskazaną, bo możemy w ten sposób uzyskać pewne wskazówki chronologiczne. Przypominam przy tej sposobności, że z hymnów orfickich *Αἰθια* te uznano za starsze, w których znaleziono personifikacye starszego typu.

Αἰθια. Wiara w to bóstwo opiekuńcze istniała u Greków od dawien dawna. Pojmowany był jako siła stojąca zewnątrz człowieka i kierująca jego losem. Dopiero stoicy przenieśli go do wnętrza duszy ludzkiej, przejąwszy ten pogląd od Sokratesa. Toteż niesłuszne są uwagi Drosihna i Prächtera, którzy usiłują tej postaci w tym wypadku dać analogiczne znaczenie do *A.* u stoików.

Ἀπάνη . . καθήκει γυνὴ πεπλασμένη τῷ ἴθει καὶ πιθανῇ φανομένη, ἣ ἐν τῇ χερσὶ ἔχει ποτηρίον τι. Koerte, który w rozprawce

swej¹⁾ daje przegląd jej rozmaitych typów konkluduje temi słowy: „Die Beschreibungen vom Wirken u. Wesen der Apate sind individuell, niemals hat sich ein fester Typus ausgebildet“. Spokojnie zawsze siedzą lub stoją czyhając na człowieka, aby go na złą sprowadzić drogę.

Τύχη, ὡς περ τυφλή καὶ μαινομένη τις εἶναι δοκοῦσα καὶ ἡσυχυα ἐπὶ λίθου τινος στρογγύλου. — W Bronzi di Ercolano²⁾ po raz pierwszy publikowany, a w Museo Nazionale w Neapolu znajdujący się mały posążek bronzowy stanowi wierną niejako ilustrację do opisu w naszym dyalogu. Sam autor tej publikacyi zwrócił już na to uwagę i odnośne słowa z Pinaksu tamże cytuje. Kochler³⁾ uznaje ten typ za najstarszy „Dans les momments grecs dex plus ancienne style cette divinité etoit représentée avec les pieds joints et posées sur un globe“.

Ἥδοναί . . ἀνακηδῶσιν καὶ πλέκονται πρὸς ἑαυτον. Na karneolu z V. w. z galerii Fejervary-Pulsky w Paryżu publikowanym przez Overbeeka⁴⁾ przedstawiona jest Hedone w chwili gdy uczepiła się z tyłu człowieka zupełnie analogicznie do opisu w naszym dyalogu.

Τιμορία ἡ μὲν μάστιγα ἔχουσα. Typ ten jest częsty na naczyniach malujących podziemie (n. p. u Baumeistra fig. 2042). Nazwana jest tam wprawdzie inaczej, ale wszystkie te personifikacye często nazw ustalonych nie mają. Szczególnie od tych bezimiennych personifikacyi różni się na naczyniach malujących podziemie. Że one jednak miały swoje nazwy świadczy bodaj miejsce z Demostenesa⁵⁾ *μεθ' ὧν οἱ ζωγράφοι τοὺς ἀσεβεῖς ἐν Ἀΐδου γράφουσι μετὰ τοῦτων, μετ' Ἀρᾶς καὶ βλασφημίας, καὶ φθόρου καὶ στάσεως καὶ νεύου.* — Do tego samego typu należą tylko ogólnikowo w dyalogu wymienione *Ἀτλαστία, Κολακία, Ὀδὲνι τρίχας τίλλουσα, Ὀδυρμός, Ἀθυμία, Μετάνοια.* — Zdumiewa mnie doprawdy, że obfitość tych personifikacyi budzi niesmak i naprowadza na myśl, że był on pisany „Graecis verbis, Romanis moribus“.

Wiele przecież z tych personifikacyi tensam duch, co z naczyni apulijskich z IV. i III. w., a będących odbłaskiem sztuki wieku

¹⁾ Person. psych. Affekte in der spät. gr. Vasemalerei.

²⁾ Vol. II. Tom. XXIV.

³⁾ Gesamm. Schriften Tom V. str. 66.

⁴⁾ Ber. d. s. G. d. W. 1855.

⁵⁾ c. Aristog. 52. p. 707.

V-tego, co stwierdza między innymi Winkler¹⁾: „Es ist durchaus wahrscheinlich, dass die schönsten u. besten derselben in ihrer Ursprünglichkeit in der Zeit entstanden ist, die der Blüte der grossen Malerei nicht fern stand“. Przeznaczone przeważnie dla umarłych treścią swych malowideł obejmowały cały ten świat wyobrażeń mistycznych, w które filozofia platońska technęła nowe życie.

Εὐδαιμονία Ὁραῖς οὖν τόπον τινα, ὅς δοκεῖ καλὸς καὶ λειμωνοειδής. . . εὐδαιμόνων οἰκιστῆριον, ὧδε γὰρ διατρίβουσιν αἱ Ἀρεταὶ πᾶσαι καὶ ἐν *Εὐδαιμονία*.

U Stackelberga publikowane jest malowidło naczyniowe, które treścią swą zupełnie jest podobne do opisu w naszym dyalogu. Taka sama akcja, ten sam nastrój. Eudaímonia inne personifikacye zrywają kwiaty, aby więc z nich potem wieńce dla ludzi oczyszczonych ze zła i występków. — Drosihn miał więc rację twierdząc, że autor nasz musiał żyć w epoce, kiedy się lubowano w personifikacyach, że nie były to jednak czasy rzymskie, ale w. IV-ty prz. Chr., tego chyba już dostatecznie dowiodłem.

Orficki chara- Łącznie z tem, co dotąd wyłuszczyłem nasuwa mi **kter dyalogu,** się inne jeszcze przypuszczenie. Snują się przed oczyma naszymi te personifikacye, autor spłótł je razem i związał z życiem ludzkim, ujawnił w tym związku cały sens życia w pojęciu czysto metafizycznym. Prawda treść dyalogu jest filozoficzna — a po za nią czy już nic więcej nie ma?

To oddanie władzy nad duszami ludzkimi personifikacyom jedynie, te wszystkie kręgi i raj kwiecisty i t. d., czyż nie jest to wszystko wyrazem pewnego poglądu teozoficznego? Z bogów wymieniony jest tylko Kronos, pod jego jakby wezwaniem, w jego świątyni dyalog się toczy.

Wiadomo, że sekta orficka małuje go jako młodego władcę tych łąk kwiecistych, dokąd dusza pobożnego człowieka po śmierci zdąża. Jest rzeczą zatem bardzo prawdopodobną, że mamy w naszym dyalogu jeszcze jeden i to bardzo wczesny dokument literacki eschatologii orfickiej. Pod takim punktem widzenia odsłoniłaby się dopiero właściwa idea i treść Pinaksu. *Φαίνεσθαι τὰ ἑσχατά* były przecież ważnym punktem misteryów greckich. Że w tym dyalogu nie chodzi jedynie o filozofię świadczą słowa

¹⁾ Die Darst. der Unterw. auf unterit. Vasen 1888. Breslau.

następujące (c. 3.): ἐμεῖς οὖν προσέχειτε καὶ μὴ παρούετε. Dużo jest w dyalogu reminiscencyi z misteryów, w których askeza tak wielką odgrywała rolę.

Dalej powtarzające się tak często w dyalogu pojęcie καθαρσις-oczyszczenie, taksamo wymienienie Κωρυκίων ἄντρον. Taki wykrzyk jak n. p. (c. 15.): „ὦς ἐν μεγάλῃ ἐλπίδι ἐσμεν“ A nadewszystko znaczenie wyrazu Βίος; Nie ulega przecież wątpliwości, że mowa tu o życiu pozagrobowym.

Kto się napatrzył dużo stelom nagrobkowym greckim, kto się zapoznał z malowidłami na białych lektykach, kto zdał sobie sprawę ze stosunku żywych do umarłych u Greków V. i IV. w., temu nie wyda się rzeczą dziwną to mieszanie obu pojęć, to identyfikowanie niejako życia i śmierci. Pogląd ten, który rozpowszechnił się głównie pod wpływem misteryów orfickich jest również myślą przewodnią i w naszym dyalogu.

Gdybyśmy jeszcze mieli tekst dyalogu w jego pierwotnem brzmieniu, bez wszystkich zmian, wtężeń i poprawek jakie tu wieki nagromadziły, to czytając go może doznalibyśmy podobnego wrażenia jak Lukianos i nie dziwilibyśmy się jednemu z krętyków włoskich, który dyalog nasz pod względem treści i nastroju porównywa z Boską komedią Danta.

Errata:

Str. 3.	11.	wiersz od dołu	zamiast	„wynoszą“	wnoszą
Str. 6.	9.	„	„	„	„ἐγκυλίον“ ἐγκύκλιον
Str. 8.	15.	„	„	„	„po Ch.“ prz. Ch.
Str. 16.	14.	„	„	„	„Matr“ Matz
Str. 16.	9.	„	„	„	„tead. Inscr.“ tead. Inscr
Str. 16.	8.	„	„	„	„relict“ relief.

**De natura et partibus quae Apollini tribuuntur
in Horatii carminibus.**

scripsit

Marianus Barański.

I.

Frequens Romanorum cum Graecis contagio impressit religioni Romanae graviora vestigia. Instituta quaedam, ad religionem spectantia, a Sabinis, Etruscis, Graecis sumpta, tenebant Romani superstitiosa cum verecundia atque saepe eadem integritate, qua acceperant, caerimoniis suis adiunxerant. E Graecis deis, qui usque ad Punicum bellum secundum immigraverunt omnes,¹⁾ ad mores institutaque Romana mutanda plurimum valuit Apollo.

Verisimile est, cultum huius dei in urbem irrepsisse Cumis, colonia Euboica, quarum commercio Roma praecipue Tarquiniiis regnantibus utebatur. Horum regno artes, litteras, mores Graecorum copiosisime Romam influxisse dicit Cicero²⁾. Per Cumanos ergo Romani litterarum usum excepisse videntur. Idem Tarquiniorum regno libros Sibyllinos, Apollinis quasi dona. Cumis Romam transportatos esse, veteres inter sese consentiunt scriptores, et si vulgata opinionem sequi licet, post haec carmina accepta nostrum deum re vera in urbe coli esse coeptum.

Si de templis Apollinis quaerimus, quando ei prima ara statuta vel aedes sit exstructa viri docti inter se dissentiunt. Fuerunt

¹⁾ Marquardt — Mommsen. Handb. der röm. Alterthüm. II. 51.

²⁾ De Rep. II. 19. 34: Insitiva quadam disciplina doctior facta esse civitas videtur. Influxit enim non tenuis quidam e Graecia rivulus in hanc urbem, sed abundantissimus omnis illarum disciplinarum et artium. Idem 21. 37. Itaque Tarquinius, qui admodum parvos tum habebat filios sic Servium diligebat... atque eum summo studio, omnibus iis artibus, quas ipse didicerat ad exquisitissimam consuetudinem Graecorum erudit.

enim, qui in Capitolio. ad portam Capenam, quin etiam in monte Vaticano templa fuisse affirmarent. Asconio¹⁾ autem, qui tradit, Ciceronis aetate unam huius dei aedem Romae fuisse parum fidei tributum est.

Maximam huic quaestioni difficultatem attulit Livius, qui de tribus, quae fuerint liberae rei publicae Romanae temporibus Apollinis templis loqui videtur. Tradit enim ille scriptor (IV. 25. 3.) pro valetudine populi huic deo aedem esse votam a. ³²¹/₄₃₃ et dedicatam ³²⁵/₄₂₉ (IV. 29. 7. absente collega sine sorte) a C. Julio consule.

De tertio Apollinis templo sermo videtur esse l. XI. c. 51.: „M. Fulvius plura et maioris locavit usus . . . et forum et porticum extra portam Trigeminam, et aliam post navalia et ad forum Herculis et post Spei ad Tiberim aedem Apollinis medici“.

Antequam haec vel illa aedes exstrueretur, Apollinem apud Romanos in honore fuisse ex alio loco Liviano colligere cogimur. Libro III. 63. 7. ubi de rebus anni ³⁰⁵/₄₄₉ agitur scriptum videmus: „in prata Flaminia, ubi nunc aedes Apollinis est — iam tum Apollinare vocabant — advocare senatum“. Ex quo loco, quod scimus, deum novum hoc modo rite esse introductum, ut in loco consecrato ara et interdum multis post annis aedes conderetur, colligere liceret, in pratis illis, priusquam aedes exstrueretur, sacellum Apollinis cum ara fuisse. Non est nostrum diiudicare, utrum primum Apollinis sacellum in pratis Flaminiiis an alibi fuerit aut quando id exstructum sit.

Subsidiis tamen non privamur ad demonstrandum, nonnullos viros doctos iniuria dubitasse, nun quarto a. Chr. saeculo ineunte. Romanis Apollo notus esset deus, hanc cunctanter ergo nobis cum Marquardt²⁾ statuendum est, fuisse in pratis Flaminiiis Apollinis sacellum iam regum postremorum temporibus. Liberae rei publicae temporibus exstitit hoc loco templum, quod certe omni luxu, statuis

¹⁾ Ad Cic. in toga cand. Tomus II. p. 91. ed. (Orel.) „Ne tamen erretis, quod his temporibus aedes Apollinis in Palatio sit nobilissima. admonendi estis, non hanc a Cicerone significari, utpote quam post mortem etiam Ciceronis multis annis imperator Caesar, quem nunc divum Augustum dicimus post Actiacam victoriam fecerit: sed illam demonstrari, quae est extra portam Carmentalem inter forum Olitorium et circum Flaminium: ea enim sola tum demum Romae Apollinis aedes.“

²⁾ Handb. VI. 345.

vel vasibus pretiosis carebat ad exeuntem rem publicam, quod demum tempore templa domosque publicas sumptuose exornandi studium est expegefactum. Hoc quoque priscum in pratis flaminis templum, artificiose exaedificatum esse videtur a C. Sosio¹⁾ qui Antonio imperante Syriae et Ciliciae praeerat. Compluribus statuis praeclaris tunc erat ornatum veluti Apolline cedrino, quem Sosius ille Selencia Romam transportaverat, et liberis Niobae morientibus, quos utrum Scopas an Praxiteles fecerit, iam veteres inter se dissentiunt et templum Apollinis Sosiani saepius commemoratur²⁾.

Imperatorum tamen temporibus Apollinis Palatinam aedem maiorem famam assecutam esse, ex ipsis verbis Asconii supra allatis elucet. Augustus enim Dianae victrici victoriam a Sexto Pompeio reportatam attribuit³⁾, Actiacam Apollini Palatino. Quaecumque autem honorem huius dei auxerunt, instituit hic imperator post illud proelium, quo, quia in exteriore parte sinus Ambracii erat commissum in conspectu Apollinis, hoc ipso deo opifero adiuvante superiorem se discessisse arbitrabatur. Quam ob rem vetus illud templum, quod ibi erat, renovavit atque amplificavit, ludos Actiacos magno splendore Graecoque ritu quinquenales et illic⁴⁾ et Romae⁵⁾ constituit, templum Apollinis Palatinum (institutis publice certis sacris, caerimoniis, sacerdotibus, erectaque ara) singulari munificentia⁶⁾ confecit et dedicavit.

Horatius in carm. I. 31. quod „in Apollinem“ inscribitur sic scribit:

„Quid dedicatum poscit Apollinem
Vates? quid orat, de patera novam
Fundens liquorem . . .“

ubi magnificam vatis sive sacerdotis Apollinis ac Musarum personam sumens, deliberat, quae maxime sibi hoc festo die ab Apolline sint expetenda.

¹⁾ Preller: Röm Mythol. 276.

²⁾ Plin. Hist. nat. XIII. 5. 11. XXXVI. 5. 28.

³⁾ Non miramur igitur, cur in Carm. saec. pares Dianae tribuantur laudes atque Apollini.

⁴⁾ Friedlaenderi Darstellungen aus der Sittengeschichte Roms II. 304. ss.

⁵⁾ Dio LI. 79.

⁶⁾ Monum. Ancyrr. P. IV. 22. ss. A. 51. ss. Servius ad Aeneid. VIII. 720: „de solido marmore, quod allatum erat de portu Luna“.

Post haec de cultu Apollinis in universum acta nunc ad eius naturam et singillatim ad partes, quae huic deo in Horatii carminibus tribuuntur accedamus.

II.

Οὐ γὰρ ἐστὶν ὃ, τι ἂν μᾶλλον
ἤρμοσεν ὄνομα ἐν ὃν τέταρσι
δυνάμεσι ταῖς τοῦ Θεοῦ, ὥς τε
πασῶν ἐφάπτεσθαι καὶ δηλοῦν
τρόπον τινὰ μουσικῆν τε καὶ
μαντικῆν καὶ ιατρικῆν καὶ
τοξικῆν.

Plato. Cratylus p. 405.

Ut Plato naturam Apollinis, qualis eius tempore cogitabatur, ad quattuor illas rationes revocat, ita iam in Homeri carminibus, quae totius populi ingenium ad maiorem quandam eruditionem progressum demonstrant, haec cognomina Apollinis variis vocibus expressa invenimus, quae per totam Graeciam dispersa plus minusve usque ad infima tempora servata erant. Quattuor has Apollinis insigniores artes recenset Schol. ad Hom. IV. 101.: *Τεσσάρων γὰρ τεχνῶν εὐφορος ἐστὶν ὁ Ἀπόλλων, τοξικῆς, ιατρικῆς, μουσικῆς καὶ μαντικῆς.*

Horatius, qui se ad exempla auctorum Graecorum fere totaliter accomodavit, has vires Apollinis naturae in suis carminibus singillatim vel cumulatim designat. Singularem cumulationem horum epithetorum invenimus in hoc solenni Carmine Saeculari, quod Augustus Horatio scribere demandavit, quodque ludis saecularibus a. ⁷³⁷/17 magna religione celebrandis a choro puerorum et puellarum caneretur. In hoc cantico adeo princeps locus Apollini et Dianae datus est, ut reliquorum deorum partes prae his duobus plane evanescant et salus imperii Romani a nullius magis dei tutela pendere videatur.

In versibus Car. Saec. 61—64 legimus:

„Augur, et fulgente decorus arcu
Phoebus, acceptusque novem Camenis,
Qui salutari levat arte fessos
Corporis artus“.

Sine dubio obversabantur Horatiō hoc loco Pindarica Pyth.
V. 80. et sq. easdem Apollinis virtutes repraesentantia:

‘Ο δ’ ἀρχαγέτας ἔδωκ’ Ἀπόλλων
Θῆρας αἰνῶ Φόβῳ

‘Ο καὶ βαρεῖαν νόσων
Ἀκέσματ’ Ἰνδρῶσσι καὶ
Γύραισι νέμει, πόρεν τε κίθαριν
Δίδωσι τε Μοῖσαν οἷς ἦν ἐθέλη
Ἀπόλεμον ἀγαγῶν
Ἐς παπίδας ἐννομίαν
Μυχόν τ’ ἀμφέπει
Μαντιῶν.

Sed ne longus sim iam ad has quatuor vires naturae Apollinis pergam, ex quibus primo loco perscrutanda est mihi eius vis vaticinandi, quia ea prima Romanis nota fuisse videtur.

1. Apollo augur.¹⁾

Vetus opinio est iam usque ab heroicis ducta temporibus, versari quandam inter homines divinationem, quam Graeci „μαντι-
χίη“ appellant. i. e. praesensionem et scientiam rerum futurarum. Hi homines, voluntatis deorum interpretes opinione veterum Apollini divinationem debent²⁾. Cum coeli signa (τέρατα) imprimis fulgura et tonitrua a Jove coeli domino deducantur, atque aquila, avis ei sacra imprimis augurium impertire soleat, Apollinem cum „οἰωνοῖς“, avibus praesagientibus, quendam connexum habentem videmus, quae simulac apparuerunt, huius dei praesentiam eiusque voluntatem tamquam ministri praenuntiare videbantur.

¹⁾ Multa invenimus epitheta apud Romanos scriptores, quae futurarum rerum eventum praedicendi facultatem huius dei demonstrant e. g. fatidicus (Ovid. fast. II. 262) futura aperiens (Verg. Aen. VI. 12), augur (Hor. car. I. 2. 32. et Car. saec. 61 Val. Flac. I. 234. Martian. Cap. I. 10.), vatum pater (stat. silvae I. 2. 220.), vates inspirans. (Verg. Aen. VI. 12.)

²⁾ Calchas. II. I. 72.

Quibus Apollo favet „οἰωνοπόλων ἀριστοι“ nominantur¹⁾ et ex arcta hac dei cum auguriis coniunctione verisimile fit, Apollinem ipsum illos „οἰωνοτός“ mittere. Sic apud Homerum οἰωνοπόλοις praeest, atque (in hymno Hom. in Merc. 543. sqq.) οἰωνοπόλιαν, quam solus a summo deo acceperit, sibi propriam vindicat. Quodsi autem huic antiquissimae et usitatissimae augurandi rationi praepositus fingebatur, fieri non potuit, quin cetera quodque, quae praecedente tempore excolerentur, divinandi genera, ut vaticinia ex igne, ex visceribus desumpta, celeberrimus quodque Pythicus ille divinandi furor cum Apolline coniungeretur, quodcumque denique vaticinium ab hoc potissimum deo, qui vatibus iam dudum praeerat, ortum videretur. Quamvis hoc modo fere omnia, quae in Graecia erant, oracula ad Apollinem referrentur, Delphicum tamen gloria atque existimatione ita eminebat, ut Delphis proprie a Jove constitutus diceretur Apollo.²⁾

Ob hanc causam libri Sibyllini magni aestimabantur; iacebant enim liberae rei publicae temporibus in sacrario sub templo Jovis Capitolini, ab Augusti aetate in aede Apollinis Palatina et collegium³⁾, quod cum duobus servis linguae Graecae peritis carmina interpretabatur, paullatim tanta fruebatur auctoritate⁴⁾ ut augures atque pontifices aequipararet.

Quamquam in his libris, quibus praedictiones Apollinis contineri existimabantur remedia taetrorum prodigiorum⁵⁾ inveniebantur atque alia portenta aut Etrusci haruspices interpretabantur aut pontifices procurabant, tamen Romani oracula propius sita ut Cumanorum, Spinitarum, Caeritum, minus respicientes⁶⁾ priscis iam temporibus Delphicum deum consuluisse dicuntur.

Ex aliquot locis, ubi Horatius Delphorum, Apollinis templo et oraculo celebrium meminit, liceat mihi proferre carmen I. 7. 3. ss.:

¹⁾ Il. I. 69.

²⁾ Eurip. Jon. γ. τὰ ὄντα καὶ μέλλοντα θεσπίζων αἰ.

³⁾ Duumviri sacris faciundis ab. a. ^{287/307} decemviri (Liv. VI. 37. A. 41 quorum numerus ad quindecim auctus videtur esse a Sulla)

⁴⁾ Liv. XXVII. 37. n. A. XL. 47. 3. Cicero in Verrem, IV. 49. 108.

⁵⁾ Varro. R. R. I. 1. Livius XXII. 9. Dion Hal. IV. 62.: „ἡρώωνται δ' αὐτοῖς, δταν ἡ βουλὴ ψηφίσῃται, σιάσεως συμπεσούσης κατὰ πόλεμον, ἢ τεράτων τινῶν καὶ φαντασμάτων μεγάλων αὐτοῖς φανέντων...“

⁶⁾ Etiam Etrusci oraculum petunt Delphicum Herodt. I. 167.

„Laudabunt alii claram Rhodon aut Mitylenen
Aut Epheson bimarisque Corinthi
Moenia vel Baccho Thebas vel Apolline Delphos
Insignes aut Thessala Thempe“.

Qua auctoritate aut augur usus sit Apollo apud Romanos, testimonio sunt crebrae legationes ad oraculum Delphicum, consulendi causa missae¹⁾, consulta eius per quinque fere saecula in rebus publicis, postea in privatis praevalebant.

Cum post occisum in senatu Caesarem plurimae nivis et grandinis tempestates multaque portenta visa essent, Tiberis quoque inundatione Roma laborasset ita, ut prodigii loco haberetur, poeta (in C. I. 2. vo. 29—32 sqq.):

„Cui dabit partes scelus expiandi
Juppiter? Tandem venias precamur
Nube candentes humeros amictus
Augur Apollo.“

qui haec omnia prodigia in ultionem occisi principis videri vult. Apollinem ut deum fatidicum sen vatem invocat, ut scelus parentum expiet.

Postremo denique proferendus est mihi locus ex Horatii carminibus, ubi poeta Apollinem augurem in mente habet. In c. 7. lib. I. vv. 25—29 s. legimus:

Quo nos cumque feret melior Fortuna parente
Ibimus o socii comitesque
Nil desperandum Teuero duce et auspice Teuero
Certus enim promisit Apollo:“

„Ambiquam tellure nova Salamina futuram“...

ubi Apollo certus (i. e. qui vera, prosperum eventum habentia oracula edit — sic saepius de vatibus) promittit in quo verbo sine dubio notio vaticinandi latet²⁾.

¹⁾ Liv. I. 56.; V. 15. 3; XXII. 57. XXIII. 11. XXVIII. 45. XXIX. 10. et 11. Ovid. fast. II. 713 Cic. de Rep. II. 24. 45. Val. Max.: VII. 3. 2. Plin. H. N. XV. 30. 134. de.

²⁾ Ita Ovid. Fast. I. 517. Stat. Theb. II. 169.; III. 475. et Achill II. 342

2. Apollo citharoedus.

*Εἴη μοι κίθαρίς τε φίλη καὶ καμπύλα τόξα
Χρήσω δ' ἀνθρώποισι Διὸς νημερτέα βουλὴν.*

Hymn. Homer. in Apoll. vv. 131. sqq.

Cum „μαντικῇ“, primaria — ut ita dicam — parte Apollinis naturae, secundaria pars „μουσικῇ“ arctum connexum habet, quia ambae partes ad ingenium huius dei spectant, in quo idem elementum, divinatio, furor poëticus haeret, ambaeque cum ingenio populi, apud quem hic deus colitur efflorescunt. Quo magis igitur res musica artes excolebat atque Delphicum Apollinis oraculum totam fere Graeciam regebat, eo magis „μαντικῇ“ et „μουσικῇ“ in dei natura praevalabant.

Res musica, quae hominum animos se dat, etiam nostri dei voluntatem flectit. Quod Apollo cantu placatur legimus II. I. 472. sqq: οἱ δὲ παριμέριοι μολπῇ θεὸν ἱλάσκοντο — καλὸν αἰδόντες παιήονα, et postea: ὁ δὲ φρένα τέρεπεί' ἀκούων. Ex Homeri carminibus E. 432., II. 788., Σ. 456., elucet, ut bello finito hymnus canatur Apollini et in Schol. ad. Thucyd. I. 50. 5. legimus: δύο παιᾶνας ἦδον οἱ Ἕλληνες, πρὸ μὲν τοῦ πολέμου τῷ Ἄρει, μετὰ δὲ τὸν πόλεμον τῷ Ἀπόλλωνι. Hinc patet, cur tam arcte paeanes cum Apollinis cultu sint coniuncti, atque hilaris deus, postquam victor e pugna exiit, *Κίθαρίζων*, paeanem ducens, hominibus antecedens fingatur. In Hymn. Homer. in Apoll. v. 514. sqq. legimus:

*Ἦρχε δ' ἄρα σφιν ἑταῖς, Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων
Φόρμιγγ' ἐν χεῖρεσσιν ἔχων, ἀγαθὸν κίθαρίζων
Καλὰ καὶ ὕψι βιβὰς οἱ δὲ ρήσσοντες ἔποντο
Κρήτες πρὸς Πυθῶ καὶ ἰηπαίῃον' ἔειδον.*

Sic deus ipse artis musicae praeses fit, qua ratione Apollo posterioribus imprimis temporibus varie cultus est, cum quodcumque perpetrasset in humana vita res musica, in deum ipsum transferretur.

Dilectissima Apollinis instrumenta musica, quibus utitur sunt cithara¹⁾ (alias lyra v. barbiton), quam plectro pulsat et postea

¹⁾ O. Müller Dorier I. 342. sq.

²⁾ Hom. Hym. Apoll. Pyth. 7 sqq. Pausan. V. 18. 1.; *εὐλύρας* in Euryp. fragm. 480 N. *κερασφόρος* Nonn. Dios. XXXV. 332. *λιγύφωνος* Nonn. XV. 112.

tibia¹⁾ Cithara ornatus deus epulis deorum interesse cogitabatur²⁾ et hoc instrumentum sereni placatique dei symbolum esse videtur.

Dubitari non potest, quin Horatius in attributis ex arte musica Apollini praebitis semper graeca exempla ante oculos habuerit.

In carmine I. XXXII. vv. 1—4ss.

Poscimur

. age dic Latinum

Barbite carmen

Lesbio primum modulate civi . . etc.

poëta lyram resp. barbiton hortatur, ut carmen „Latinum“ sibi suppeditet, ita, ut olim graeca Alcaei „*ἄσπουρα*“ expresserit.

Cum hard obscure in hoc carmine se Alcaei imitatore simulque Romanae lyrae fidicinem (cf. IV. 3. 23.) profiteatur, in exitu huius ad rationem veterum hymnorum graecorum proxime accedens „hoc decus Phoebi“³⁾ precatur, ut sibi lenimen laborum paret.

In IV. 15. 1. sqq. Apollo Horatium bellica loqui volentem lyra increpuit i. e. lyra tacta vatem admonuit ne maiora viribus suis aggrederer.

Sollemnem mentionem attributorum iunctim ad sagittariam et musicam vim huius dei pertinentium invenimus in I. 21. vv. 5—12. In hoc carmine cui omnino „In Dianam et Apollinem inscribitur“ et ubi choragus pueros et puellas invicem ad Apollini et Dianae laudes canendas hortatur:

„Vos Tempe totidem tollite laudibus

Natalemque, mares, Delon Apollinis

¹⁾ Aleman. fragm. 102., Paus. V. 7. 10. Invicem in lectisterniis pulvinaribus dei fides praecinebant Cic. Tuscul. IV. 2., 4., ubi Heinus Dorienses Apollinem plerumque fidibus coluisse adnotat: eidem tibiam, cuius sonus esset lascivior a cultu publico Indisque festis Apollinis removerunt et Delphis alibi in eodem cultu tibiae usus frequentior esse coepit. Nihilominus Censorinus XII. 2. apud Romanos omnibus supplicationibus in sacris aedibus tibicinem adhibitum tradit. Apollinis Romani cultui tibiam „furiosam“ (Ov. fast. IV. 341.) non omnino defuisse ex Liv. XXV. c. 12. Maer. Sat. I. 17.; Fest p. 326. intelligimus.

²⁾ Il. I. 603.

³⁾ gratum dapibus Iovis ut. Il. I. 603. Pind. Nem. 5. 42.: *ἐν δὲ μέσσαις φόρμιγγ' Ἀπόλλων ἐπὶ τράγλωσσον χορσέω πλέκτω διώκων*. Hinc *φόρμιγξ δαιτὸς ἑταίρη* Hom. Hym. in Mercur. v. 31. Hom. Odys. δ 99. ο 269.

Insignemque pharetra
Fraternaue humerum lyra“

inducit poeta Apollinem in humero pharetram gerentem cum lyra ei acclinata.¹⁾

In carm. IV. b. quod quasi *προοίμιον* carminis saecularis appellari potest, deflectit poeta a fortitudine et rebus gestis Apollinis ad illius citharam, modos et canendi peritiam vv 25.-28.:

„Doctor Argivae fidicen Thaliae
Phoebe, qui Xantho lavis crinis amne
Dauniae defende decus Camenae
Levis Agyieū“.

Phoebo igitur, doctori lyricae Musae Thaliae²⁾ suam Dauniam Musam i. e. artem lyricam commendat seque postea ab Apolline exauditum canendoque carmini saeculari iam idoneum profitetur.

Hic quasi in parenthesi liceat mihi proferre praevalidam naturam nostri dei, et, ut ita dicam protectionem, quam apud Iovem cum Venere habet³⁾, cum preces amborum numinum coniunctae adeo apud summum deum sunt efficaces, ut is Aeneae melioribus, quam quibus Troia condita fuisset auspiciis, novam urbem Romam aedificare concesserit. Ut poetae veteres Musam invocant⁴⁾ ita Horatius in C. III. 4. vv 4—8:

„Descende coelo et dic age tibia
Regina longum Calliope melos

¹⁾ Sic in comitatu musarum occurrit Apollo in monumentis, sic in ipso templo citharoedico habitu a Scopas vel Praxiteles factus stetit. De pharetra et lyra Apollinis eiusdem, hymnis a poetis intexi solitis cfr. Callim. Hym. Apol. 19.: *εὐφημεῖ καὶ πάντος ὅτε κλείουσιν αἰοιδοὶ ἢ κίθαριν ἢ τόξα Λυκωρέος ἔντεα Φοῖβον*.

²⁾ quae Graecos lyrica carmina docuit cfr. Euryp. Med. 424.: *λέρασ ὤπασσε θέσπιν ἀνδρῶν Φοῖβος ἀγήτωρ μελέων*. Idem Hor. C. II. 16. 38.

³⁾	}	Ni tuis victus Venerisque gratiae
Idem liberet		Vocibus, Divum pater adnuisset
Car. vv 21—24.		Rebus Aeneae potiore ductos
		Alite muros.

⁴⁾ Initium Iliad. et Odys. Aleman. fragm. apud Hephaest p. 22. *Μῶσ' ἄγε καλλιόπα, θυγάτηρ Διὸς, ἄρχ' ἑρατῶν ἐπέων, ἐπὶ δ' ἴμερον ἕμνη καὶ χαρίεντα τίθει χορόν*.

Sen voce nunc mavis acuta

Sen „fidibus citharaque Phoebi“

Calliopen, cui quandoquidem principatus Musarum defertur, advocatur, ut sibi in longo alias perenni carmine componendo praesto sit. Hic coniugit poeta (ut I. 1. 32.; I. 12. 1.) tibiam et citharam, instrumenta Phoebi, quoniam ad utraque carmina lyrica canebantur.

In aliquot locis carminum Horatii Apollo quasi princeps Musarum intrat unde quaestio oritur quatenus ratio inter Apollinem et Musas intersit. Sunt qui arctissimam coniunctionem statuunt; quos tamen O. Müllerus refutat ostendens, hanc opinionem confusione tantum quadam fabularum ortam esse, verum antiquissimis temporibus utrorumque cultus nequaquam fuisse coniunctos¹⁾. Quod vero ad Homerum attinet, pro certo apparet, Musas cantui, poësi, quae, res ab hominibus fortiter gestas celebrant, Apollinem contra citharae praepositum cogitari. Poëtae enim Musas invocant, ab iisque petunt, ut animum efferant, Phoebus autem sola cithara canens fingitur (II. XXIV. 63); atque ubi una commemorantur, accurate saltem inter se discernuntur²⁾. Transitus quidem ab altera opinione ad alteram facillimus erat, cum cantus plerumque citharae iungeretur. Arctus connexus Apollinis cum Musis elucet e citato iam antea versu Carm.-Saec. 61., ubi noster deus ob musicae artis studium „acceptus novem Camenis“ appellatur.

Laetus est is deus, ubi citharam pulsat, tristis contra ac iratus arcu tento. In Car. II. 10. 17—20 vv. legimus:

„Non si male nunc et olim

Sic erit: quondam cithara tacentem

Suscitat Musam, neque semper arcum

Tendit Apollo.“

In Carm. I. 31. dum Horatius honorificam vatis, s. sacerdotis Apollinis et Musarum personam sumit, atque secum deliberat, quae sibi hoc solenni die ab Apolline expetenda fuerint. In solenni in fine carminis ad Apollinem conversione:

¹⁾ Orchomenos p. 381. Dorier I. 342. imprimis Prolegomena p. 425.

²⁾ II. I. 602. sqq.: οὐδέ τι θυμὸς ἐδέετο δαυτὸς εἴσης; οὐ μὲ φόβου γιγνός περικαλλέος, ἣν ἔχ' Ἀπόλλων, Μουσάων θ' αἰ ζειδον, ἀμειζόμενα διὰ καλῇ.

„Frui paratis et valido mihi
Latoë dones, et precor integra
Cum mente: nec turpem senectam
Degere, nec cithara canentem

dignas vate preces fert, ut sibi bonam valetudinem cum mente sana et senectutem hilarem atque iucundam, quae et porro cantu s. cithara delectetur, praebeat.

3. Apollo sagittarius

v. pestifer.

Non sine poetarum Graecorum imitatione versatur Horatius in enumeranda parte exitiosae huius naturae Apollinis. In carminibus Homeri hic deus, tamquam princeps sagittariorum colitur atque hi a domino Apolline victoriam sperant.¹⁾

Pandaro²⁾ et Teucro³⁾, viris, qui telis excellunt, Apollo arcum impertivisse dicitur et *κλυτότοξος, ἐκπύλος, ἐκατηβόλος, ἐκάεργος, ἀργυρότοξος* appellatur.⁴⁾

Cum Chryses (Il. I. 42.) orat, ut Danaï telis Apollinis poenam luant, scit, vim eorum esse letiferam, sive pestem perniciosam excitantium, sive repentinam omnino mortem afferentium. Atque Achilles, qui saeviente peste, quam ob causam Phoebus irascatur et quomodo placari possit, quaerit, etsi laesum esse dei sacerdotem non recordetur, Apollinem, pestis auctorem haberi aperte prodit.

Nonnulli veterum rerum scriptores hanc sagittiferam dei vim exclusive Phoebo⁵⁾, deo Solis attribuunt, radiis enim in terram desuper immissis tamquam sagittis, nonnunquam metuentis, nimio calore corpora ita afficit, ut pestem inducat.

Sagittiferam vim naturae Apollinis, plane Horatius in Car. IV. 6. vv. 1—4 declarat:

¹⁾ Odys. XXI. 338 : XXII. 7.

²⁾ Il. II. 827.: *Πάνδαρος, ὃ καὶ τόξον Ἀπόλλων αὐτὸς ἔδωκεν.*

³⁾ Iliad. XV. 440 sqq. Contra, ubi Graeci in celebrandis Patrocli parentalibus armis contendunt, Teucro deus denegat praemium certaminis, quod ipsi vota facere omisit.

⁴⁾ Il. IX. 404. IV. 101. I. 14. I. 370. VII. 83.

⁵⁾ Hoc nomen derivant ex „*φουρᾶν βιά*“ ergo aliquid, quod vi fertur.

„Dive quem proles Niobeae magnae
Vindicem linguae, Tityosque raptor
Sensit, et Troiae prope victor altae
Phthius Achilles“

„Ceteris maior, tibi miles impar . . .

ubi poëta exposita Apollinis a Niobe Tityoque sumpta vindicta, praecipue virtutem Apollinis extollit, quo maiorem inde gloriam huic numini conquireret. Quamquam is heroum, qui ad Troiam venissent, fortissimus esset, seque Thetidis deae filium immenso virium robore probaret, tamen pugna decernens sagittis ab Apolline confossus est.

Ut in vaticinando certa promissa dare Apollo solet ita et sagitta eius est certa, quae nunquam aberrat:

C. I. 12. vv. 21 – 24: „ . . . neque te silebo
Liber et saevis inimica virgo
Belluis: nec te metuende certa
Phoebe sagitta“.

Non semper deum arcum iracundiae tetendisse, ut mortalibus adversa tribuat, sed aliquando citharam pulsasse, h. e. laetitiae et prosperitati indulsisse iam commonefecimus.¹⁾ Haec sententia elucet etiam ex versu saeculari 33 ss:

„condito mitis placidusque telo
Supplices audi pueros Apollo . . . etc.

Mitis ergo deus telis reconditis, laxatoque arcu quem iratus tendit, pestem immissurus.

Arcus, perpetuum gestamen Phoebi commemoratur C. III. 4. vv. 59.

„Nunquam humeris positurus arcum

Qui rore puro Castaliae lavit
Crimes solutos, qui Lyciae tenet
Dumeta, natalemque silvam
Delius et Patareus Apollo²⁾

¹⁾ Verg. (ad. II. 10. vv 17—20) 24.

²⁾ Apollinem sex mensibus hiemalibus apud Pataram Lyciae civitatem, et sex mensibus aestivis apud Delum responsa dare constat. Sevo, ad Verg. Aen. IV. 144. Similiter Stat. Theb. II. 696. Phoebe parens sen te Lyciae Pataraeae nivosis exercent dumeta ingis, sen rore pudico Castaliae flavos amor est tibi mergere crines

Deus insignis „pharetra“ citato iam loco C. I. 21. v. 11. (pag. 20.) celebratur.

In (C. I. 10. vv. 9—12) carmine ad fraudulentem Mercurium directo, repetit Horatius fabulam iam ab Alcaeo, lyrico poeta traditam:

„Te boves olim nisi reddidisses
Per dolum amotas, puerum, minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Risit Apollo.

Apollo cum sibi furtim amotas boves et postea clam detractam pharetram vidisset, parvam figuram Mercuri ad gestandam pharetram minime aptam conspiciens, risum continere non potuit.

4. Apollo medicus v. salutaris.

Cum pestifera Apollinis indole, salutaris eius natura, cum idem pestem amoveat atque salutem det, apte cohaeret. Antiquissimis temporibus haec dei vis in amovendis tantum „λοιμοῖς“ tum omnino morbis cernebatur et hinc medici dei natura deducenda est.¹⁾

Cum Apollinis „ἰατροική“ in hymno Homérico accuratius non commemoratur, nulla alia erat causa, quam quod medicina eo tempore in ipsis versaretur incunabulis. Postquam vero medicina magis est exulta atque etiam Aesculapius, qui in Homero nihil fere divini prae se fert²⁾ divinos accepit honores, Apollo quoque, qui ab initio salutaris erat deus, admodum ut medicinae praeses est celebratus.

¹⁾ Paus. VIII. 41. 5.: ἐν δὲ τῇ αὐτῇ (Phigaliae) ἐστὶ — καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἐπιχοροῖον. Τὸ δὲ ὄνομα ἐγένετο τῷ Ἀπόλλωνι ἐπιχοροῖσαντι ἐπὶ νόσῳ λοιμώδει καθότι καὶ παρ' Ἀθηναίοις ἐπωρυμίαν ἔλαβεν Ἀλεξίστατος, ἀποτρέψας καὶ τοῦτοις τὴν νόσον.

²⁾ Hom. II. IV. 194.: Μαχάονα Ἀσκληπιοῦ υἱὸν ἀμύμονος ἰγπῆρος.

Talis a Graecis colebatur appellatus ἀλέσιος ἐπικούριος, ἀλεξίκακος, προσιατήριος, ἀποτροπαῖος, βοηδρόμιος,¹⁾ ἱατρομαντις.

Attributa, quibus Romani illam Apollinis naturam indicant sunt haec: Paean (Liv. XI. 51), medicus (Liv. l. c.), opifer (60. Metam. I. 521.), pacifer (Orell. Inser. lat. I. n. 1440), mala appellens (Macr. Sat. I. 17., 15.); victor (Prop. V. 6. 70); praestans (Orel. l. c.); propugnator (Raschi lexi, con. univ. rei. num. s. v. Apollo); salutaris (haec epigrapha occurrit primum in nummis imperatorum); conservator Augusti) itidem apud Raschium). Tota res publica semper summam dabat fidem facultati medendi huius dei. Deus medicans atque expians in honore erat tam insigni, ut virgines Vestales, quarum preces maxime efficaces haberi solebant, cum pestis vel aliud periculum civitatem urgeret, indigitarent „Apollo Medice, Apollo Paean.”²⁾ Pro valetudine populi anno ^{321/133} aedes ei est vota, lectisterniumque primum libri Sibyllini faciendum nuntiaverunt cum pestilentia rem publicum graviter tentaret.³⁾

Neque est dubium, quin omnes supplicationes atque omnia lectisternia carminibus Sibyllinis commendata et a custodibus atque interpretibus horum carminum administrata in honorem praecipue Apollinis sint habita⁴⁾ primum quod iam in primo lectisternio hic cum Latona matre Dianaque sorore primum obtinebat locum, deinde quia supplicantium agmen ab aede Apollinis duci solebat. Maxime autem medicina eius opus erat Punico bello secundo. Sic ludi Apollinares a. ^{549/212} instituti sunt de quibus nova non sunt decreta nisi cum calamitates imminerent.

Utrum victoriae an valetudinis causa ludi hi sint instituti, frustra inter se veteres scriptores dissentiunt, quoniam quae Apollini vis est medendi tam late patet, ut etiam victoriae ea parentur,

¹⁾ Müller Dorier I. 298. De ampla dei vi medica Plut (in Quaest. con-
vival VIII. 44) Praxitelem haec facit dicentem: „Σκόλων δὲ Πυθοῖ καὶ
ἀροθινίων καὶ τροπαίων ἀναθέσεις ἄρ' οὐ συμμαρτυροῦσιν οὐ τῆς
εἰς τὸ νικᾶν καὶ κρατεῖν δυνάμεως τῷ θεῷ τοῦτο πλεῖστον μέτεστιν“
et paullo antea: „παρ' οὗ τὴν ὑγίειαν ἔχομεν θεοῦ, τοῦτον εὐεξίαν τε
διδόναι καὶ ῥώμην ἐπὶ τοῖς ἀγῶνας ὥρτο (scilicet οἱ Ἀθηναῖοι).

²⁾ Macr. Sat. I. XVII. 15.

³⁾ Liv. V. 13. Dion. Halic. XII. 9.

⁴⁾ Marquardt. VI. 45.

quod Marci carmine indicatur. cuius hoc est initium: „hostes, Romani, si ex agro expellere vultis, Vomica quae gentium venit . . .“ Sanat enim ille medicus et animi¹⁾ morbos et corpori affert salutem viresque dat ad pugnas suscipiendas. maxime autem perducendas has curat ad prosperum eventum. Itaque, etsi in acie non versatur, auctoritatem suam tum demum interponit, cum ultimi discriminis tempus advenit, et ipse celeriter victoriam est allaturus.²⁾ Hanc notissimam Apollinis prisci vim medicam Horatius in Carm. I. 21. 13. acutissime depinxit:

„Hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
Pestemque a populo et principe Caesare in
Persas atque Britannos
Vestra motus aget prece.

Tutelare Romanorum numen arcebit a populo Romano bellum, famem, pestem et immittet in Persas; inimicis suis enim, quamvis sit bonus, pestilentiam mittit ut deus pestifer et vulnificus³⁾ appelletur.

Citato iam versu Carm. saecularis (v. 63.) deus hic fessos artus corporum levat ergo aegris, languidis sua medendi ratione vigorem pristinum restituit.

Mirandum non est, salutarem naturam nostri dei maiore cum vi in Carmine saeculari, ad sollemnitates dierum saecularium scripto, commemoratam esse, cum sacra haec „ἀπειρεια“ averruncandae deorum irae vel prodigiis nuntiatae vel immissis calamitatibus explicitae instituta essent. Postea preces hae non solum pro avertendis malis sed etiam pro largiendis, quae rei Romanae salutaria essent, specialiter ad hunc deum effundebantur. Cum enim subtilior rerum naturalium cognitio effecisset, ut malorum physicorum maxime pestilentiae et sterilitatis agrorum prohibendae, itemque ubertatis ac sanitatis augendae et conservandae, causae a sole et luna arcesserentur, imminuto antiquo Ditis et Proserpinae honore, Apollo et Diana primas in ritibus saecularibus partes acceperunt.⁴⁾

Medica igitur dei natura cum natura Solis confusa est et Apollo sub finem liberae rei publicae Romanae et imperatorum temporibus iam ut deus Sol celebratur.

¹⁾ Stat. Silo. V. 3. 12.

²⁾ Macr. Sat. I. 17. 24.; Prop. V. 6, 70.

³⁾ Schol. Porphy. ad Horat. Carm. saec. v. 33.

⁴⁾ Mitscherlich II. pag. 645.

Apollinis in Solem deum conversi mentio non fit inter scriptores Romanos nisi apud poëtas, qui in referendis, quae de deis traduntur fabulis Graecis acquiescunt.

Horatius Apollinem tanquam cum Sole renatum aequat Carminis Saecularis (vv. 9 - 12) verbis his:

„Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis et. celas, aliusque et idem
Nascers: possis nihil urbe Roma
Visere maius!“

Neque Ovidius Apollinem Solem cum Diana Luna omittit componere (Fast. III. 109. sqq.) versibus his:

„Signaque quae longo frater percenseat anno
Ire per haec uno mense sororis equos.“

Imperatorum temporibus Apollinis naturam Solis dei propinquam esse habitam hac re indicatur, quod fastigio templi Apollinis Palatini in quo numinum huic deo propinquorum statuas postas fuisse supra vidimus, Sol in quadriga stans erat expressus.¹⁾ Neque hoc est neglegendum, quod in lorica statuæ imperatoris Augusti,²⁾ qui et ab aliis Apollo appellabatur et ipse se Apollinis habitu formandum aere curaverat³⁾ praeter Apollinem deasque ei proximas etiam Sol est fictus. Nummus quoque exstat, qui Apollinem sen Solem capite radiato globum tenentem praebet et hanc epigraphen: Apol. Cons. Aug.⁴⁾

¹⁾ Prop. III. 29. 9. sqq.:

„Tum medium claro surgebat marmore templum
Et patria Phoebæ carius Ortygia
In quo Solis erat supra fastigia currus...“

²⁾ Romae effossa descripta est in *Bullettino dell' istituto di corr. arch.* per l'anno 1863. pag. 73. sqq.

³⁾ Comm. Crug. ad Hor. Ep. I. 13. 17. Suet. Aug. 70. Sero ad berg. Ecl. IV. 10

⁴⁾ Rasche. s. v. Apollo.

Część urzędowa.

I. Skład grona nauczycielskiego w roku szkolnym 1913/14.

A. Dla nauki przedmiotów obowiązkowych.

I.

1. **Skupniewicz Józef**, dyrektor w VI. randze, radca szkolny, kawaler orderu żelaznej korony III. kl., członek Rady szkolnej okręgowej, w II-giem półroczu na urlopie.

II.

- 2 **Bienkiewicz Stanisław**, profesor, zawiadowca gabinetu dla nauki rysunków, uczył przez cały rok szkolny rysunków odręcznych w kl. Ibcd., II., III., IV., V., VI., VII., VIII., — tygodniowo godzin 32.
3. **Bojarski Franciszek**, profesor, zawiadowca gabinetu dla nauki historii naturalnej, gospodarz klasy IIa., uczył:
w I. półroczu matematyki w kl. IIac., historii naturalnej w kl. IIabc., Vc., VIb., fizyki w kl. IIIab., — tygodniowo godz. 22;
w II. półroczu matematyki w kl. IIa, historii naturalnej w kl. IIabc., Vc., VIb., fizyki w kl. IIIab., IVc., — tygodniowo godzin 22.
4. **Boroń Stanisław**, profesor, w II. półroczu kierownik zakładu, zawiadowca gabinetu dla fizyki, gospodarz klasy VIIa., uczył:
od 1/9 do 9/3 matematyki w kl. IVa., Va., VIb., VIIab., fizyki w kl. VIIab., propedeutyki filozoficznej w kl. VII., — tygodniowo godzin 25;
od 10/3 do końca II. półroczu fizyki w kl. VIIa., propedeutyki filozoficznej w kl. VIIab., — tygodniowo godzin 6.
5. **Borzemski Wacław**, nauczyciel, przydzielony do filii c. k. IV. gimnazjum we Lwowie.

6. **Daniłowicz Eugeniusz** profesor, uczył przez cały rok szkolny języka łacińskiego w kl. IIIa.; IVb., greckiego w kl. IIIa., — tygodniowo godzin 17.
7. **Dębski Henryk**, profesor, gospodarz kl. VIIa., uczył przez cały rok szkolny języka łacińskiego w kl. VIIab., greckiego w kl. VIIb., — tygodniowo godzin 17; nadto: od 9/1 do 3/11 języka greckiego w kl. IVb., — tygodniowo godzin 4;
od 16/2 do 22/3 języka greckiego w kl. IVa., — tygodniowo godzin 4;
od 23/3 do 22/4 języka łacińskiego IIb., — tygodniowo godz. 6.
8. **Gyurcsak Jan**, nauczyciel, zawiadowca biblioteki dla ubogiej młodzieży, gospodarz kl. Va., uczył przez cały rok szkolny języka łacińskiego w kl. Va., VIIb., greckiego w kl. Vlb., VIIb., tygodniowo godzin 20.
9. **Hamburger Alfred**, nauczyciel gimnastyki; uczył przez cały rok szkolny gimnastyki w kl. od I. do VIII., — tygodniowo godzin 44.
10. **Kobierski Roman**, nauczyciel, gospodarz klasy IVa.; uczył przez cały rok szkolny języka polskiego w kl. IVa., Vb., Vlb., VIIb., łacińskiego w kl. IVa., — tygodniowo godzin 18.
11. **Kruszelnicki Antoni**, profesor, przydzielony do c. k. gimnazjum w Brzeżanach.
12. **Leszczyński Tadeusz**, nauczyciel, zawiadowca biblioteki nauczycielskiej, gospodarz klasy Vb., uczył przez cały rok szkolny języka łacińskiego w kl. Vb., VIIa., języka greckiego w kl. Vb., VIa., — tygodniowo godzin 20.
13. **Milan Jan**, dr. filozofii, profesor, przydzielony do c. k. gimnazjum w Brzozowie.
14. **Piekarski Józef**, profesor, pomocnik dyrektora, zawiadowca biblioteki niemieckiej dla młodzieży, uczył w I. półroczu języka niemieckiego w kl. VIIab., VIIIab., — tygodniowo godz. 16; w II. półroczu przydzielony do filii c. k. gimnazjum w Samborze i zamianowany kierownikiem tego zakładu
15. **Resport Abraham**, profesor, uczył w I. półroczu matematyki w kl. Ic., historii naturalnej w kl. Iabed., Vab., VIa., fizyki w kl. IVab., — tygodniowo godzin 23;
w II. półroczu historii naturalnej w kl. Iabed., Vab., VIa., fizyki w kl. IVab., — tygodniowo godzin 23.
16. **Spulnicki Michał**, profesor, uczył przez cały rok szkolny historii w kl. Id., IVa., Vb., Vlb., geografii w kl. Ib., IVa., Vb., Vlb., — tygodniowo godzin 18.

17. **Stachnik Franciszek**, nauczyciel, dyrektor prywatnego seminarium żeńskiego im. św. Bronisławy w Kołomyi, gospodarz klasy IVc., uczył:
od 1/9 do 19/10 matematyki w kl. IVc., VIIab., fizyki w kl. IVc., VIIab., propedeutyki filozoficznej w kl. VIIab. — tygodniowo godzin 20;
od 20/10 do końca roku szkolnego matematyki w kl. VIIab., fizyki w kl. VIIab., — tygodniowo godzin 10.
18. **Wagmann Samuel**, dr. filozofii, profesor, zawiadowca biblioteki niemieckiej dla młodzieży, w I. półroczu miał urlop; w II. półroczu uczył języka niemieckiego w kl. Va, VIIab., VIIIab., tygodniowo godzin 20;
nadto od 1/2 do 15/2 języka niemieckiego w kl. IVa., — tygodniowo godzin 4.
19. **Walter Stefan**, nauczyciel, gospodarz klasy VIIIb., uczył przez cały rok szkolny języka łacińskiego w kl. VIb., greckiego w kl. IIIb., Va., VIIIb., — tygodniowo godzin 21;
nadto od 20/10 do końca roku szkolnego propedeutyki filozoficznej w kl. VIIIb., — tygodniowo godzin 2.
20. **Werber Stanisław**, profesor, gospodarz kl. VIIb., uczył przez cały rok szkolny historii w kl. Vc., VIa., VIIab., VIIIab., geografii w kl. Vc., VIa., — tygodniowo godzin 22.
21. **Wiśniewski M.ryan**, nauczyciel, gospodarz klasy IIIb., zawiadowca biblioteki polskiej dla młodzieży, uczył przez cały rok szkolny języka polskiego w kl. VIa., VIIa., VIIIab., łacińskiego w kl. IIIb., — tygodniowo godzin 20;
nadto od 20/10 do końca roku szkolnego propedeutyki filozoficznej w kl. VIIa., — tygodniowo godzin 2.
22. **Ks. Wójcik Franciszek**, nauczyciel, uczył przez cały rok szkolny religii rzymsko katolickiej w kl. I.—VIII., — tygodniowo godzin 20 i 2 egzorty.
23. **Żukrowski Antoni**, profesor, gospodarz kl. VIa., uczył od 1/9 3/11 języka łacińskiego w kl. IIa., VIa., greckiego w kl. IVa. VIa., — tygodniowo godzin 21;
od 4/11 do 15/2 języka łacińskiego w kl. IIa., VIa., greckiego w kl. VIa., — tygodniowo godzin 17;
od 16/2 do 22/3 miał urlop;
od 23/3 do 22/4 języka łacińskiego w kl. IIa., VIa., greckiego w kl. IVc., VIa., tygodniowo godzin 21;
od 23/4 do końca półrocza — języka łacińskiego w kl. IIa., VIa., greckiego w kl. VIa., — tygodniowo godzin 17.

III.

24. **Bachmann Piotr**, zastępca nauczyciela, uczył:
od 1/9 do 19/10 języka niemieckiego w kl. IIIbc., IVab., Va.,
— tygodniowo godzin 20;
od 20/10 do 31/1 języka niemieckiego w kl. IIb., IIIc., IVab.,
Va., — tygodniowo godzin 21;
od 1/2 do 8/2 języka niemieckiego w kl. IIb., IIIc., — tygo-
dniowo godzin 9;
od 9/2 do końca II. półrocza miał urlop.
25. **Barański Maryan Tadeusz**, egzaminowany zast. nauczyciela,
gospodarz kl. Ia., uczył w obu półroczach języka łacińskiego
w kl. Ia., IIc., niemieckiego w kl. Ic., — tygodniowe godz. 18.
26. **Frost Majer**, egzaminowany zastępca nauczyciela, od 20/10 go-
spodarz kl. IVc. uczył:
od 1/9 do 19/10 języka niemieckiego w kl. IIb., matematyki
w kl. IIIc., Vbc., VIa., fizyki w kl., IIIc., IVb., — tygodniowo
godzin 22;
od 22/10 do 31/1 matematyki w kl. IIIc., IVc., Vbc., VIa., fi-
zyki w kl., IIIc., IVbc., — tygodniowo godzin 25;
od 1/2 do 9/3 matematyki w kl. Ic., IIc., IIIa., IVc., Vbc.,
VIa., fizyki w kl. IIIc., — tygodniowo godzin 23;
od 10/3 do końca roku szkolnego matematyki w kl. IVc.,
Vbc., VIab., VIIb., fizyki w kl. IIIc., VIIb., — tygodniowo godzin 24.
27. **Ks. Gissowski Eugeniusz**, egzaminowany zastępca nauczyciela,
uczył od 10/12 do końca roku szkolnego religii grecko kato-
lickiej w kl. I.—VIII., tygodniowo godzin 16 i 1 egzorta.
28. **Górka Rudolf**, egzaminowany zastępca nauczyciela, uczył od
10/3 do końca roku szkolnego matematyki w kl. Ic., IIc.,
IIIc., IVa., Va., VIIa., — tygodniowo godzin 18.
29. **Grodecki Bolesław**, asystent dla nauki rysunku w kl. Ibed.,
IIabc, IIIab., IVabc., samodzielnie udzielał nauki rysunku
w kl. Ia., kaligrafii w kl. Iabed., (w obu półroczach) — razem
30 godzin w tygodniu.
30. **Kubiński Roman**, zastępca nauczyciela, egzaminowany z gimna-
styki, gospodarz kl. IIIc., uczył w obu półroczach języka pol-
skiego w kl. Ia., IVb., Vac., łacińskiego w kl. IIIc., historii
w kl. Ia., — tygodniowo godzin 20.
31. **Kyprian Włodzimierz**, zastępca nauczyciela, zajęty w prywatnem
gimnazjum w Czortkowie.
32. **Lachcik Tomasz**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy IIb.,
(od 16/2 do 22/3 także kl. VIa.) od 1/9 do 3/11 miał urlop;
od 4/11 do 15/2 uczył języka polskiego w kl. IIb., IVc.,
łacińskiego w kl. IIb., greckiego w kl. IVc., — tygodniowo godzin 17;

od 16/2 do 22/3 języka polskiego w kl. IIb., IVc., łacińskiego w kl. IIb., VIa., greckiego w kl. IVc., — tygodniowo godzin 23 ;

od 23/3 do 22/4 miał urlop ; od 23/4 do końca II. półrocza języka polskiego w kl. IIb., IVc., łacińskiego w kl. IIb., greckiego w kl. IVc.; tygodniowo godzin 17.

33. **Łysiak Roman**, egzaminowany zastępca nauczyciela, uczył w obu półroczach matematyki w kl. Iab., IIb., IIIab., IVc., języka ruskiego w kl. IV., — tygodniowo godzin 23.
34. **Medon Leonard**, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. IIIa., uczył w obu półroczach języka polskiego w kl. IIIa., historyi w kl. Ic., IIb., IIIa., IVc., geografii w kl. Ic., IIb., IIIa., IVc., — tygodniowo godzin 20.
35. **Mendrala Stanisław**, egzaminowany zastępca nauczyciela, gospodarz kl. Vc., (od 1/9 do 3/11 także kl. IIb.), uczył :
od 1/9 do 3/11 języka polskiego w kl. IIb., łacińskiego w kl. IIb., Vc., greckiego w kl. Vc., — tygodniowo godzin 21 ;
od 4/11 do końca roku szkolnego języka łacińskiego w kl. Vc., greckiego w kl. IVab., Vc., — tygodniowo godzin 19.
36. **Mierzwiński Stanisław**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy IIc., uczył przez cały rok szkolny języka niemieckiego w kl. Ia., IIac., IIIa., — tygodniowo godzin 19 ;
nadto od 20/10 do końca roku szkolnego języka niemieckiego w kl. IIIb., — tygodniowo godzin 4.
37. **Ostruszka Jerzy**, zastępca nauczyciela, zajęty w prywatnem gimnazyum w Borszczowie.
38. **Rosenbaum Mordko**, egzaminowany zastępca nauczyciela, zajęty w prywatnem gimnazyum w Borszczowie.
39. **Sitnikiewicz Józef**, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. Ib., zawiadowca biblioteki ruskiej dla młodzieży, uczył :
od 1/9 do 3/11 języka łacińskiego w kl. Ib., IVc., greckiego w kl. IIIc., IVc., ruskiego w kl. IV., VII., — tygodniowo godzin 26 ;
od 4/11 do końca roku szkolnego języka łacińskiego w kl. Ib., IVc., greckiego w kl. IIIc., ruskiego w kl. IV., VII., — tygodniowo godzin 22.
40. **Śliwa Jan**, egzaminowany zastępca nauczyciela, gospodarz kl. Ic., uczył przez cały rok szkolny języka polskiego w kl. Ibc., łacińskiego w kl. Ic., historyi w kl. IIa., Va., geografii w kl. IIa., Va., — tygodniowo godzin 21.
41. **Słonina Jan**, egzaminowany zastępca nauczyciela, gospodarz klasy IVb., w II. półroczu pomocnik dyrektora, uczył przez

cały rok szkolny historii w kl. IIc., IIIbc., IVb., geografii w kl. Ia., IIc., IIIbc., IVb., — tygodniowo godzin 20; nadto od 23/3 do 22/4 języka polskiego w kl. IVc., — tygodniowo godzin 3.

- 42. Sokołowski Witold**, zastępca nauczyciela, uczył: od 13/9 do 3/11 języka polskiego w kl. IIIbc., IVc., niemieckiego w kl. Ibd., historii w kl. Ib., — tygodniowo godzin 21; od 4/11 do końca roku szkolnego języka polskiego w kl. IIIbc., niemieckiego w kl. Ibd., historii w kl. Ib., — tygodniowo godzin 18.
- 43. Ks. Stanecki Jan**, egzaminowany zastępca nauczyciela, uczył od 1/9 do 9/12 religii grecko katolickiej w kl. I.—VIII., języka ruskiego w kl. V., — tygodniowo godzin 18 i 1 egzorta.
- 44. Streisenberg Leon**, zastępca nauczyciela, od 23/3 do 22/4 gospodarz kl. IIb., uczył: od 9/2 do 15/2 języka niemieckiego w kl. IIb., IIIc., — tygodniowo godzin 9; od 16/2 do końca roku szkolnego języka niemieckiego w kl. IIb., IIIc., IVab., — tygodniowo godzin 17; nadto od 23/3 do 22/4 języka polskiego w kl. IIb., — tygodniowo godzin 4.
- 45. Synoradzki Franciszek**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy Vlb., uczył przez cały rok szkolny języka niemieckiego w kl. IVc., Vbc., VIab., — tygodniowo godzin 20; nadto od 1/2 do 15/2 języka niemieckiego w kl. IVb., — tygodniowo godzin 4.
- 46. Ks. Szpila Piotr**, egzaminowany zastępca nauczyciela, zajęty w prywatnem gimnazyum z polskim językiem wykładowym w Zbarażu.
- 47. Thal Kazimierz**, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. Id., uczył przez cały rok szkolny języka polskiego w kl. Id., IIac., łacińskiego w kl. Id., — tygodniowo godzin 18; nadto od 16/2 do 22/3 języka łacińskiego w kl. IIa., — tygodniowo godzin 6.
- 48. Wierdak Szymon**, egzaminowany zastępca nauczyciela, zajęty w prywatnem gimnazyum w Borszczowie.

IV. Nauczyciel pomocniczy:

- 1. Grünes Wilhelm**, inspektor szkół ludowych fundacyi br. Hirscha, uczył religii mojżeszowej w 11. oddziałach. — tygodniowo godzin 11.

B) Dla nauki przedmiotów nadobowiązkowych.

1. **Boroń Stanisław**, j. w. uczył geometryi wykreślnej w kl. V., VI., VII., — tygodniowo godzin 2.
2. **Dębski Henryk**, j. w. uczył śpiewu w 2 oddziałach, — tygodniowo godzin 4.
3. **Dolnicki Leon**, profesor c. k. gimnazjum z ruskim językiem wykładowym w Kołomyi, uczył języka ruskiego w kl. VI., — tygodniowo godzin 2.
4. **Łysiak Roman**, j. w. uczył języka ruskiego w kl. IV., — tygodniowo godzin 2.
5. **Sitnikiewicz Józef**, j. w. uczył języka ruskiego w kl. IV., VII., — tygodniowo godzin 4.
6. **Ks. Stanecki Jan**, nauczyciel c. k. gimnazjum z ruskim językiem wykładowym w Kołomyi, uczył języka ruskiego w kl. V., — tygodniowo godzin 2.
7. **Werber Stanisław**, j. w. uczył w I. półroczu dziejów ojczy-
stych w kl. VIIIab., — tygodniowo godzin 2.

II. Zmiany w składzie grona nauczycielskiego

w ciągu roku szkolnego 1913/14.

a) Mianowani dla innych zakładów:

1. **Rupp Teodor**, egzaminowany zastępca nauczyciela, mianowany rzeczywistym nauczycielem w c. k. gimnazjum w Brodach (reskr. RSK. z 17/8 1913. l. 12702/IV)
2. **Silberschlag Jonasz**, egzaminowany zastępca nauczyciela, mianowany rzeczywistym nauczycielem w c. k. gimnazjum w Tlumaczu (reskr. RSK. z 12/8 1913. l. 12499/IV).
3. **Ks. Stanecki Jan**, egzaminowany zastępca nauczyciela, mianowany nauczycielem religii gr. kat. w c. k. gimnazjum z ruskim językiem wykładowym w Kołomyi od 10/12 1913. (reskr. RSK. z 7/11 1913. l. 19724/IV).

b) Przeniesiony w tymczasowy stan spoczynku :

1. **Ks. Sokołowski Stanisław**, profesor, (reskr. RSK. z 28/7 1913. l. 9112/IV).

c) Mianowani dla tutejszego zakładu :

1. **Bachmann Piotr**, kandydat stanu nauczycielskiego, zastępcą nauczyciela (reskr. RSK. z 6/9 1913. l. 12010/IV). Złożył przysięgę służbową 9/9 1913.
2. **Barański Maryan Tadeusz**, kandydat stanu nauczycielskiego, zastępcą nauczyciela (reskr. RSK. z 6/9 1913. l. 451/IV). Złożył przysięgę służbową 17/9 1913.
3. **Ks. Gissowski Eugeniusz**, kandydat stanu nauczycielskiego, zastępcą nauczyciela (reskr. RSK. z 3/12 1913. l. 21423/IV), Złożył przysięgę służbową 10/12 1913.
4. **Górka Rudolf**, kandydat stanu nauczycielskiego, zastępcą nauczyciela (reskr. RSK. z d. 7/3 1914. l. 3831/IV). Złożył przysięgę służbową 9/3 1914.
5. **Kobierski Roman**, egzaminowany zastępcą nauczyciela w c. k. gimnazjum II. z polskim językiem wykładowym w Stanisławowie, rzeczywistym nauczycielem (reskryp. RSK. z 25/7 1913 l. 12229/IV). Złożył przysięgę służbową 5/9 1913.
6. **Mendrala Stanisław**, egzaminowany zastępcą nauczyciela, przeniesiony w tym samym charakterze z c. k. gimnazjum w Gorlicach (reskr. RSK. z 6/9 1913. l. 15822/IV.)
7. **Resport Abraham**, egzaminowany zastępcą nauczyciela, rzeczywistym nauczycielem (reskr. RSK. z 17/8 1913 l. 12887/IV). Złożył przysięgę służbową 3/9 1913.
8. **Sokołowski Witold**, kandydat stanu nauczycielskiego, zastępcą nauczyciela (reskr. RSK. z 6/9 1913 l. 15813/IV.), Złożył przysięgę służbową 18/9 1913).
9. **Spulnicki Michał**, egzaminowany zastępcą nauczyciela w c. k. gimnazjum w Żółkwi, rzeczywistym nauczycielem (reskr. RSK. z 12/8 1913 l. 12742/IV.). Złożył przysięgę służbową 31/8 1913.
10. **Streisenberg Leon**, kandydat stanu nauczycielskiego, zastępcą nauczyciela (reskr. RSK. z 10/2 1914 l. 19101/IV ex 1913.). Złożył przysięgę służbową 10/2 1913.
11. **Ks. Wójcik Franciszek**, egzaminowany zastępcą nauczyciela w filii c. k. IV. gimnazjum we Lwowie, rzeczywistym nauczycielem (reskr. RSK. z 20/8 1913 l. 14209/IV). Złożył przysięgę służbową 1/9 1913.

d) Stabilizację w zawodzie nauczycielskim uzyskali:

1. **Resport Abraham**, (reskr. RSK. z 10/12 1913 l. 21848/IV.)
2. **Spulnicki Michał**, (reskr. RSK. z 7/3 1914 l. 19574/IV.).

e. Urlop otrzymali:

1. **Skupniewicz Józef**, dyrektor, na przeciąg II. półrocza 1913/14 dla poratowania zdrowia (reskr. RSK. z 17/2 1914 l. 22720/IV ex 1913).
2. **Bachmann Piotr**, zastępca nauczyciela, na przeciąg II-go półrocza 1913/14. celem przygotowania się do egzaminu.
3. **Kyprian Włodzimierz**, zastępca nauczyciela, urlop bezpłatny na przeciąg roku szkolnego 1913/14 (reskr. RSK. z 29/8 1913 l. 13891/IV).
4. **Lachcik Tomasz**, zastępca nauczyciela, na czas od 1/9 do 3/11 1913 celem przygotowania się do egzaminu (reskr. RSK. 30/4 1913 l. 6813/IV.).
5. **Ks. Szpila Piotr**, egzaminowany zastępca nauczyciela, urlop bezpłatny na przeciąg roku szkolnego 1913/14 celem wykonywania obowiązku nauczycielskiego w prywatnym gimnazjum w Zbarażu (reskr. RSK. z 27/8 1913 l. 14681/IV).
6. **Dr. Wagmann Samuel**, profesor, na przeciąg pierwszego półrocza roku szkolnego 1913/14 dla celów naukowych (reskr. RSK. z 30/6 1913 l. 1313/IV.).

f) Zniżenie liczby godzin obowiązkowej nauki otrzymali:

1. **Boroń Stanisław**, profesor, od 10/3 1914 celem wykonywania obowiązków kierownika zakładu (reskr. RSK. z 13/3 1914 l. 4724/IV.).
2. **Stachnik Franciszek**, nauczyciel, od 20/10 1913. celem wykonywania obowiązków dyrektora prywatnego seminarium żeńskiego im. św. Bronisławy w Kołomyi (reskr. RSK. z 17/10 1913 l. 17494/IV.).

Służba zakładu:

Prus Michał, tereyan.

Marcinowski Mikołaj, pomocnik sługi szkolnego.

Marcinowski Michał, " " " "

III. Plan nauki w roku szkolnym 1913/14.

Nauka odbywała się według Planu, przepisanego dla gimnazyów galicyjskich, rozporządzeniem c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 2. sierpnia 1909. L. 42242. Plan ten podano w całości w Sprawozdaniu za rok szkolny 1911./12. Przy nauce języka polskiego uwzględniono częściowo Plan, przepisany rozporządzeniem c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 21. lipca 1913 L. 10086/IV.

Wykaz przerobionej lektury:

Język polski:

Oprócz Wypisów czytano w całości:

w klasie IV. Mickiewicz, Pan Tadeusz; Sienkiewicz, Ogniem i mieczem.

w klasie V. Mickiewicz, Pan Tadeusz; Fredro, Zemsta; Słowacki, Balladyna; Moliere, Mieszczanin-szlachciec; Szekspir, Makbet.

w klasie VI. Sienkiewicz, Potop, Pan Wołydyjowski; Kochanowski, Odprawa posłów greckich, Treny; Pasek, Pamiętniki; Górnicki, Dworzanin; Kito wiez, Pamiętniki; Krasicki, Przypadki Doświadczyńskiego; Skarga, Kazania; Sejmowe.

w klasie VII. Zabłocki, Sarmatyzm, Fireyk w zalotach; Niemcewicz, Powrót posła; Feliński, Barbara Radziwiłłówna; Brodziński, O klasyczności i romantyczności; Mickiewicz: Ballady i romanse, Dziady cz. II. III. IV., Konrad Wallenrod, Sonety; Małczewski, Marya; Gószczyński, Zamek Kaniowski; Fredro, Śluby panieńskie.

w klasie VIII. Słowacki: Kordyan, Balladyna, Lilla Weneda, Anelli; Krasiński: Nieboska Komedya, Irydion, Przedświt, Psalm; Korzeniowski, Mnich.

Nadto czytano:

w klasie IV. Wybrane nowele Sienkiewicza, Prusa, Orzeszkowej, Tetmajera.

w klasie V. Nowele Sienkiewicza, Prusa, Orzeszkowej, Tetmajera; Rydel, Bodenheimer; Rodziewiczówna, Dewajtis; Szary proch, Na wyżynach; Żeromski, Syzyfowe prace; Skalkowski, Rok 1812; Cz. Pieniążek, A. Mickiewicz; Ernst, O kometach; Chmielowski, Pan Tadeusz; Tarnowski, Pan Tadeusz.

w klasie VI. Rydel, Zaczarowane Koło; Syrokomla: Zgon Acerna, Janko cmentarnik, Stare wrota, Margier; Żeromski: Popioły, Ludzie bezdomni; Sienkiewicz, Quo Vadis; Prus, Emancypantki, Placówka, Lalka; Kraszewski: Stara baśń, Powrót do gniazda; W. Pol, Mohort, Pachole hetmańskie, Wit Stwosz.

w klasie VII. Wyspiański: Wesele, Legion, Warszawianka; Noc listopadowa; Rydel, Trylogia; Żuławski, Eros i Psyche; Reymont: Komediantka, Fermenty, Ziemia obciana, Prus: Faraon, Emancypantki, Lalka; Żeromski: Popioły, Ludzie Bezdomni; Orzeszkowa: Meir Ezofowicz, Nad Niemnem.

w klasie VIII. Słowacki: Beniowski, Król Duch; Krasiński: Niedokończony poemat, Ostatni.

Język łaciński:

w klasie III. Z Chrestomatyi Neposa i Kurcyusza wyd. Frąckiewicza wyjątki.

w klasie IV. Caesar, Commentarii de bello gallico I. i VII,

w klasie V. Ovidius (wyd. Sinko), z „Przemian“: Wstęp, Cztery wieki ludzkości, Kadmus, Arachne, Niobe, Zemsta Medei. Zakończenie; z „Kalendarza“: Przybycie Ewandra do Lacyum, Arion, Założenie Rzymu; z „Żalów“: Ostatnia noc w Rzymie. Tibullus (wyd. Sinko), Życzenie poety. Propertius (wyd. Sinko), Rzym dawniejszy i dzisiejszy. Caesar, Commentarii de bello gallico VI (kursor.). Livius I. i XXII.

w klasie VI. Sallustius, Catilina; Cicero. In Catilinam I. i IV.; Vergilius: Aeneid. I. i II. (w wyjątkach), Eclog. I. IX., z Georgik wyjątki.

w klasie VII. Cicero: De imp. Cn. Pompei. Tuscul. I; Vergilius, Aeneid. VI. VIII. XII. (w wyjątkach).

w klasie VIII. Horatius 20 ód, 1 epoda, 3 satyry, 3 listy; Tacitus: Annales (wyjątki), Historiae (wyjątki). Germania od 1 do 30.

Język grecki:

w klasie V. Xenofon, Anabasis: Powód do wojny, Wojsko greckie buntuje się, Pochód przez Babilonię, Bitwa pod Kunaksą, Wybór dowódców, Zdobycie warowni, Widok morza; Cyropedya: Cyrus u dziadka Astyagesa. Cyrus i Krezus; Pamiętniki: Obrona Sokratesa cz. II. Homer, Iliada ks. I. i III.

w klasie VI. Homer, Iliada ks. V., VI., VII., XVIII., XXIII., XXIV.; Herodot, ks. I. i VII. (w wyjątkach); Plutarch (wyd. Krajewski), Kato.

w klasie VII. Homer, Odysea ks. I., VI., IX., X. XVI., XXI.; Denostenes: O pokoju, Mowa Olintyjska I.; Platon, Apologia.

w klasie VIII. Platon (wyd. Jędrzejowski): Wyjątki z Gorgiasa, Menona Symposion; Sofokles, Ajas; Homer, Odysea ks. XXIV.

Język niemiecki:

w klasie VI. Lessing, Minna von Barnhelm; Chamisso, Peter Schlemihl.

w klasie VII. Goethe, Hermann und Dorothea; Eichendorf, Taugenichts; Schiller, Jungfrau von Orleans; Grillparzer, Ahnfrau.

w klasie VIII. Schiller, Wallensteins Tod; Ludwig, Zwischen Himmel und Erde; Goethe, Iphigenie auf Tauris; Shakespeare, König Lear.

Nauka religii możeszowej

- Klasa I.** Historia biblijna do śmierci Mojżesza w związku z zasadami wiary. Dziesięcioro przykazań. Modlitwa poranna i błogosławieństwa.
- Klasa II.** Historia biblijna od Jozuego do podziału państwa w związku z zasadami wiary, Objasnienie dekalogu. Obowiązki względem Boga. Święta i posty. Modlitwa wieczorna i błogosławieństwa przy szczególnych uroczystościach.
- Klasa III.** Historia biblijna od podziału państwa do powrotu z niewoli babilońskiej. Trzy nauki główne wyznania możeszowego. Obowiązki względem ludzi. Najważniejsze przepisy ceremonialne. Modlitwa na sobotę, Halell.
- Klasa IV.** Historia izraelitów pod panowaniem Syrii, Machabeusze. Panowanie Rzymian. Upadek państwa. Bar Kochba. Najważniejsze przepisy ceremonialne i rytualne.
- Klasa V.** Ustawy moralne i etyczne.
- Klasa VI.** Moralność i etyka na podstawie trzech pierwszych rozdziałów przypowieści ojców „Pirke Abot“. Tłumaczenie krenów Jeremiasza.
- Klasa VII.** Moralność i etyka na podstawie 4. 5. i 6. rozdziału w „Pirke Abot“.
- Klasa VIII.** Historia Żydów w diasporze z biografiami najślawniejszych mężów.

Plan nauki przedmiotów nadobowiązkowych.

HISTORIA kraju rodzinnego. Nauki tego przedmiotu udzielano w klasie VIII. w pierwszym półroczu po jednej godzinie tygodniowo, według programu poleconego przez c. k. Radę szkolną krajową.

JĘZYK RUSKI. Nauka odbywała się w klasach IV. V. VI i VII. po 2 godziny tygodniowo według planu A z roku 1898.

Kl. IV. Ćwiczenia w czytaniu, opowiadaniu i deklamacyi. Fleksya oparta na porównaniu z odnośną fleksją w języku polskim. Co 2 tygodnie ćwiczenia piśmienne, dyktaty i reprodukcye ustępów prozaicznych i poetycznych.

Kl. V. Czytanka dla szkół wydziałowych. Nadto czytano wybór poezyi Szewczenki i wybór nowel Franki. Co miesiąc 1 zadanie.

Kl. VI. Z wyjątków narodowej literatury dla seminariów nauczycielskich: Wzory pomników od XI. do XV. stulecia, literatura ludowa, pomniki nowszej literatury od Kotlarewskiego do Szewczenki włącznie. Co miesiąc 1 zadanie.

Kl. VII. Czytanie i objaśnianie ważniejszych rodzajów literatury ludowej według „Wypisów“ z estetycznemi uwagami o rodzajach ludowej poezyi od Szewczenki do najnowszych czasów. Co miesiąc zadanie.

RYSUNKI ODREĘCZNE. Kl. V. Ornamenty plastyczne w stylu klasycznym, średniowiecznym i odrodzenia, naczynia greckie i swojskie w ugrupowaniu obrazowem, podobnie przedmioty z natury. rzeczywiste i naśladowane, wyroby przemysłu artystycznego, jakoteż przedmioty z otoczenia.

Kl. VI. Przedmioty z natury i z otoczenia w dowolnem położeniu. Draperya. Składowe części twarzy ludzkiej, medaliony głów i biusty mniejsze. Studya obrazowe z natury lub wyrobów przemysłu artystycznego w odpowiedniem ugrupowaniu. Rysowanie widoków perspektywicznych, wewnątrz szkolnych.

Kl. VII. Medaliony głów, biusty mniejsze i większe, antykowe i postaci nowożytnych. Odtwarzanie naturalnej wielkości i powiększanie do tejże portretów głów z kartonów francuskich.

Kl. VIII. Wzajemne studya portretowe naturalnej wielkości z uwzględnieniem tonu barw w naturze. Rysowanie z natury widoków architektonicznych wewnętrznych i zewnętrznych łącznie z przyrodniczymi.

GEOMETRYA WYKREŚLNA. Jeden oddział, 2 godziny tygodniowo, 22 uczniów. Rzuty prostokątne na jedną płaszczyznę. Rzuty punktu na 2 i 3 płaszczyzny. Ślady prostej i płaszczyzny na rzutniach. Proste i punkty na płaszczyźnie. Cienie punktów na rzutniach. Zagadnienia o punkcie, prostej i płaszczyźnie. Cienie odcinków i figur płaskich na płaszczyznach rzutów. Obroty punktów około prostych. Układy płaszczyzn. Rzeczywiste wielkości odcinków i kątów. Rzuty i siatki ostrosłupów i graniastosłupów. Rzuty i siatki wielościanów foremnych. Płaski przekrój graniastosłupa.

SPIEWU udzielano w dwóch oddziałach po dwie godziny tygodniowo. W oddziale pierwszym, przeznaczonym dla początkujących (34 uczniów), uczono teorii śpiewu, w drugim ćwiczone w śpiewie. Uczniowie oddziału drugiego (27 uczniów) śpiewali na głosy podczas nabożeństw w kościele, nadto wykonali kilka pieśni świeckich na wieczorkach urządzanych ku czci naszych wieszczów.

JĘZYKA ANGIELSKIEGO uczyło się 33 uczniów w 3 kursach — naucz. E. Villeneuve.

IV. Tematy wypracowań piśmiennych.

a) W języku polskim.

Klasa Va.

1. Opis dworku soplicowskiego (szk.).
2. Jedna z moich wycieczek wakacyjnych (dom.).
3. Możliwość polscy a szlachta, — na podst. lekt. Jana Bieleckiego i P. Tąd. (szk.).
4. Dlaczego lubię pracę fizyczną? (dom.).
5. Przyroda w Soplicowie.
6. Charakterystyka Skrzetuskiego w „Ogniem i mieczem“ Sienkiewicza.
7. Rozwój skorupy ziemskiej (na podst. nauk przyrod.) (szk.).
8. Przełom w duszy Kmicica po rozmowie z Bogusławem Radziwiłłem (szk.).
9. Jak mogę się przyczynić do rozwoju ojczystego przemysłu (dom.).
10. Balladyna, jako wyrocznia córka (szkol.).

Klasa Vb.

1. Wykład sędziego o grzeczności (szk.).
2. Z nowym rokiem szkolnym (w formie listu) (dom.).
3. Jan Bielecki w historii a poemacie Słowackiego.
4. Obraz zamierającego życia w jesieni.
5. Obraz sejmikowania dawnej szlachty polskiej w obradach w zaścianku Dobrzyńskiego. (szk.)
6. „Antek“ Prusa. — „Głupi Franek“ Konopnickiej — „Janko Muzykant“ Sienkiewicza. (cechy wspólne) (dom.).
7. Dzieje Jacka Soplicy wedle jego spowiedzi i opowiadania Gerwazego. (szk.).
8. Charakterystyka Papkina. (na podst. „Zemsty“ Fredry.) (szk.).
9. Człowiek panem, ale i niewolnikiem przyrody. (dom.).
10. Konsekwencja zbrodniczego czynu w „Makbiecie“ i „Balladynie“. (szk.).

Klasa Vc.

1. Wrażenia i wspomnienia Tadeusza po powrocie do domu. (szk.).
2. Dlaczego kocham ojczyznę? (dom.).

3. Niobe, jako symbol dumy i miłości macierzyńskiej. (na podst. lektury Owidyusza) (szk.)
4. Oszczędność zaletą młodości.
5. Kozacy w powieści Sienkiewicza „Ogniem i mieczem“. (szk.)
6. Charakterystyka Gerwazego z „Pana Tadeusza“. (dom.)
7. Życie na ziemi w jej epokach geologicznych. (szk.)
8. Szlachta w trylogii Sienkiewicza. (szk.)
9. Co wiem o życiu ludzi biednych? (dom.)
10. Przewodnie myśli „Echa kołyski“ Asnyka. (szk.)

Klasa VIa.

1. Książę Jeremi Wiśniowiecki. (na podst. „Trylogii“ Sienkiewicza) (szk.)
2. Jakie myśli przemawiają do nas w „Trenach“ Kochanowskiego? (dom.)
3. Zgon Acerna (na podst. poematu Syrokomli.) (szk.)
4. Patryotyzm Skargi. (dom.)
5. Przepowiednie upadku Polski i przestrogi w literaturze polskiej w. XVI. (szk.)
6. Alceest w komedyi Moliera p. t. „Mizantrop“. (dom.)
7. Życie i śmierć w świecie organicznym. (dom.)
8. Rycerskie zalety Paska. (szk.)
9. Świat staropolski w „Zaczarowaniu Kole“ Rydła. (dom.)
10. Obyczajowe obrazki w „Satyrach“ Krasickiego. (szk.)
10. Typowe postacie w „Sarmatyźmie“ i w „Zemście“. (szk.)

Klasa VIb.

1. W jaki sposób pojmował Długosz zadanie historyografa? (szk.)
2. Rozwinąć zdanie: „Trojaka do zguby droga: ciekawość, łaskomstwo, trwoga“. (dom.)
3. Ideał obywatela w utworach M. Reja.
4. Życie na kresach. (na podst. P. Wołodyjowskiego.)
5. Odprawa posłów greckich Kochanowskiego i jej związek z ówczesnym stanem politycznym Polski. (szk.)
6. Stosunki litewsko-krzyżackie wedle „Grażyny“ Mickiewicza i „Margiera“ Syrokomli. (dom.)
7. Wieś polska w utworach naszych sielankopisarzy XVII. wieku.
8. Epoka historyczna XVII. w. jako odbicie religijnego i rycerskiego uniesienia narodu. (szk.)
9. Rozwinąć i uzasadnić zdanie A. M. Fredry: „Większa niewola, gdzie się wszystko wszystkim godzi, aniżeli, gdzie nic nikomu“. (dom.)
10. Przyjaźń i miłość w utworach Fr. Karpińskiego. (dom.)

Klasa VIIa

1. Charakterystyka jednej postaci ze znanej komedyi Moliera. (szk.)
2. Zygmunt August w poezyi (na podst. „Barbary“ Felińskiego i „Trylogii“ Rydla). (dom.)
3. Królewski jedynak. (na podst. utworu Felińskiego i Rydla.) (szk.)
4. Miłość kraju ojczystego. (na podst. znanych utworów literatury.) (dom.)
5. Brodziński a polska romantyka. (szk.)
6. Werteryzm w „Dziadach“ litewskich (dom.)
7. Dzieje Konrada. (szk.)
8. Wartość nauki. (dom.)
9. Bohaterowie „Maryi“ a „Zamku kaniowskiego“. (szk.)
10. Wernyhora w „Weselu“ Wyspiańskiego.

Klasa VIIb.

1. Społeczeństwo polskie w XVIII. w oświeceniu pisarzy doby stanisławowskiej. (szk.)
2. Rozwinąć i uzasadnić myśl dwuwiersza: „Im kto wyżej wstąpił, w większy trud się wprzega — I tem się nawet niża, że wyżej nie sięga“. (dom.)
3. Wykazać na Felińskiego „Barbarze Radziwiłłównie“ znamienne cechy dramatu pseudo-klasycznego.
4. Wspomnienie o ks. Józefie Poniatowskim w setną rocznicę jego zgonu.
5. Na przełomie klasycyzmu i romantyzmu. (szk.)
6. Rozwinąć myśl Słowackiego: „Nie czas żałować róż, gdy płoną lasy“.
7. Czwarta część „Dziadów“ jako poetyczny komentarz do miłosnych przeżyć Mickiewicza. (szk.)
8. Poezya, arka przymierza między dawnymi i młodszymi laty. (dom.)
9. Ukraina i jej przeszłość w utworach t. zw. szkoły ukraińskiej (szk.)
10. Mesyanizm w literaturze polskiej, jako geneza, koncepcja, konsekwencje dodatnie i ujemne. (dom.)

Klasa VIIa.

1. Gustaw a Kordyan. (szk.)
2. Rok 1863. w jednym ze znanych utworów literatury polskiej. (dom.)
3. Szaman w poemacie Słowackiego. (szk.)
4. Znaczenie poezyi w cywilizacyjnym pochodzie ludzkości. (dom.)
5. Ks. Konstanty w „Kordzanie“ a w „Nocy listopadowej“. (szk.)
6. Świat staropolski w „Zaczarowanym Kole“.
7. a) Wizja poety w „Przedświcie“.
b) Odgłosy rewolucyi francuskiej w Polsce.
c) Rozwój i znaczenie telegrafu. (szkolne do wyboru)

8. a) Wieś polska w „Chłopach“ Reymonta.
- b) Kwestya polska na kongresie wiedeńskim.
- c) Słońce źródłem energii (szkolne do wyboru.).

Klasa VIIIb.

1. Tragizm w „Lilli Wenedzie“ i w „Warszawiance“. (szk.)
2. Langiewicz w dramacie Żuławskiego p. t. „Dyktator“. (dom.)
3. Wizya Anhellego. (szk.)
4. Rozwinąć i uzasadnić myśl, zawartą w wierszu Asnyka:
 „Warto, choćby widzieć zdala
 Ow zaklęty gmach kryształu.
 Warto, płacząc krwią i bólem
 Wejść w krainę ideału“
 (Baśń tęczowa) (dom.)
5. Świat fantastyczny w „Nocy listopadowej“. (szk.)
6. Optymizm w „Przedświcie“ Krasińskiego.
7. a) Posłannictwo Polski. (na podst. „Przedświtu“).
- b) Sąsiedzi Polski wobec Konstytucyi 3-go Maja.
- c) Promieniotwórczość i jej znaczenie w naukach przyrodniczych (szkolne do wyboru.)
8. a) Sulkowski w dramacie Żeromskiego.
- b) Królestwo Kongresowe między r. 1815. a 1830.
- c) Spółzycie roślin i zwierząt (szkolne do wyboru.).

b) w języku niemieckim:

Klasa Va.

1. Des Kaisers neue Kleider. (nach der Schullektüre). (szk.)
2. Eine Herbstlandschaft. (dom.)
3. Gellerts Edelmut. (nach der Schullektüre) (szk.)
4. Der Untergang der römischen Republik. (auf Grund des Geschichtsunterrichtes). (dom.)
5. Die Kyffhäuser Sage. (auf Grund der Schullektüre.) (szk.)
6. Das Weihnachtsfest. (dom.)
7. Übersetzung aus dem Polnischen. (szk.)
8. Der Mönch von Heisterbach. (auf Grund der Schullektüre.) (szk.)
9. Die Madonna della Seddia. (Schilderung des Bildes und Erklärung von dessen Kreisform.) (szk.)
10. Ein Puppentheater. (Eine Erinnerung aus Goethes Leben) (szk.)
11. Die Ballade vom vertriebenen und heimkehrenden Grafen. (Eine Nacherzählung.) (dom.)

12. Strassenleben in Japan. (szk.)
13. Achills Zorn. (dom.)
14. Eine Übersetzung aus dem Polnischen.

Klasa Vb.

1. Inhaltsangabe und Grundgedanke des Gedichtes „Der Prozess von Gellert“. (szk.)
2. Wodurch wurden die Phönizier ein seetüchtiges Volk? (dom.)
3. Raphaels Madonna della Seddia. (szk.)
4. Brief an einen Freund mit einer freudigen Nachricht. (dom.)
5. Die Bedeutung der Bakterien. (szk.)
6. Der Nutzen des Eisens. (dom.)
7. Schiller in der Karlsschule. (szk.)
8. Beschreibung des Schulgemäldes; „In der Wüste“ (szk.)
9. Der Mönch von Heisterbach. (szk.)
10. Mein Heimatsort. (dom.)
11. Der Frühling. (dom.)
12. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. (szk.)
13. Ein Spaziergang im Mai. (dom.)
14. Das römische Haus. (szk.)

Klasa Vc.

1. König Bauer. (Eine Nacherzählung) (szk.)
2. Mein Heimatsort. (dom.)
3. Der goldene Tod. (Inhaltsangabe) szk.
4. Der Kreislauf des Wassers. (dom.)
5. Die Kraniche entdecken und rächen den Tod des Ibykus. (szk.)
6. Der schönste Tag meines Lebens. (dom.)
7. Schiller in Ludwigsburg. (szk.)
8. Beschreibung des Schulgemäldes: „Am Stadttore“. (szk.)
9. Eine freie Übersetzung aus dem Polnischen. (szk.)
10. Welche weisen Ratschläge enthält das Lesestück: „Was ist Gentleman“? (dom.)
11. Wie erfülle ich am besten meine Standespflichten? (dom.)
12. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. (szk.)
13. Der Lenz und seine Gäste. (dom.)
14. Das griechische Theater. (szk.)

Klasa Vla.

1. Wie ist es Braun ergangen, als er Reineke vor das Gericht fordern sollte. (szk.)
2. Die Entwicklung der deutschen Tiersage bis auf Goethes „Reineke Fuchs“. (dom.)

3. Inhaltsangabe und Grundgedanke des Gedichtes von Schiller: „Die Teilung der Erde“. (szk.)
4. Der Herbst in der Natur und im menschlichen Leben. (dom.)
5. Lessings Studentenjahre. (szk.)
6. Der Nutzen der Tiere. (dom.)
7. Parziwāl. (szk.)
8. Einfluss der römischen Kultur auf die deutsche. (szk.)
9. Das Gewitter. (nach Vergil I. B.) (szk.)
10. Das Jahr ein Bild des menschlichen Lebens. (dom.)
11. Die Schutz und Angriffswaffen der Tiere. (dom.)
12. Welche Beiträge zur Charakteristik des Wirtes enthalten die drei ersten Akte in Minna von Barnhelm? (dom.)
13. Weshalb ist die Weichsel dem Polen so lieb? (dom.)
14. Die Geschichte des Ringes in Minna von Barnhelm. (szk.)

Klasa Vlb.

1. Reineke ein Symbol der List. (szk.)
2. Die klimatische Bedeutung der Gebirge. (dom.)
3. Die schwäbische Kunde. (Inhaltsangabe) (szk.)
4. Die Einrichtung unserer Wohnung. (dom.)
5. Die Vorbereitung des Ritters zum Kampfe in der Ballade v. Schiller: „Kampf mit dem Drachen“. (szk.)
6. Die Freuden des Winters. (dom.)
7. Inhaltsangabe und Grundgedanke des Gedichtes; „Das Erkennen“ von J. N. Vogl. (szk.)
8. Uhlands Bedeutung. (szk.)
9. Die Verschwörung Katilinas. (szk.)
10. Meine liebste Beschäftigung (Briefform) (dom.)
11. Wie erhalte ich meine Gesundheit. (dom.)
12. Paul Werner, ein treuer Wachmeister Tellheims. (szk.)
13. Unsere Verkehrsmittel. (dom.)
14. Peter Schlemihls Reise um die Welt. (szk.)

Klasa VIIa.

1. Die Tragödie im I. Teil „des Nibelungenliedes“, (szk.)
2. Der Konflikt in Goethes „Hermann u. Dorothea“. (dom.)
3. „Das verschleierte Bild zu Sais“ von Schiller (Inhalt und Grundgedanke.) (szk.)
4. Der Aufschwung Englands zur ersten Seemacht Europas. (dom.)
5. Das Romantische in Eichendorffs: „Aus dem Leben eines Taugenichts“. (szk.)
6. Der Prolog in Schillers „Jungfrau v. Orleans“ (szk.)
7. Warum studieren wir vaterländische Geschichte. (In Anlehnung an Schillers gleichnamigen Aufsatz.) dom.

8. Die Rolle des Schicksals in Grillparzers „Ahnfrau“. (szk.)
9. Das Übersinnliche in Schillers „Jungfrau v. Orleans“. (dom.)
10. Jaromir in den Hauptmomenten seines Lebens. (szk.)

Klasa VIIb.

1. Der Untergang der Burgunden im „Nibelungenliede“. (szk.)
2. Die Bürger in Goethes „Hermann u. Dorothea“. (dom.)
3. Bürgers Lenore. (Inhaltsangabe.) (szk.)
4. Die Kolonialpolitik einst und jetzt. (dom.)
5. Der Segen des Fortschritts im Anschlusse Goethes „Hermann und Dorothea“. (szk.)
6. Das Stimmungsbild in Grillparzers „Ahnfrau“. (szk.)
7. Die Entwicklung des Weltverkehrs. (dom.)
8. Die Rolle des Schicksals in Grillparzers „Ahnfrau“. (szk.)
9. Mit welchem Rechte nennt man Schillers „Jungfrau von Orleans“ eine romantische Tragödie? (dom.)
10. Welche Person in Grillparzers „Ahnfrau“ erregt unser grösstes Mitgefühl — und warum? (szk.)

Klasa VIIIa.

1. Goethes Ansicht über das Wesen der Dichtung und die Pflichten eines Dichters (nach Goethes Gedicht „Zueignung“.) (szk.)
2. Die Gegenhandlung im Schillers „Wallenstein“. (dom.)
3. Der Umschwung in Schillers „Wallenstein“. (szk.)
4. Arbeit und Lebensstellung — einst und jetzt. (dom.)
5. Der Epilog in Storms: „Immensee“ und in Ludwigs; „Zwischen Himmel und Erde“ (szk.)
6. Die Lebensweisheit des Horaz. (dom.)
7. Der dramatische Konflikt in Goethes „Iphigenie“. (szk.)
8. Die Nebenhandlung in Shakespeares „König Lear“. (dom.)

Klasa VIIIb.

1. Die Zwangslage Wallensteins (nach Schillers Drama) szk.
2. Der Konflikt in Ludwigs: „Zwischen Himmel und Erde“. (dom.)
3. Die Tragödie des Max Piccolomini (Schillers „Wallenstein“) szk.
4. Der Handelsverkehr einst und jetzt. (dom.)
5. Ahnung und Aberglaube in Schillers: „Wallenstein“ (szk.)
6. Keime der Handlung in Shakespeares: „König Lear“, (dom.)
7. Ein Charakterbild des Sokrates (nach der Plato-LEKTÜRE) szk.
8. Mit welchem Rechte nennt man Goethes: „Iphigenie auf Tauris“ ein Seelendrama? (szk.)

V. Zbiory naukowe.

1 Biblioteka dla nauczycieli.

Biblioteka liczy 5666 dzieł, monet srebrnych 38, miedzianych 43.

W bieżącym roku szkolnym zakupiono. Encyklopedia wychowawcza (c. d.); 2. *Pauly*, Realencyklopedie (c. d.); 2. *Thesaurus* linguae latinae; 3. *Anthologie* aus den Elegikern v. Jacoby; Catull, Properz, Tibull; 4. Catullus (ed.) Jacoby; 5. *Cicero* — Reden v. Schmalz I. VI. mit Commentar; 6. *Cicero* Philosophische Schriften v. Boltenstern; 7. *Demosthenes*, II. Rede über den Frieden: *Dierkes*, Pflanzenbiologisches Practicum; 9. Elegiker — Auswahl v. Schulze; 10. *Garke*. Flora von Deutschland; 10. *Hahn*, Handbuch für physikalische Schülerübungen; 11. *Höfler*, Leitfaden der Logik; 12. *Höfler*, Leitfaden der Psychologie; 13. *Kobell*, Tafeln zur Bestimmung der Mineralien; 14. *Küster*, Anleitung zur Kultur von Mikroorganismen; 15. *Leuchtenberger*, Pädagogisch-didaktische Erfahrungen; *Liesegang*, Handbuch der praktischen Kinematographie; 17. *Müller*, Handbuch der klass. Altertumswissenschaft: Bd. II. 2. *Stolz Schmalz*. Lateinische Grammatik, Bd. III. 3. *Richter*, Topographie der Stadt Rom, Bd. IV. 4. *Busolt*, Die griechischen Staats Rechtsaltertümer; 18. *Propertius*, v. Jacoby; 19. *Schmalz, Wagener*. Lateinische Grammatik; 20. Stroje klasyczne; 21. *Tibullus* v. Jacoby; 22. *Willmers*, Lehrbuch der Religion.

Prócz tego prenumeruje zakład następujące pisma naukowe i pedagogiczne: Biblioteka dzieł chrześcijańskich, Biblioteka Warszawska, Kosmos, Krytyka, Kwartalnik historyczny, Książka, Lehrproben u. Lehrgänge, Mitteilungen der k. k. geographischen Gesellschaft. Muzeum. Nas Smer, Österreichische Mittelschule, Pamiętnik literacki, Przegląd filozoficzny, Przegląd polski, Przewodnik bibliograficzny, Ruch filozoficzny, Wiadomości matematyczne, Wszechświat, Zeitschrift für österreichische Gymnasien, Zeitschrift für Mathematik u. Physik, Zeitschrift für Schulgesundheitspflege, Zeitschrift für Zeichen u. Kunstunterricht.

2. Biblioteka dla uczniów

a) polska.

W bieżącym roku zakupiono: *Arrhenius*, Obraz wszechświata w dziejach ludzkości, *Chojnowski*, Historia naiwna, *Dąbrowski J.*,

Samotna, *Dembiński Br.*, Polska na przełomie, *Fitzpatrick P.*, Dżok, *Gliński X.*, Pan Filip z konopi, *Gliński*, Stare lwy, *Gomulicki W.*, Bój olbrzymów, *Grudzińska A.*, W stepie, *Jaroszyński*, Za wieku starego, *Kallas A.*, Córkі marnotrawne, *Kallas A.*, Dziecko, *Konczynski*, Ostatnia godzina, *Kraushar*, Okruchy przeszłości, *Kraushar*, Senator Nowosilców, *Króliński X.* Tajemnica miecza 2 t., *Kuźmian*, Z przyrody Tatr, *Lorentowicz*, Młoda Polska, *Łoziński Br.* Szkice z historyi Galicyi w XIX w. *Miciński T.*, Książd Faust, *Ostrowski St.*, Śladami legionów, *Perzyński Wład.* Sławny człowiek, Łut szczęścia, *Popławska Felicja*, Dwie mogiły, *Przyborowski Wal.* Aryanie, Rok krwi i niewoli, *Przybyszewski St.* Wyzwolenie — Mocnego człowieka cz. II., Mocny człowiek, Święty Gaj — Mocnego człowieka cz. III., Na tym padole płaczu, *Reymont*, Rok 1794, *Rittner Jad.*, W obcem mieście, *Rolle M.*, Czacki i Krzemieniec, In illo tempore, *Rydel L.*, Zygmunt August, Twardowski, Madejowe łoże, Bodenheim, *Sieroszewski W.*, Zacisze, *Stadnicki Ant.*, Na obu półkulach, *Stasiak L.*, Srebrny dzwon, *Szykowski M.*, Ossyan w Polsce, *Teresa Jadwiga*, Książę gór i przepaści, *Tetmajer*, Koniec epopei, Gra fał, *Twain Mark*, Biały słoń, *Wasilewski*, Od romantyków do Kasprowicza, *Wiśniewski J.*, Leci liście z drzewa, *Żółkiewski M.*, Dobry książę, Z wszechświata.

b). ruska.

Андрій Чайківський, Відвдячив ся — „Дзвінок“ рік 1913. — Федькович, Повісти (Київ 1876) — Франко, В потї чола, т. I. II. III., На лонї природи (иньші онов.), Місія, Чума, Казки і сатира — Др. Геленіус Маші, Проти алькоголю — В. Гнатюк, Двоножний звір, Народні казки — Коцюбинський, Типи забутих предків, Lux in tenebris — П. Куліш, Оріся, Дівоче серце, Січові гості — Ленкий, Марк. Шашкевич, Про наймичку Шевченка — О. Маковей, Історія одної студенцької громади, Про Юрія Федьковича, Панько Куліш — Малі козаки — П. Мирний, Твори т. I. II. III. — Нечаїв, Незвичайні дива природи — Олена Пчілка, Оповідання т. I. II. III. — Др. К. Студинський, Причинки до історії культурного руху Галицької Руси — М. Вовчок, Інститутка, Кармелюк, Невільничка, Сестра, Козачка, Чумак, Сон, Одарка, Чари, Леданиця, Від себе не втечеш — Ю. Верне, Довічне ярмо, На самотнім острові, В горах (О. Галичанки), З моїх спогадів, Зоря півдня. — Записки недоброго хлопця.

c) niemiecka.

Goethe, Italiensche Reise. Auszug v. Nöldeke: *Goethe*, Mignon, Auszug aus Wilh. Meisters Lehrjahren, *Hauff*, Märchen,

Hauptmann, Friedensfest, Rose Berud, Vor Sonnenaufgang, *Ibsen* Ein Volksfeind, *Ibsen* Werke v. Brandes u. Schleuther — Volksausg. 5. Bde, *Immermann*, Oberhof, Kellermann, Ingeborg, Meer, Tor, *Klee*, Deutsche Mythologie, *Kleist*, Michael Kohlhaas, *Lagerlöf*, Legenden und Erzählungen I. u. II. Bd., *Moderne* erzählende Prosa Bd. X. 2 egz., *Musäus*, Rübezahl, *Qmptedo*, Das alte Haus, *Reich*, Ibsens Dramen in 20 Vorlesungen erläutert. *Shakespeare*, Richard II., Heinrich IV. 2 Teile; *Storm*, Werke 5 Bde, *Wolfram v. Eschenbach*, Parsival übers. v. Lagerlotz, Auszug.

d) nuty.

Ludi sacri, *Surzyński*, Harfiarz 4 tomy.

3. Gabinet dla geografii.

zawiera 148 map, 8 atlasów, 197 obrazów geograficznych, etnograficznych i historycznych. 7 globusów, 51 próbek artykułów kolonialnych.

W bieżącym roku dokupiono mapy: *Haack*, Alpenländer, *Gaebler*, Planigloby, *Spruner-Bretschneider* Nr. 3, 5, 7, 8, 9; Neue Wandbilder für den Geschichtsunterricht Nr. 15, 17, 18; Wandbilder zur österreichischen Geschichte Nr. 1, 2, 4, 5, 9; Wandbilder zur griechischen u. römischen Geschichte.

4. Gabinet dla fizyki.

W bieżącym roku szkolnym zakupiono: Lampę żarową, lampki elektryczne, telefon, ogniwo Bunzena, przyrząd do okazania prawa Ohma, płytki metalowe, łączniki drutów elektrycznych, przeźrocza, krzynekę na przeźrocza, szafkę z narzędziami.

5. Gabinet przyrodniczy.

Zakupiono: *Bauer* u. *Fischer*, Wandtafeln für erste Hilfe bei Unglücksfällen — 6 Tafeln, *Bocks* plastische antropologische Lehrmittel aus Gips — Kopf, *Gmelin*, Wandtafel für Bienenwirtschaft, *Held*, Die Veredlungen von Obstbäumen — 8 Tafeln, *Hoffmann*, 2 Wandtafeln über Rassen des Pferdes, *Matzdorf*, Vogelschnäbeltafel, Modelle von *Secale cereale*, *Phaseolus vulgaris* und *Picea excelsa*, Modell-Zerlegbares von dem Maikäfer, Raupenhaus, Sammlungen von fleischfressenden Pflanzen; Schröders technologische Wandtafeln (5); Zeichenapparat für Mikroskope nach Abbé; Eschners technologische Wandtafeln (3).

6. Gabinet rysunkowy.

Zakupiono: Płaskorzeźby, naczynia kamienne i metalowe, kwiaty sztuczne, ptaki rozskrzydlone, książki stare i także rozmaite przedmioty z otoczenia.

VI. Ważniejsze rozporządzenia władz.

C. k. Rada szkolna kraj. — okólnikiem z dnia 26. sierpnia 1913 L. 9742/IV zarządziła po myśli reskryptu Pana Ministra wyznań i oświaty z dnia 1 czerwca 1913 L. 2460 — aby na przyszłość nie przyznawano stopnia „na ogół uzdolniony“;

1) Uczniom, którzy już w roku poprzednim przeszli do klasy wyższej ze stopniem „na ogół uzdolniony“;

2) repetentom, którzy mimo powtarzania klasy nie zdołali we wszystkich przedmiotach osiągnąć dostatecznych wyników;

3) uczniom, którzy w ciągu roku szkolnego przy wszystkich klasyfikacjach okresowych mieli z trzech lub więcej przedmiotów notę niedostateczną.

4) uczniom, którzy przy klasyfikacji z końcem roku szkolnego otrzymają notę niedostateczną w tym samym przedmiocie, w którym na trzeciej konferencji okresowej, zamykającej I. półrocze otrzymali notę niedostateczną.

C. k. Rada szkolna kraj. okólnikiem z 28. października 1913. L. 19106/IV. przesyła ustawę z 14 kwietnia 1913. dotyczącą zapobiegania chorobom zaraźliwym, oraz ich zwalczania. Według §. 2. t. j. ustawy zarządzono, by o przypadkach choroby, co do których zachodzi obowiązek doniesienia, a które tyczą się ucznia, osoby udzielającej nauki lub służącego szkolnego, donoszono kierownictwu szkoły. Uczynić to mają obowiązek: lekarz, kierujący gospodarstwem domowym, przełożeni zakładów naukowych, właściciele mieszkania, lub osoba, której powierzono pieczę nad mieszkaniem.

C. k. Rada szkolna kraj. okólnikiem z 1 grudnia 1913 r. L. 21566/IV przypomina okólnik z 28 grudnia 1908 L. 65449. Według tego okólnika nie wolno uczniom brać udziału w zabawach publicznych, tembardziej zajmować się urządzeniem tych zabaw — i to pod grozą wykluczenia z zakładu.

C. k. Rada szkolna krajowa okólnikiem z dnia 22 marca 1914 L. 4405/IV przypomina, że według § 59. Zarysu Organizacyjnego

z r. 1849. — do przyjęcia ucznia do gimnazjum lub szkoły realnej potrzeba, aby starający się o przyjęcie ukończył dziesięć lat życia — przed końcem tego roku słonecznego, w którym zgłasza się do wpisu.

C. k. Rada szkolna krajowa okólnikiem z 25 marca 1914 L. 4660/IV zwraca uwagę na zewnętrzną stronę wypracowań piśmiennych tak co do czystości i porządku w zeszytach, jak co do staranności i czytelności pisma. — poleca nadto w myśl rozporządzenia ministerjalnego z r. 1908 przy ocenie zachowania się ucznia uwzględniać sposób, w jaki tenże utrzymuje swe zeszyty i książki.

C. k. Rada szkolna krajowa okólnikiem z 31 marca 1914 L. 21567/IV zakazuje uczniom wyłamywania się z pod obowiązujących przepisów w sprawie zachowania się młodzieży poza szkołą. Niedozwolone wszelkie dowolne zmiany w przepisany stroju studenckim, odznaki na czapkach i kołnierzach, zwyczaj chodzenia w porze letniej w mundurze rozpiętym z jaskrawą krawatką u kołnierza koszuli. Okólnikiem tym poleca RSK. przestrzegać przepisów w sprawie palenia papierosów na ulicach i miejscach zebrzań publicznych, w sprawie bezcelowego włóczenia się uczniów po rynku i ulicach miasta, i niewłaściwego zachowania się na slizgawce.

Uczniów winnych powyższych wykroczeń poleca RSK. pociągnąć do odpowiedzialności, a niepoprawnych usuwać z zakładu.

VII. Fizyczny rozwój młodzieży.

Na fizyczny rozwój młodzieży, wpływa nader dodatnio ta okoliczność, że zakład posiada własny, na wzór „jordanowski“ urządzony park. Park ten odległością 1 km. od miasta należycie jest chroniony przed kurzami i wylęgami miejskimi, a mając w niedalekiem sąsiedztwie pobliskie Karpaty, czerpie z nich, jakoteż z rozległych łązin wokoło orzeźwiająca woń najświeższego powietrza, którą w miesiącach wiosennych potęguje zapach kwitnących roślin, jużto dziko rosnących, jużto hodowanych w parku.

Otoczające go z dwóch stron strumienie (młynówka i ramię Prutu) wprost zapraszają uczniów do częstej kąpieli.

Sześć-morgowa powierzchnia parku — mieści 7 boisk, (z tych 4 pokryte są murawą do gier sportowych i ludowych, 2 do ćwiczeń gimnastycznych, a jedno do tennisa), strzelnicę, szerokie chodniki i aleje do biegu, chodu na szczudłach i t. p. Park

posiada obszerny pawilon, złożony z hali, jako schroniska w czasie nagłego deszczu, ze składu na przybory i mieszkania dla dozorczy parku.

Park utrzymuje się jużto z części datków na zabawy szkolne składane przez uczniów zakładu (280 K. które w całości obraca się na opłatę dozorczy parku), jużto z subwencji na ten cel udzielanych przez Radę powiatową, tudzież przez Kasę Oszczędności w Kołomyi.

Utworzony na rzecz parku przez dyrektora zakładu fundusz zelażny wynosi obecnie 2550 K.

Gimnastyka. Fizyczny rozwój młodzieży mają przedewszystkiem na oku obowiązkowe w tut. zakładzie ćwiczenia gimnastyczne w 2 godzinach tygodniowo dla każdej klasy. Sala 17.85 m. długa, 8.85 m. szeroka a 6 m. wysoka, znajduje się tuż obok budynku gimnazjalnego na dziedzińcu, który ma powierzchnię około 2500 m. kwadr. Sala jest zaopatrzona w przyrządy, skonstruowane według najnowszych wymogów; toteż urządzenie jej mocna nazwać wzorowem.

W lecie podczas dni pogodnych ćwiczą na dziedzińcu, w zimie i w dni słotne w sali gimnastycznej w myśl fizjologicznych wymogów.

Wycieczki. Fizyczny rozwój młodzieży miały też na celu liczne wycieczki urządzone z uczniami w bliższe i dalsze okolice. Podczas tych wycieczek poznawali uczniowie jużto piękną okolicę, jużto różnorodne przedsiębiorstwa fabryczne, których okolica tujejsza ma znaczniejszą ilość. Organizowaniem wycieczek zajmowali się nauczyciele: Bojarski, Gyureczak, Medon, Mendrala, Kubiński, Resport, Streisenberg, Sitnikiewicz, Thal, Wagman, Walter.

Od roku 1906 urządziła się wycieczki także w zimie na nartach, których zakład posiada 11, a oddaje je coraz innym uczniom do użytku. Liczba uczniów, oddających się temu sportowi, wzrasta wskutek tego z roku na rok, a kilku uczniów posiada własne narty.

Dzięki tym zarządzeniom ćwiczenia fizyczne mogą się rozwijać w tut. zakładzie w całej pełni, a młodzież mogła nabrać przekonania o ich wielkiej wartości, na co wskazuje dowodnie ta okoliczność, że z 757 uczniów było zaledwie 30 uwolnionych od ćwiczeń gimnastycznych.

Gry i zabawy ruchowe odbywały się w parku studenckim im. Skupniewicza. Uczniowie z powodu szczupłości boisk w parku, byli podzieleni na trzy grupy. Do pierwszej grupy należeli uczniowie klas I. i II. w liczbie 1054. Grupa ta odbyła 5 wycieczek.

Do drugiej grupy należeli uczniowie klas III. i IV. w liczbie 564. Grupa ta odbyła 4 wycieczki. Do trzeciej grupy należeli uczniowie klas V. VI. i VII. w liczbie 643. Grupa ta odbyła 4 wycieczki. Wycieczki odbywały się bez względu na pogodę. Zabawy trwały po 2 godziny. Kierownikiem był nauczyciel gimnastyki Hamburger Alfred, a pomagał mu zastępca nauczyciela Słonina Jan.

Ruch skautowy, który z powodu licznych korzyści, jakich przysparza młodzieży pod względem intelektualnym, etycznym i fizycznym, w ciągu krótkiego czasu zajął wśród organizacji, mających na celu fizyczne wychowanie młodzieży, jedno z pierwszych miejsc, przyjął się bardzo szybko także wśród tej młodzieży i rozwinał się nadspodziewanie. Przy tej Towarzystwie gimnastycznym „Sokół” istnieją dwie drużyny, liczące razem 90 uczniów. Drużyny te odbywały dwa razy każdego miesiąca w niedzielę ćwiczenia polowe, bez względu na pogodę. Każdej innej niedzieli i w dniu świąteczne odbywały się pogadanki.

Komendantem skautingu jest nauczyciel gimnastyki w tej zakładzie Alfred Hamburger.

Naukę strzelania prowadzi zast. naucz. tej zakładu, Jan Sliwa. Brali w niej udział uczniowie VII. i VIII. klasy w liczbie 83 w dwóch kursach. W ćwiczeniach na strzelnicy wojskowej brali uczniowie udział 9 razy. Strzelanie pokojowe i nauka o składzie broni i teorii strzelania odbywała się co tygodnia. Dnia 17. czerwca odbyło się na strzelnicy wojskowej premiowe strzelanie.

Kolonia wakacyjna.

Trzeci rok istnienia zakończyła nasza kolonia wakacyjna. Założona w r. 1911 — zaczęta z wiarą w powodzenie, choć bez kapitału, wywołana ogólnym prądem do spotęgowania, fizycznego wychowania młodzieży, spotkała się kolonia z sympatją tutejszego społeczeństwa. Sprzymierzeńcem jej rozwoju była uroczą okolica podkarpacka Kołomyi! Ogromnymi lasami pokryte góry Karpat i zamknięte kotliny o południowym prawie klimacie zapraszały do urządzenia siedziby letniej dla młodzieży szkolnej, która w mieście rozwlekłem, pozbawionem kanalizacji i wodociągów, połykając kurz i pijąc często niezdrową wodę, musiała żyć niehygienicznie. Takie wytchnienie w czystym górskim powietrzu było polecenia godnem głównie dla tych uczniów, którzy musieli pędzić swe młode lata w drewnianych, zawilgoconych budynkach, niszczonych grzybem drzewnym. Przedewszystkiem tych miała kolonia na oku. Lecz i drugi cel przyświecał jej inicjatorom: umożliwić i zamożniejszym rodzinom wysłanie dziecka na świeże powietrze, gdy rodzice z różnych powodów muszą pozostać w mie-

ście. Za pewną opłatą przyjmowała kolonia takich uczniów pod swoją opiekę.

Trzyletni okres istnienia kolonii wykazał dobre zdrowotne wyniki i słuszność zasad, na których wsparł się był instytucji. Pierwszy rok istnienia przekonał najbliższe nam społeczeństwo o potrzebie kolonii, czego dowodem wzrost dochodów z przedsiębiorstw i datków. Liczba uczniów, przebywających w kolonii waha się między 32 a 51 t. zn. liczba kolonistów tak pokaźna, jak na koloniach szkolnych największych w kraju. Nie dzieli się kolonistów na partje, przebywające po kilka tygodni dla ustąpienia miejsca innym na parę tygodni, lecz ci sami uczniowie podczas jednych wakacyi przebywali na kolonii maximum wolnych dni (43—51).

W r. 1911 i 1912 kolonia była pomieszczona w Słobodzie rungurskiej — r. 1913 w Tatarowie — w r. 1914 znajdzie umieszczenie w Pistyniu. Wszystkie te miejscowości położone wśród gór, pokrytych pięknymi lasami, ciągnącemi się dokoła na mile dają sposobność do odbywania wycieczek dalszych i codziennych dłuższych przechadzek.

Iniocyatorem założenia kolonii jest Kazimierz Thal. — Instytucją kieruje komitet, wybierany na konferencyi plenarnej w październiku każdego roku. W skład komitetu wchodzi: Skupniewicz Józef, przewodn. — Walter Stefan, zast. przewodn. — Werber Stanisław, skarbnik, Kubiński Roman, sekretarz, Boroń Stanisław, Grünes Wilhelm, Śliwa Jan, Stachnik Franciszek, Thal Kazimierz, ks. Wójcik Franciszek. W r. 1911 przebywało w kolonii 36 uczniów, w r. 1912 — 51 uczniów w r. 1913 — 32 uczniów. Kierownikiem kolonii był w dwóch pierwszych latach Thal Kazimierz, w ostatnim roku Hamburger Alfred.

Sprawozdanie

ze stanu funduszków „Kolonii wakacyjnej” uczniów

L. p.	Dochód	kor.	hal.
1	Pozostałość kasowa z r. 1912	498	22
2	Dochód z „Dnia kwiatowego” i festynu .	641	70
3	Subwencya Kasy Oszczędności	150	—
4	„ Rady miejskiej	50	—
5	Dopłata kolonistów	907	—
6	Datki jednorazowe	220	—
7	Składki uczniów	1159	07
8	Procent od tych kwot, składanych na książeczkę Kasy Oszczędności	33	07
9	Zwroty za obiady	16	20
10	Inne dochody	26	28
	Razem	3701	54

kasowe

kołomyjskiego gimnaz. polskiego w Tatarowie za r. 1913.

L. p.	Rozchód	ko.	hal
1	Czynsz za dom na kolonię	55	—
2	Utrzymanie kolonistów	2710	49
3	Koszt wyjazdów w celach przygotowawczych, oraz administracyjnych i zwrot kosztów podróży dla służby i prefekta	93	38
4	Przewóz urządzenia mieszkania z bursy w Kołomyi do Tatarowa i napowrót . .	112	79
5	Gry i zabawy towarzyskie — przybory do fotografii	23	80
6	Koszt wycieczek	12	50
7	Bursie gimnazyalnej i ludowej zwrot za naprawę uszkodzonych sprzętów . . .	98	10
8	Wydatki różne	74	84
	Pozostałość kasowa na r. 1914.	520	64
	Razem . . .	3701	54

VIII. Warsztaty szkolne.

Dzięki zabiegom dyrektora zakładu, radcy Józefa Skupniewicza, warsztaty studenckie posiadają osobny budynek, w którym mogą uczniowie bardzo wygodnie poświęcać czas wolny od nauki praktycznym zajęciom z zakresu stolarstwa, tokarstwa i introligatorstwa.

Nauka odbywała się codziennie od godziny 7-ej do 9-ej wieczorem. Uczniowie starsi, którzy już i w poprzednich latach na naukę stolarstwa uczęszczali, tworzyli oddział wyższy. Mniej wyćwiczeni i nowozapisani oddział niższy. Na oddziale wyższym oddawano uczniom różne przedmioty, jak szafki, etażerki, półki, kasetki i t. d. do samodzielnego wykonania, przyczem skrupulatnie przestrzegano ścisłości i dokładności w wykończeniu danego przedmiotu. Uczniów początkujących ćwiczano w pilowaniu, odmierzaniu i gładzeniu materiału a następnie w składaniu prostych sprzętów.

Uczęszczało uczniów razem 28. Frekwencja zmniejszyła się mimo widocznej u uczniów chęci i zapału do tego rodzaju zajęć tylko dlatego, że z powodu braku specjalnych funduszy na utrzymanie warsztatów musi się pobierać od uczniów opłaty miesięczne, przeznaczone na zakupno materiału i na wynagrodzenie instruktora. Opłata ta, aczkolwiek skromna, bo zaledwie 1 koronę miesięcznie wynosząca, jest dla wielu uczniów przeszkodą, dla której nie mogą z tej nauki korzystać.

Kierownikiem warsztatów był prof. Walter. Do pomocy miał instruktora stolarstwa.

IX. Orkiestra

Zakład tutejszy posiada obecnie dwie orkiestry; smyczkową i dętą. Orkiestra smyczkowa, istniejąca już od kilku lat pod kierownictwem nauczyciela muzyki L. Zeigera, liczyła w tym roku 38 członków, którzy zbierali się każdej niedzieli na ćwiczenia i próby. Orkiestra występowała publicznie przy wszystkich uroczystościach szkolnych a nadto brała udział w obchodach narodowych, przyczyniając się do wypełnienia ich programu produkcjami muzycznymi.

Obok niej istniała też orkiestra dęta, która odbywała osobne ćwiczenia 2 razy w tygodniu, a pobierała naukę od plutonowego tutejszej muzyki wojskowej. Produkcye tej muzyki uprzyjemniały kilkakrotnie uczniom pobyt w parku dla młodzieży, na wycieczkach i podczas obchodów narodowych. Należało do niej 31 uczniów.

Kierował nią zast. naucz. Leonard Medon.

X. Nadobowiązkowa praca umysłowa i zajęcia uczniów.

Praca umysłowa uczniów tutejszego gimnazjum dzięki poparciu i opiece Dyrekcyi jako też i nauczycieli rozwija się pomyślnie. Uczniowie wygłaszali referaty z zakresu literatury polskiej, historyi powszechnej, filozofii i nauk przyrodniczych i przeprowadzali odpowiednie dyskusye, czem w dodatni sposób uzupełniali naukę obowiązkową.

Odczyty: A) Język polski: Dyskusyami kierowali p. prof. Kobierski (kl. Vb., Vlb., VIIb.) i p. prof. Wiśniewski (kl. VI., VIIa., VIIla., i VIIIb.).

Va Brandes: Twórczość Szekspira aż do powstania Hamleta. Hamlet, jego geneza i idea. Lachs: Makbet. Lustig; Balladyna Słowackiego i Zawisza Czarny Tetmajera. Korn: Rola ks. Robaka w Panu Tadeuszu. Humor w Panu Tadeuszu. Plan i budowa Pana Tadeusza. Charakterystyka osób w Panu Tadeuszu. Przyroda w Panu Tadeuszu.

Vla Wimmer: Orzechowski na tle epoki; Kirschen: Szachy Kochanowskiego. Hausknecht: Fraszki Kochanowskiego a Skąpiec Moliera. Dellman: Mizantrop Moliera.

Vlb Frühling: Żywot człowieka poczciwego. Różnowiercy w Polsce. Prechitko: Fraszki Kochanowskiego. Myszeida Krasickiego. Pruniak: Kazania sejmowe Skargi. Spolski: Język w utworach Reja. Burzmiński: Pisarze polityczni XVI. w. według Tarnowskiego. Egzekucya praw w kazaniach Skargi.

Vlla Süsskind: Bard polski. Liebhart: Powstanie listopadowe. Kanter: Werter w Polsce. Doliński: Sonety Mickiewicza. Windwehr: Księgi narodu pol. Waldman: Towiański i jego doktryna. Bergman: Goszczyński i jego twórczość.

Vllb Luft: Poglądy etyczne Mickiewicza. Gustaw a Werter. Dramaty greckie Wyspiańskiego. Büschel: Twórczość Wyspiańskiego. Młodzieńcze utwory Wyspiańskiego. Noc listopadowa. Gałyński: O Księciu Poniatowskim. Dyabeł w poezyi. Bückel: Wpływ Byrona na Malczewskiego. Schächter: Mistycyzm u Mickiewicza. Messyanizm w literaturze polskiej. Brettler: Idea Konrada Wallenroda. Młodość i twórczość Puszkina. Byron, Mickiewicz, Puszkina. Typy kobiece u Mickiewicza.

Vlllab Bezeg: Król Duch Słowackiego. Konopnicka i jej poezya. Frisch: Kraszewski i jego twórczość. Starer: Hamlet. Powieści Prusa. Fahrer: Noc listopadowa. Faktor: Asnyk i jego poezya.

Prelicz: Beniowski Słowackiego. Samborski: Legenda Wyspiańskiego. Zimet: Twórczość Słowackiego w okresie towianizmu.

B. Historia powszechna: Pod przewodnictwem prof. Werbera wygłoszono i omówiono w kl. VIIa. następujące referaty: Bernacki: Tokarz, Warszawa przed r. 1794. Doliński: Szlągowski, Najstarsze drogi z Polski na Wschód. Liebhart: Seignobos, Anglia od Kongresu wiedeńskiego do reform w r. 1832. Merlan: Taine, Francja przed rewolucją, Łoziński, Życie polskie w XVII i XVIII w. Süsskind: Aszkenazy, Sprawa wschodnia przed Sejmem Wielkim.

C. Filozofia: Pod kierownictwem prof. Boronia wygłoszono i przedyskutowano następujące referaty:

Kl. VIIa. Liebhart: Filozofia indyjska. Jerusalem, Wstęp do filozofii. Merlan; Paradoxy gnozeologiczne Zenona z Elei i Kanta. Spinoza, Etyka ks. I. „Prolegomena“, Wstęp do filozofii Kanta. Süsskind; „Cogito ergo sum“ Descartesa.

Kl. VIIb. Luft: Poglądy filozoficzne Schopenhauera. O rozumie ludzkim według Humme'a.

D. Historia naturalna: W łączności z obowiązkowym materiałem szkolnym opracowali uczniowie pod kierownictwem prof. Resporta (VIa) i prof. Bojarskiego (VIb.) następujące referaty: **VIa** Spindel: Dawniejsze i nowsze poglądy na rozwój osobnika zwierzęcego. Hausknecht; Przyczyny śmierci organicznej. Przeobrażanie się lądów i mórz. Wędrowki zwierząt w praświecie Stala; Elementa kultury ludzkiej. Słopkowitz: Rozwój jaja O śnie. Wyraz twarzy i mowa oczu. Estetyka w przyrodzie Wassernan: Okres palisadowy.

VIb Kowarzyk; Śródki spożywcze i nauka żywienia. Kosydo; Hygiena żołądka, jelit i wątroby. Pruniak; Hygiena płuc. Hygiena oka. Janosz; Hygiena życia codziennego. Blechinger; Pobyt na świeżem powietrzu. Schmerler; Hygiena górnych narządów oddechowych. Bernhaut; Zapobieganie zniekształceniu ciała. Riesel; Hygiena wieku dziecięcego. Kupferschmied; Gruźlica i walka z nią. Schickler; Hygiena ubrań. Thau; Woda jako czynnik pielęgnujący zdrowie.

Nadto celem zaznajomienia uczniów ze zbieraniem i uprawą roślin lekarskich zasadzono w parku im. Skupniewicza najważniejsze rośliny, mające zastosowanie w lecznictwie. Uczniowie klasy V. A. sami przygotowali glebę pod uprawę, zebrali odpowiednie rośliny i zasadzili w grupach.

Rozdano też między uczniów referaty o tych roślinach, wygłoszone następnie w miejscu ich zasadzenia w obecności całej klasy.

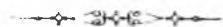
Ogródek prowadzono pod kierownictwem prof. Resporta.

E. Kurs sadownictwa i warzywnictwa: Z dniem 1-go stycznia b. r. otwarto w tutejszym zakładzie teoretyczny kurs budownictwa i warzywnictwa.

Kurs trwał do 30 kwietnia. Wykłady odbywały się w budynku szkolnym w 3 godz. tygodniowo. Wykładów słuchało uczniów 16 z klas IV — VI.

Kilka wykładów o chorobach roślin i szkodnikach drzew owocowych wygłosił uproszony w tym celu krajowy instruktor sadownictwa W. P. Wróblewski, o glebie zaś i jej właściwościach mówił prof. Dębski, a o warzywnictwie, oraz o hodowli drzew i krzewów owocowych zast. naucz. Mendrala.

W kwietniu ćwiczyli się uczniowie w cięciu i przerzedzaniu drzew owocowych w Polskiej Bursie Ludowej, a za zezwoleniem W. P. Wróblewskiego zasadzili pewną ilość drzewek w miejscowym zakładzie Krajowym szkółek owocowych.

XI. Zestawienie dochodów i rozchodów.

1. Kasa oszczędności. Szkolną kasę oszczędności zaprowadzono w tutejszym zakładzie w roku szkolnym 1908/9. Od roku szkolnego 1911/12 jest urządzona kasa według systemu, zaleconego przez Związek galic. Kas oszczędności. Zbieranie wkładek odbywało się przy pomocy gospodarzy klas i uczniów. Wydawaniem książeczek i książkowaniem zajmował się zast. naucz. M. Frost, prowadzeniem zaś kasy zast. naucz. K. Thal.

Stan wkładek na końcu czerwca 1914 był następujący:

klasa	Ia	na	5 książeczek	.	.	.	16 k	38 h
"	Ib	"	21	"	.	.	68	" 86 "
"	Ic	"	19	"	.	.	76	" 81 "
"	Id	"	14	"	.	.	61	" 74 "
"	IIa	"	24	"	.	.	170	" 91 "
"	IIb	"	24	"	.	.	176	" 58 "
"	IIc	"	9	"	.	.	48	" 31 "
"	IIIa	"	22	"	.	.	284	" 74 "
"	IIIb	"	30	"	.	.	192	" 07 "
"	IIIc	"	24	"	.	.	146	" 87 "
"	IVa	"	11	"	.	.	84	" 02 "
"	IVb	"	19	"	.	.	145	" 75 "
"	IVc	"	22	"	.	.	192	" 66 "

Do przeniesienia . . . 1665 k 70 h.

	Z przeniesienia	.	.	.	1665 k 70 h
"	V a " 15	"	"	"	406 " 74 "
"	V b " 13	"	"	"	90 " 40 "
"	V c " 18	"	"	"	68 " 79 "
"	VI a " 19	"	"	"	137 " 01 "
"	VI b " 14	"	"	"	129 " 93 "
"	VII a " 30	"	"	"	198 " 96 "
"	VII b " 11	"	"	"	103 " — "
"	VIII a " 8	"	"	"	112 " 80 "
"	VIII b " 4	"	"	"	96 " 40 "
364 książeczek					3009 k 73 h
‰ dopisany za czas od 1/1 do 30/6 1914					43 " 63 "
					3053 k 36 h
Zwrócono od 1/1 do 30/6 1914					510 "
Stan wkładek dnia 1. lipca 1914					2543 k 36 h

2. Kasa zapomogowa. Zakład tut. posiada kasę zapomogową dla uczniów, założoną w r. 1862. Majątek tejże wynosił w dniu 20. czerwca 1914. w papierach wartościowych 11100 K., a na książeczkę kołom. Kasy Oszczędności Nr. 17536 kwotę 278 K. 2 h. W myśl statutu $\frac{2}{3}$ odsetek tego funduszu obraca się na zapomogi dla uczniów, a $\frac{1}{2}$ na powiększenie funduszu zakładowego. W roku szk. 1913/14 kwota przeznaczona na zapomogi dla uczniów wynosiła 317 K. 88 h. Kwotę tę przelano do kasy ubogich uczniów.

3) Kasa ubogich uczniów. Zakład posiada kasę ubogich uczniów. Dochody i rozchody tej kasy były następujące:

A. Dochody:

Pozostałość kasowa z r. szk. 1912/13	.	.	.	269 K. 73 h.
$\frac{2}{3}$ odsetek funduszu zapomogowego	.	.	.	317 " 88 "
Kasa Oszczędność m. Kołomyi za r. 1912	.	.	.	50 " — "
Za rodowody zebrano	.	.	.	34 " 36 "
Przy wpisach zebrano	.	.	.	217 " 31 "
‰ z książeczki K. Oszez. Nr. 9070 do $\frac{31}{12}$ 1913	.	.	.	11 " 09 "
Drobne dochody	.	.	.	2 " — "

Datki złożyli:

J. W-ny Pawlikowski	.	.	.	7 K
" ks. Wójcik	.	.	.	9 " 16 h.
" Walzer	.	.	.	1 "
" Rychlikowa	.	.	.	1 "
" Spitz	.	.	.	20 "
" Dr. Kleski	.	.	.	10 "
" Sagucki	.	.	.	1 " 06 " 49 " 69 "
Razem				951 K. 69 h.

B. Rozchód:

Za druki rodowodów	.	.	.	.	.	15	K.	—	h.
Za podręczniki szkolne	.	.	.	.	.	60	"	35	"
Za ubrania dla uczniów	.	.	.	.	.	398	"	28	"
Drobne wydatki na rzecz uczniów	.	.	.	.	.	1	"	40	"
Pozostałość na rok 1914/15	.	.	.	.	.	476	"	66	"
Razem						951	K.	69	h.

XII. WYKAZY STATYSTYCZNE.

K L A S A

	K L A S A																					Razem			
	I.			II.			III.			IV.			V.			VI.			VII.				VIII.		
	a	b	c	d	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b		c		
1. Liczba uczniów.																									
Z końcem roku szkolnego 1912/13 było																									
Z początkiem roku szk. 1913/14 przyjęto																									
W ciągu roku szk. przybyło .																									
Razem .																									
Między tymi I. z innych zakładów :																									
a) z promocyą .																									
b) powtarzających klasę .																									
II. z tutejszego zakładu .																									
a) z promocyą .																									
b) powtarzających klasę .																									
W ciągu roku szk. opuściło zakład																									
Liczba uczniów z końcem r. szk. 1913/14																									
2. Miejsce urodzenia.																									
Miasto Kołomyja .																									
Powiat kołomyjski .																									
Inne powiaty galicyjskie .																									
Inne kraje koronne .																									
Zagranica .																									
Razem .																									

3. Język ojczysty.

3. Język ojczysty.																							
Polski	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Ruski	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Niemiecki	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Razem	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	26 ¹	37	34	30	42 ¹	37	34	33 ²	38	31 ¹	32 ¹	29 ¹	35 ²	29 ²	29	21 ¹	35 ²	34	39 ¹	35 ²	22 ¹	19	701 ²⁰
	.	.	1	.	.	.	.	4	.	6	.	.	1	.	.	6	.	3	.	4	.	5	30
	.	.	1	2	.	2	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	6
	26 ¹	37	36	32	42 ¹	39	38	34 ²	38	37 ¹	32 ¹	29 ¹	36 ²	29 ²	29	27 ¹	35 ²	37	39 ¹	39 ²	22 ¹	737 ²⁰	

4. Wyznanie religijne.

4. Wyznanie religijne.																						
	15 ¹	21	17	16	23	21	14	19 ¹	19	10	16 ¹	17 ¹	13 ¹	16	14	8	13 ¹	14	17	13	9	8
Rzymsko-katolickie	.	.	1	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	1	1	.	.	.	.	.	333 ²⁰
Ormiańsko-katolickie	.	.	6	.	.	.	7	.	.	9	.	.	7	.	.	6	4	.	.	6	.	4
Grecko-katolickie	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	50
Ewangelickie	11	16	12	16	19 ¹	18	17	14 ¹	19	18 ¹	16	12	16 ¹	13 ²	14	12 ¹	22 ¹	19	22 ¹	20 ²	12 ¹	11
Mojżeszowe	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	349 ¹⁴
Razem :	26 ¹	37	36	32	42 ¹	39	38	34 ²	38	37 ¹	32 ¹	29 ¹	36 ²	29 ²	29	27 ¹	35 ²	37	39 ¹	39 ²	22 ¹	24

5. Wiek uczniów.

5. Wiek uczniów.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

K L A S A																									Razem
I.			II.			III.			IV.			V.			VI.			VII.			VIII.				
a	b	c	d	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b		
24	24	26	23	31 ¹	33	31	20 ²	32	24 ¹	22	18	29 ²	24 ¹	15	16	27 ²	25			30 ¹	24 ²	15 ³	11	524 ¹⁵	
1	4	4	1	2	2	2	3	3	2	2	3 ¹		1	2	2 ¹	1	4			1	3	2	3	48 ²	
								1		0 ¹													0 ¹		
											2					1					2		1		
													0 ¹				1						4		
																							1		
																							1		
																							3		
																				1			2		
	2		2	1			1		1		2			1	1					1	1		1		
		1	1	2		1	2		2	1		2	1	3	1		1						2		
																							13		
																							2		
																							19		
																							1		
																							1		
																							13		
																							23 ¹		
																							1		
																							2		
																							1		
																							1		
																							1		
																							1		
25 ¹	31	33	29	37 ¹	37	37	30 ²	37	33 ¹	27 ¹	28 ¹	34 ²	26 ²	25	22 ¹	33 ²	32			35 ¹	32 ²	17 ³	21	662 ²⁰	

Kołomyja																									
Powiat kołomyjski																									
bobrecki																									
bohorochezański																									
borszczowski																									
brodzki																									
buczacki																									
czortkowski																									
drohobycki																									
horodencki																									
kałuski																									
kosowski																									
krakowski																									
liski																									
nadworniański																									
peceziński																									
podhajcki																									
przemyski																									
rawski																									
ropezczycki																									
rudecki																									
Do przeniesienia																									

6. Miejsce zamieszkania rodziców.

Kołomyja . . .
 Powiat kołomyjski . . .
 „ bobrecki . . .
 „ bohorođezański . . .
 „ borszczowski . . .
 „ brodzki . . .
 „ buczacki . . .
 „ czortkowski . . .
 „ drohobycki . . .
 „ horodeński . . .
 „ kałuski . . .
 „ kosowski . . .
 „ krakowski . . .
 „ liski . . .
 „ nadwórniański . . .
 „ peczenyński . . .
 „ podhajecki . . .
 „ przemyski . . .
 „ rawski . . .
 „ ropezycki . . .
 „ rudecki . . .

Do przeniesienia .

	25 ¹	31	33	29	37 ¹	37	37	30 ²	37	38 ¹	27 ¹	28 ¹	34 ²	26 ²	25	22 ¹	38 ²	32	35 ¹	32 ²	17 ²	21	66 ² 20
% przeniesienia .	1	2	1	2	2	.	.	1	.	2	.	.	1	.	3	1	.	.	3	1	.	.	20
Powiat śniatyński	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5
" stanisławowski	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
" tarnobrzelski	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	2	.	1	1	3	1	16
" tłumacki	.	.	1	.	1	.	.	2	.	.	.	.	1	1	.	1	.	.	3	1	1	1	13
" zaleszczycki	.	3	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
" włocławski	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	1	1	.	1	2	1	.	.	.	.	10
Inne kraje koronne	.	1	1	.	1	.	.	.	.	1	.	.	.	1	1	2	.	.	.	.	.	.	7
Łąpanica .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	7
Razem .	26 ¹	37	36	32	42 ¹	39	38	34 ²	38	37 ¹	32 ¹	29 ¹	36 ²	29 ²	29	27 ¹	35 ²	37	39 ¹	39 ²	22 ¹	23	737 ² 20
7. Stan rodziców .	7 ¹	9	10	13	10	6	9	6	10	10	7 ¹	11	13 ¹	4 ¹	1	8	6	2	10	5	2	5	164 ¹
Urzędnicy państwowi i kolejowi	.	.	.	.	.	1	4	2	3	4	1	2	5	1	6	2	3	.	2	3	2	.	17 ¹
" antonowiczni	.	5	5	1	5	.	.	4	5	1	2	.	.	2	2	2	2	.	1	3	2	3	71 ¹
" i oficyaliści prywatni	.	.	1	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4
Księża gr.-kat.	.	2	3	1	3	1	4	3	6	4	1	3	1	5	2	1	.	3	2	6	5	1	59
Profesorowie i nauczyciele	.	.	.	.	1	.	1	0	.	2	.	.	1	2	.	1	1	.	.	0	.	.	6 ²
Lekarze	.	1	.	1	1	.	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	2	2	.	.	9
Adwokaci i notaryusze	.	.	.	1	1	.	.	.	.	1	.	.	.	1	.	.	.	.	2	2	.	.	9
Wojskowi	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	9
Właściciele większej posiadłości	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	1	2	.	.	4
Dzierżawcy dóbr	.	2	2	8	11	15	5	5	1	1	5	1	1	0 ¹	1	3	.	9	1	6	4	2	58
Rolnicy i właściciele rewinności	.	4	6	1	2	1	3	1	2	6	6	4 ¹	8 ¹	2	3	8	12 ¹	8	12	9 ¹	7 ²	7	163 ²
Kupecy	.	.	4	1	1	1	3	3	2	2	1	2	1	3	1	.	6	2	3	3	.	.	29
Przemysłowcy	.	3	3	2	1	7	3	6	1	1	2	2	4	2	.	1	1	1	.	1	.	.	37
Rzemieślnicy	.	.	2	2	3	1	1	.	.	2	2	2	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	10
Sludzy rządowi i kolejowi	.	3	2	.	.	.	2	.	.	2	2	3	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	13 ¹
" prywatni i zarobnicy	.	.	2	2	3	1	1	.	.	2	2	3	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	10
Restauratorowie i szynkarzy	.	.	.	.	.	.	2	.	.	3	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	13 ¹
Różne inne zajęcia	.	3	2	2	1	3	1	.	.	3	1	3	1	1	1	5	2	.	2	1	0 ¹	.	31 ¹
Razem .	26 ¹	37	36	32	42 ¹	39	38	34 ²	38	37 ¹	32 ¹	29 ¹	36 ²	29 ²	29	27 ¹	35 ²	37	39 ¹	39 ²	22 ¹	24	737 ² 20

7. Stan rodziców .

Urzędnicy państwowi i kolejowi	
" antonowiczni	
" i oficyaliści prywatni	
Księża gr.-kat.	
Profesorowie i nauczyciele	
Lekarze	
Adwokaci i notaryusze	
Wojskowi	
Właściciele większej posiadłości	
Dzierżawcy dóbr	
Rolnicy i właściciele rewinności	
Kupecy	
Przemysłowcy	
Rzemieślnicy	
Sludzy rządowi i kolejowi	
" prywatni i zarobnicy	
Restauratorowie i szynkarzy	
Różne inne zajęcia	
Razem .	

K L A S A

K L A S A														Razem										
I.				II.			III.			IV.			V.			VI.			VII.			VIII.		
a	b	c	d	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a		b	c	a	b	c	a	b	a	b	
8. Klasyfikacya.																								
z końcem roku szk. 1913/14.																								
Chlubnie uzdolnionych 45																								
Uzdolnionych 562 ¹²																								
Na ogół uzdolnionych 24																								
Nie uzdolnionych 75 ¹																								
Przenieszone do egzaminu poprawczego 30 ¹																								
Nie klasyfikowano 16																								
Razem 737 ³⁰																								
9. Rezultat ostateczny klasyfikacyi																								
za rok szk. 1912/13.																								
Chlubnie uzdolnionych 61 ²																								
Uzdolnionych 519 ^{9/12}																								
Na ogół uzdolnionych 48																								
Nieuzdolnionych 2100 ²																								
Nieklasyfikowano 0 ¹																								
Razem 728 ¹⁴																								

8. Klasyfikacya.
z końcem roku szk. 1913/14.

Chlubnie uzdolnionych .
Uzdolnionych .
Na ogół uzdolnionych .
Nie uzdolnionych .
Przeznaczono do egzaminu poprawczego .
Nie klasyfikowano .
Razem .

9. Rezultat ostateczny klasyfikacyi
za rok szk. 1912/13.

Chlubnie uzdolnionych .
Uzdolnionych .
Na ogół uzdolnionych .
Nieuzdolnionych .
Nieklasyfikowano .
Razem .

[illegible]

XIII. Kronika zakładu.

W roku szkolnym 1913|14 ośm klas tutejszego zakładu podzielonych było na 22 oddziały. Klasa I. składała się z 4, klasy II., III., IV., i V. z 3, a klasy VI., VII. i VIII. z 2 oddziałów. W zakładzie głównym umieszczonych było 13 klas (z tych jedna w sali, przeznaczonej dla nauki fizyki), reszta klas umieszczona była w trzech od gmachu głównego i od siebie oddalonych, na ten cel wynajętych budynkach.

Wpisy uczniów na rok szkolny 1913|14 odbyły się dnia 1. i 2. września, egzamina wstępne do klasy I. dnia 2. września, egzamina wstępne do klas wyższych w czasie od 1. do 15. września.

Rok szkolny rozpoczął się uroczystem nabożeństwem dnia 3-go września 1914.

Dnia 9-go września w rocznicę zgonu ś. p. Cesarzowej Elżbiety wzięła młodzież zakładu wraz z gronem nauczycielskiem udział w nabożeństwie żałobnem. Nauki w tym dniu nie było.

Dnia 13-go września po południu młodzież wraz z gronem nauczycielskiem wzięła gromadny udział w pogrzebie ś. p. Teofila Gadzińskiego, który cały swój majątek zapisał na własność tutejszej bursy gimnazyalnej.

Dnia 22-go września odbył się piśmienny, a dnia 26-go września ustny egzamin dojrzałości w terminie jesiennym pod przewodnictwem dyrektora zakładu.

Dzień 4-go października jako dzień Imienia Najjaśniejszego Pana obchodził zakład uroczystem nabożeństwem szkolnem. Nauki w tym dniu nie było.

Dnia 7-go października przystąpili uczniowie do spowiedzi, a dnia 8-go października do Komunii św. Dzień ten był wolny od nauki szkolnej.

Dnia 25-go października była młodzież zakładu w kościele OO. Jezuitów na nabożeństwie żałobnem za duszę bohatera narodowego ks. Józefa Poniatowskiego.

Z powodu setnej rocznicy bitwy pod Lipskiem nauczyciele historii wygłosili w październiku na lekcjach szkolnych osobne wykłady o znaczeniu tej bitwy dla ukształtowania się stosunków politycznych w Europie, a w szczególności w Austrii; wspomniawszy o ówczesnem położeniu Galicyi, która świeżo weszła była w skład Monarchii, uwydatnili zmianę, jaka zaszła odtąd w stosunku tego kraju do Państwa i Monarchy.

Dnia 19-go listopada wzięła młodzież udział w nabożeństwie żałobnem za duszę ś. p. Cesarzowej Elżbiety. Dzień ten był wolny od nauki szkolnej.

Dnia 29-go listopada byli uczniowie wraz z gronem nauczycielskiem na nabożeństwie odprawionem w kościele OO. Jezuitów za poległych w powstaniu listopadowem.

Dnia 5-go grudnia przystąpili uczniowie do spowiedzi, a dnia 6-go grudnia do Komunii św. (dzień wolny od nauki) i 5 razy podczas przerw odwiedzili kościół celem dostąpienia odpustu zupełnego, ustanowionego przez Ojca Świętego Papieża Piusa X. z okazji 1600 rocznicy wydania edyktu medyolańskiego, przyznającego chrześcijanom wolność religijną.

Dnia 18-go grudnia obchodziła młodzież uroczystym wieczorem pamięć Trzech Wieszczów przy współudziale wszystkich uczniów zakładu. Na program złożyły się przedstawienia trzech obrazów z Nocy listopadowej Wyspiańskiego, połączone z przemówieniem wstępnem jednego z uczniów VIII. klasy, deklamacją, produkcjami chóralnemi i orkiestralnemi, które wykonano wyłącznie siłami uczniów zakładu pod kierownictwem nauczyciela śpiewu prof. Dębskiego i kierownika orkiestry smyczkowej L. Zeigera. Urządzeniem wieczoru zajmował się prof. M. Wiśniewski.

Dnia 31-go stycznia rozdano uczniom półroczne wykazy cen.

Dnia 26-go lutego odbył się piśmienny egzamin dojrzałości w terminie wiosennym.

Dnia 2-go marca przybył do zakładu c. k. krajowy inspektor szkół JWP. radca Tadeusz Lewicki i na konferencji plenarnej grona nauczycielskiego wprowadził w urzędowanie profesora Boronia Stanisława jako kierownika zakładu na czas urlopu dyrektora. ponadto w dłuższem swem przemówieniu omówił nowsze metody nauczania wogóle, a filologii klasycznej i języków żyjących w szczególności. Po konferencji przewodniczył przy ustnym egzaminie dojrzałości.

Dnia 4-go marca obchodził zakład uroczystość swego patrona św. Kazimierza nabożeństwem szkolnem w kościele parafialnym, uczniowie wysłuchali mszy św. i kazania. Nauki w tym dniu nie było.

W dniach od 31-go marca do 3-go kwietnia odbyły się rekoлекcy wielkopostne, oraz spowiedź i Komunia św. Nauki rekoлекcyjne dla młodzieży starszej miał ks. Jan Zakrzewski T. J., dla młodszej ks. Franciszek Wójcik, katecheta zakładu.

Dnia 3-go maja wzięła młodzież zakładu udział w obchodzie narodowym ku uczeniu Konstytucyi 3-go Maja.

W dniach od 11-go do 13-go maja odbył się piśmienny a w dniach od 2-go do 9-go czerwca ustny egzamin dojrzałości.

W dniach 2., 3. i 6. czerwca przewodniczył c. k. krajowy inspektor szkół JWP. radca Tadeusz Lewicki, zaś w dniach 4., 5. i 9. czerwca kierownik zakładu, prof. Stanisław Boroń.

Dnia 20-go maja była młodzież z nauczycielami w kościele parafialnym na nabożeństwie żałobnem za dusze śp. Wolffa Emanuela i Kubisztala Stanisława. Wolff Emanuel był dyrektorem tu-tejszego zakładu od r. szk. 1881/2 do 1890/91; umarł d. 2-go maja 1914. w Krakowie. Kubisztal Stanisław był profesorem tu-t. zakładu od. r. szk. 1880/81 do 1906/7; umarł d. 28/4 1914 we Lwowie.

Dnia 29-go maja wyjechało do Wiednia dziewięciu uczniów z VII. kl. pod dozorem zast. naucz. Jana Śliwy, aby wziąć udział w strzelaniu konkursowem w dniach 31. maja 1. 2. czerwca.

Dnia 15-go czerwca przystąpiła młodzież do spowiedzi a dnia 16-go czerwca do Komunii św.

Dnia 27-go czerwca była młodzież na nabożeństwie żałobnem za duszę cesarza Ferdynanda.

Rok szkolny 1913/14 zakończono dnia 28-go czerwca 1914. uroczystem nabożeństwem i rozdaniem świadectw.

XIV. Wynik egzaminu dojrzałości.

w roku szkolnym 1913/14.

1.) W terminie jesiennym 1913. odbył się egzamin dojrzałości dnia 26. września pod przewodnictwem dyrektora zakładu, radcy Józefa Skupniewicza. Do egzaminu zgłosiło się uczniów publ. 2. pryw. 1.

Tematy wypracowań piśmiennych:

Z języka polskiego do wyboru: 1. Duch literatury XVI. i XVIII. wieku. 2. Sybir w literaturze polskiej. 3. Znaczenie chemii w przemyśle.

Z języka łacińskiego: Cicero, Tusc. disp. V. 21,

Z języka greckiego: Herodot V. 4. et squ.

2.) W terminie wiosennym (lutowym) 1914. odbył się egzamin dojrzałości dnia 2. marca pod przewodnictwem c. k. krajowego inspektora szkół JWP. radcy Tadeusza Lewickiego.

Do egzaminu zgłosiło się 3 uczniów publicznych.

Temat wypracowania pisemnego z języka łacińskiego: Cic. Tusc. §. 103 i 104.

3.) W terminie letnim 1914. r. odbył się egzamin dojrzałości w dniach od 2. do 9. czerwca. W dniach 2. 3. i 6. czerwca przewodniczył c. k. krajowy inspektor szkół JWP. radca Tadeusz Lewicki, zaś w dniach 4., 5. i 9. czerwca kierownik zakładu, profesor Stanisław Boroń.

Do egzaminu zgłosiło się uczniów publ. 46, prywatnych 3.

Tematy wypracowań pisemnych:

Z języka polskiego do wyboru: 1. Konrad Wallenrod a Anelli. 2. Polityczne i społeczne prądy w czasie Sejmu Czteroletniego. 3. Najnowsze wynalazki fizyki na usługach człowieka

Z języka łacińskiego: oddział A. Cicero, De republica II. 1, et sequ. oddział B. Cicero, In Q. Caecilium divinatio §. 66, et squ.

Z języka greckiego: oddział A. Homer, Iliada ks. XVII. 668—706. oddział B. Demostenes, *Περὶ στεφάνου* 53., 54., 55.

Wykaz abiturjentów, którym przyznano świadectwo dojrzałości.

L. p.	Nazwisko i imię	Wyznanie	Miejsce i kraj urodzenia	Data urodzenia	Przyszły zawód	Uwaga
W terminie jesiennym 1913.						
1	Jarczewski Eug. Stan.	rzym. kat.	Obertyn	13/11 1893	prawo	
2	Jasiński Włodz. Franc.	"	Pererów	15/6 1891	akad. handl.	
W terminie wiosennym (lutowym) 1914.						
1	Matuszewski Jan	rzym. kat.	Horodenka	23/5 1894	prawo	
W terminie letnim 1914.						
W oddziale A.						
1	Baidaff Natan	mojżesz.	Rzeszów	31/8 1896	akad. eksp.	
2	Bezeg Henryk	rzym. kat.	Zahajpol	26/5 1895	filozofia	
3	Brecher Jakób	mojżesz.	Kolomyja	2/1 1896	akad. eksp.	
4	Donschak Franciszek	rzym. kat.	Harasymów	16/9 1896	politechnika	
5	Drohomirecki Kazimierz	"	Lwów	3/10 1895	politechnika	
6	Ellenberg Zygmunt (pryw.)	mojżesz.	Kolomyja	23/2 1896	filozofia	z odznac.
7	Frisch Ehasz	"	"	11/6 1896	akad. handl.	z odznac.
8	Gottfried Józef	"	"	22/9 1895	prawo	
9	Gottlieb Majer	"	"	15/10 1893	medycyna	
10	Helwing Ernestyna (pryw.)	"	Lwów	17/1 1894	akad. eksp.	
11	Kleinberg Izidor	"	Stanisławów	18/12 1894	"	
12	Kleinberg Samu	"	Ottynja	5/1 1896	"	
13	Kustroń Kazimierz	rzym. kat.	Pruchnik	3/3 1894	filozofia	
14	Künstler Norbert (pryw.)	mojżesz.	Monastersko	30/10 1896	medycyna	
15	Mahler Hillel	"	Zaleszczyki	23/1 1896	"	
16	Medon Józef	rzym. kat.	Tyszenica	1/9 1894	akad. leśnicza	
17	Piskozub Józef	"	Kolomyja	17/4 1895	teologia	
18	Potapiński Adam	"	Słone	4/1 1893	akad. leśnicza	
19	Schaffer Gerson	mojżesz.	Peczynżyn	17/4 1893	prawo	

L. P.	Nazwiska i imię	Wyznanie	Miejsce i kraj urodzenia	Data urodzenia	Przyszły zawód	Uwaga
20	Schaffer Jakób	mojżesz.	Kolomyja	4/1 1895	medycyna	
21	Starer Bernard	"	"	4/7 1896	akad. eksp.	
22	Tymiński Józef	rzym. kat.	Jagielnica	23/8 1894	technika	z odznac.
W odziale B.						
23	Fahrer Wolf	mojżesz	Kolomyja	3/9 1896	weterynaryja	
24	Faktor Henryk	"	"	12/1 1894	prawo	
25	Grünberg Aron	"	"	4/3 1893	medycyna	
26	Grünberg Michał	"	"	25/11 1895	"	z odzn.
27	Hausknecht Leopold	rzym. kat.	Lwów	1/3 1896	prawo	z odzn.
28	Hekajllo Włodzimierz	mojżesz.	Lucza	20/10 1896	filozofia	z odzn.
29	Jägerman Leib	grec. kat.	Lubaczów	8/3 1894	akad. eksp.	
30	Kapko Adam	"	Berezów	13/7 1895	medycyna	
31	Kydrński Jarosław	rzym. kat.	Stopczatów	24/4 1892	teologia	
32	Lewandowski Adolf	"	Dolina	29/10 1893	weterynaryja	
33	Prelicz Edward	mojżesz.	Kolomyja	12/10 1895	kolej	
34	Rath Józef	"	Otynia	13/5 1893	prawo	
35	Rubin Majer	grec. kat.	Żabie	12/2 1894	medycyna	
36	Rusin Zenon	rzym. kat.	Nagórzanka	26/11 1895	filozofia	z odzn.
37	Samborski Sebastian	"	Paniowce	2/1 1894	akad. gorn.	
38	Stuchły Franciszek	"	Rypianka	25/11 1894	medycyna	
39	Swoboda Medard	"	Kolomyja	20/8 1894	akad. eksp.	
40	Święcicki Franciszek	grec. kat.	"	21/4 1894	teologia	
41	Tofan Włodzimierz	mojżesz.	Demianów	20/5 1894	akad. eksp.	
42	Zimet Jakób	rzym. kat.	Kolomyja	19/1 1895	akad. leśnicza	
43	Zingler Ferdinand					

XVI. Bursy i internaty.

Wielką pomoc materyalną i opiekę moralną dają młodzieży, pochodzącej z najdalszych nawet miejscowości Pokucia bursy, które spełniają ważne zadanie wychowawcze — a w stosunkach tego zakątka kraju także narodowe.

Młodzież pomieszczona w bursach czyni na ogół dobre postępy w nauce. Czas wolny od nauki szkolnej spędzają wychowankowie burs na swobodnej zabawie i grach ruchowych na boiskach bursowych, lub w parku fund. Skupniewiczza, a przeważna część bierze udział w ćwiczeniach skautowych i uczęszcza na naukę gimnastyki do „Sokoła“.

A. „Bursa polska“ dała w r. szk. 1913/14 przytułek 42 uczniom, z tych przyjętych było na bezpłatne miejsce 4 uczn., za opłatą 5—10 kor. 9 uczn., za opłatą 10—20 kor. 15 uczn., za opłatą 20—30 kor. 10 uczn.

Bursę utrzymuje się z wkładek członków, subwencji kraju i miejscowych instytucji, oraz z dochodów z przedsiębiorstw na cel bursy urządzanych. Bursa mieści się w domu własnym przy ul. Mickiewicza, wybudowym w r. 1900. Towarzystwo utrzymujące bursę powstało w r. 1892., liczy obecnie 126 członków. — Prezesem tego Towarzystwa jest JWP. Maksymilian Neuman, c. k. starszy radca skarbowy; dyrektorem bursy ks. Franciszek Wójcik, a jej prefektem zast. naucz. Jan Śliwa.

B. „Polska Bursa Ludowa“, przeznaczona właściwie dla uczniów szkół ludowych i wydziałowych — w braku liczniejszych zgłoszeń uczniów tych szkół daje rok rocznie pomieszczenie kilku nastu gimnazjalistom. I w r. szk. 1913/14 mieszkowało w tej bursie 43 uczniów — z tych przyjętych było na bezpłatne miejsce 6 uczniów, za opłatą 5—10 kor. — 4 uczn., za opłatą 10—20 kor. — 15 uczn., za opłatą 20—30 kor., — 18 uczn.

Na utrzymanie bursy składają się oprócz opłat wnoszonych przez uczniów — wkładki członków, których Towarzystwo liczy 117 — dary i datki jednorazowe, subwencje, dochód z balu. Bursa mieści się w domu własnym przy ul. Staromiejskiej, wybudowanym w roku 1907 — Towarzystwo powstało w r. 1904. Prezesem tego Towarzystwa jest JWP. Józef Skupniewicz, c. k. radca szkolny i dyrektor gimn. — dyrektorem bursy ks. Franciszek Wójcik, a jej gospodarzem zast. naucz. Kazimierz Thal.

C. Bursa dla synów nauczycieli szkół fund. br. Hirscha. Ze względu na to, że nauczyciele szkół fund. br. Hirscha czynni są przeważnie w małych miasteczkach, gdzie nie mają sposobności do dalszego kształcenia swych synów, kuratorja fundacyi br. Hirscha założyła dla tychże przed 7 laty bursę w Kołomyi.

W roku 1913/14 mieściła Bursa ta 23 wychowanków. Uczniowie niższego gimnazjum dopłacają po 10 kor., a uczniowie wyższego gimn. po 15 do 30 kor., miesięcznie. Wychowanków dozoruje insp. Wilhelm Grünes i kierownik szkoły Michał Berlas.

XVII. Imienny spis uczniów.

(W nawiasie data wystąpienia.)

Klasa Ia.

1. Armatys Adam	16. Hamburger Bronisław
2. Carnelli Stanisław	17. Hamer Maksymilian
3. Chajes Edward	18. Jungfrau Józef
4. Christof Ryszard	19. Krzywy Stefan
5. Dobrowolski Mar. (8/2 1914)	20. Langenauer H. (20/9 1913)
6. Dydużyński Tadeusz	21. Lautman Jonasz
7. Falber Maksymilian	22. Morawski Mieczysław
8. Fiala Wacław	23. Neumann Jan
9. Fichtel Zygmunt	24. Rincler Szymon
10. Franciszkievicz J. (20/11 1913)	25. Rosenkranz Chaim
11. Gasparski Zbig. (3/9 1913)	26. Słotwiński Ludwik
12. Gawlik Tadeusz	27. Solowski Czesław
13. Godt Juliusz	28. Starer Maurycy
14. Greif Leopold	29. Świderski Tomasz
15. Günsberg Samuel	30. Wimmer Emil
31. Sagucka Zofia (pryw.)	

Klasa Ib.

1. Adlerstein Hersz	11. Gawenda Adam
2. Augustin Zdzisław	12. Grosser Abraham
3. Baraniuk Michał	13. Jasiński Zygmunt
4. Bickel Łazarz	14. Kalinowski Albin
5. Czernik Zdzisław	15. Kołodziejczyk Antoni
6. Dudlej Antoni	16. Kostrz Maryan
7. Eisner Izidor	17. Krinitz Szymon
8. Engler Zygmunt	18. Krzyszałowski Stanisław
9. Feierstein Ludwik	19. Neulinger Zdzisław
10. Frenkel Dawid	20. Obora Grzeg. (1/12 1913)

21. Orzechowski Antoni
22. Pawłowski Jerzy
23. Pawłowski Stanisław
24. Pelz Zenon (5/9 1913)
25. Przyłipiak Stanisław
26. Pudło Rudolf
27. Rosenblatt Izrael
28. Schindler Mojżesz
29. Schneider Szymon
30. Schuster Izrael

31. Serbeński Tad. (14/5 1914)
32. Sowa Bronisław
33. Spólnicki Franciszek
34. Szymła Zygmunt
35. Thau Abraham
36. Troper Filip
37. Walzer Maksymilian
38. Weber Władysław
39. Wenkert Izak
40. Wilczyński Marian

Klasa Ic.

1. Ausfresser Izr. (1/12 1913)
2. Bagiński Mich. (26/11 1913)
3. Bobiński Tadeusz
4. Budziński Franciszek
5. Donigiewicz Władysław
6. Dziubaniuk Włodzimierz
7. Gilowski Tadeusz
8. Gorgoń Tadeusz
9. Grädinger Moj. (5/11 1913)
10. Horn Mojżesz
11. Jaworski Eugeniusz
12. Kamiński Roman
13. Kleinberg Oskar
14. Kopyściański Anatol
15. Korczyński Jarosław
16. Kosowski Adam
17. Krzywda Mieczysław
18. Lorber Schulem
19. Ludkiewicz Eugeniusz
20. Masojada Edmund
21. Münnich Władysław

22. Niedzielski Władysław
23. Paluch Mieczysław
24. Paukner Józef
25. Piskozub Stanisław
26. Pochwałowski Izajasz
27. Reder Izydor (16/10 1913)
28. Reich Jeruhem
29. Resch Mojżesz
30. Scheuermann Oskar
31. Schnorch Rachmiel
32. Sebera Ryszard
33. Stein Marek
34. Sternbach Sam. (20/10 1913)
35. Strumberger Herman
36. Uhrman Józef
37. Weber Józef
38. Wilczyński Stanisław
39. Wolaniecki Eugeniusz
40. Wortman Adolf
41. Zareba Tadeusz
42. Zerygiewicz S. (13/9 1913)

Klasa Id.

1. Bernklau Maurycy.
2. Borten Leon
3. Brauner Henryk
4. Brecher Leop. (22/9 1913)
5. Budzianowski B. (21/1 1914)
6. Diringier Jakób
7. Donszak Paweł

8. Drohobyczer Henryk
9. Gizella Aleksander
10. Griffel Abraham
11. Halpern Maurycy
12. Høger Herasz
13. Hirsch Salomon
14. Klar Stanisław

15. Kleinpeter Kazimierz	26. Patkowski Władysław
16. Korn Wilhelm	27. Plauszewski Antoni
17. Kowalewicz Jan	28. Rapp Izak
18. Kurz Jakób	29. Rusinkiewicz Władysław
19. Małaszyński P. (30/11 1913)	30. Sanojca Franciszek
20. Manssohn Łazarz	31. Starer Salomon
21. Margulies Rudolf	32. Truchalski Rudolf
22. Mazierski Tadeusz	33. Türkott Stanisław
23. Mazur Stanisław	34. Waller Karol
24. Narolski Emil (17/10 1913)	35. Wojtasiewicz Tomasz
25. Pasquau Rysz. (3/11 1913)	36. Wolański Władysław
37. Żołubak Władysław	

Klasa IIa.

1. Blitz Dawid	24. Moszoro Romuald
2. Chajes Joachim	25. Pilarski Tadeusz
3. Deutsch Dawid (prywat.)	26. Ramler Markus
4. Dobrucki Kazimierz	27. Robinsohn Wilhelm
5. Endel Stefan	28. Ryżewski Stefan
6. Eskreis Wilhelm	29. Schärt Izidor
7. Feldman Wilhelm	30. Scherr Melach
8. Grochowski Jan	31. Schöffler Zyg. (6/2 1914)
9. Haber Michał	32. Schwarz Dawid
10. Hammer Jakób	33. Sessler Salomon
11. Hecht Józef	34. Span Emanuel
12. Jaworski Józef	35. Staszekiewicz Tadeusz
13. Kahane Samuel	36. Strzałkowski Bronisław
14. Karwasiecki Michał	37. Teichholz Izrael (12/3 1914)
15. Kłodnicki Krzysz. (17/10 1913)	38. Tepper Herman
16. Kozaczek Kazimierz	39. Trąbka Władysław
17. Kraśnicki Władysław	40. Tryszczyla Tadeusz
18. Lederfeind Gerszon	41. Vincenz Kazimierz
19. Lisowski Edward	42. Wierzbicki Michał
20. Łęczyński Franciszek	43. Wieselberg Michał
21. Machalski Józef	44. Würzberger Mendel
22. Majeranowski Roman	45. Zabawa Bronisław
23. Marcinowski Rudolf	46. Zawalnicki Łucyan

Klasa IIb.

1. Bochner Natan	4. Fadenhecht Baruch
2. Büschel Juliusz	5. Haleniak Tadeusz
3. Czechak Bogumił	6. Horowitz Izak

7. Janelli Wład. (15/10 1913)
8. Jaworski Stanisław
9. Junger Julian
10. Kokoszka Kazimierz
11. Kraśniański St. (21/1 1914)
12. Kulbicki Włodzimierz
13. Langer Alfons
14. Lisowski Stanisław
15. Rappaport Mojżesz
16. Rawski Witold
17. Rudich Schnelke (5/9 1913)
18. Ruebenbauer S. (15/10 1913)
19. Schärf Salo
20. Schöffler Saul
21. Schifter Hersch
22. Schifter Jakób
23. Schmerer Chaim
24. Sierakowski Ignacy

25. Sierakowski Stefan
26. Silberherz Jakób
27. Silberherz Pinkas
28. Siwiński Zygmunt
29. Sliwiński Zenon
30. Spindel Filip
31. Stadniczeńko Ignacy
32. Stojewski Józef
33. Trzcński Jan
34. Waggmann Michał
35. Wasserman Jakób
36. Watycha Ryszard
37. Weber Mojżesz
38. Wilczyński Wilhelm
39. Wiśmierski Franciszek
40. Wojtasiewicz Paweł
41. Woroniecki Eugeniusz
42. Zachwiej Julian

43. Zimble Bernard.

Klasa IIc.

1. Barlas Artur
2. Berlas Adam
3. Bloch Karol
4. Domiszewski Kazimierz
5. Dyakowski Eugeniusz
6. Horowitz Izak
7. Fiderer Artur
8. Franzos Maur. (15/10 1913)
9. Frisch Zygmunt
10. Funkenstein Zygmunt
11. Glückstern Józef
12. Hermann Rudolf
13. Heumann Józef
14. Hilsenrad Benjamin
15. Jaworowski Konstanty
16. Jaworski Witold
17. Koperski Władysław
18. Koszucki Józef
19. Kupczak Józef (27/2 1914)
20. Kurowski Kazimierz
21. Łudkiewicz Roman
22. Lustig Bernard
23. Mielnik Stanisław

24. Mogilnicki Maryan
25. Mul Tadeusz
26. Munczek Jakób
27. Nürnberg Henryk
28. Ogibiński Mar. (5/12 1913)
29. Pawłowski Leon. (7/2 1914)
30. Pawłowski Stan. (4/2 1914)
31. Pelikant Gwido
32. Reizes Juliusz
33. Ring Tadeusz
34. Rosenbaum Mojżesz
35. Singer Jakób
36. Stokłosa Mar. (31/10 1913)
37. Szyślak Tomasz
38. Tułacz Maryan
39. Turzański Tadeusz
40. Tyszkiewicz Julian
41. Winnicki Maryan
42. Zajdel Maryan (4/1 1914)
43. Zafuczkowski Tadeusz
44. Zargba Roman
45. Ziarkiewicz Piotr (4/2 1914)
46. Zimmer Ignacy.

Klasa IIIa.

1. Becher Mojżesz	21. Mrcczkiewicz Zygmunt
2. Brenstein Jakób	22. Orłowski Józef
3. Bielski Stanisław (1/2 1914)	23. Orenstein Ignacy
4. Dörfler Jerzy	24. Pawłowicz Zyg. (26/11. 1913-)
5. Eibel Leonard	25. Rat Abraham
6. Gilowski Stanisław	2s. Riezler Hersch (prywat.)
7. Grocholski Adam	27. Ruciński Włodz. (2/3. 1914.)
8. Horowitz Józef	28. Samler Wolf
9. Huczyński Witold (1/4 1914.)	29. Schaffer Wilhelm
10. Hutter Maryan	30. Schnerch Jakób ₃
11. Jakubiszyn Józef	31. Skrabek Adam
12. Jakubowski Antoni	32. Spitz Jerzy
13. Krasowski Wojciech	33. Tarnowski Ryszard
14. Lilker Leopold (22/3 1914.)	34. Tepper Abraham
15. Łauczyner Hersz	35. Tymoczko Stanisław
16. Łuniewski Zbigniew (prywat.)	36. Walkowski Witold
17. Madej Kazimierz	37. Wieselberg Jakób
18. Majeranowski Jerzy	38. Wiszniewski Michał
19. Mautner Maksymilian	39. Wołoszczuk Józef
20. Moszoro Stefan	40. Zadembki Gwido

41. Zollich Maryan.

Klasa IIIb.

1. Allerhand Jakób	20. Ludwig Bogusław
2. Aschenbrenner Franciszek	21. Lustig Łazarz
3. Bajer Maryan (31/1 1914)	22. Marcinkiewicz Tadeusz
4. Ball Józef	23. Maszewski Bolesław
5. Ball Salomon	24. Milan Jan (27/9 1913.)
6. Baumgarten Dawid	25. Morawski Aleksander
7. Błoch Jan	26. Nowicki Józef
8. Czaykowski Apoloniusz	27. Pudło Aleksander
9. Dworak Józef	28. Ring Bronisław
10. Engel Jakób	29. Rosenberg Józef
11. Feuerstein Chaim	30. Rosenrauch Wilhelm
12. Fischer Julian	31. Schaffel Adolf
13. Grebler Samuel	32. Schaffer Hersch
14. Hacker Samuel	33. Schattner Izak
15. Helwing Abraham	34. Slucker Maurycy
16. Jazwiński Edward	35. Soffer Salomon
17. Jedliński Jan	36. Sołtys Czesław
18. Jordan Antoni	37. Swiderski Bronisław
19. Kamiński Ant. (15/9 1913)	38. Szczeciakowski Wacław

39. Teichmann Suchar

40. Wohlfeld Roman

41. Zimels Berman.

Klasa IIIc.

1. Arsenicz Marian
2. Becher Leopold
3. Bernklau Ozyasz
4. Bezeg Stanisław
5. Błoński Roman
6. Bochner Majer
7. Czarnota Tadeusz
8. Dębski Józef (18/3 1914)
9. Delfiner Eisig
10. Fischbach Benzyon
11. Fuchs Samuel
12. Gruber Karol
13. Guttman Leon
14. Hilman Natan
15. Hirsch Henryk
16. Janczyszyn Eugeniusz
17. Jaworski Jarosław
18. Kamiński Bolesław
19. Kapko Jerzy
20. Kohut Edward

21. Krzywda Tadeusz
22. Landau Antoni
23. Lów Mendel
24. Matijczuk Kazimierz
25. Mazierski Marian
26. Nabagła Romuald (³¹/I 1914)
27. Piskozub Franciszek
28. Podoliński Roman
29. Rein Elias
30. Rottenberg Herman
31. Schneider Eliaz (prywatny)
32. Schnorch Jechel (31/I 1914)
33. Sender Salo
34. Starzecki Włodzimierz
35. Streit Zygmunt
36. Tannenzapf Litman
37. Tepper Józef
38. Torbé Eugeniusz
39. Tracz Włodzimierz
40. Tyszkiewicz Konstanty

41. Wołaniecki Zdzisław.

Klasa IVa.

1. Beer Julian
2. Bernstein Abraham
3. Diamandstein Jehuda
4. Fernbach Izak
5. Feuermann Fischel
6. Fränkel Natan
7. Freier Chaim
8. Freund Adam (prywatny)
9. Grünberg Eliaz
10. Haczewski Władysław
11. Hermann Eliaz
12. Holiny Teodor
13. Horowitz Salo (7/5 1914)
14. Jaremicki Medard
15. Jarmuła Kazimierz

16. Kimmerling Joachim
17. Kolt Józef
18. Komarek Kazimierz
19. Kotlarczyk Franciszek
20. Kramer Józef
21. Kuliński Kazimierz
22. Kwiatkowski Władysław
23. Lande Izrael
24. Małszyński Piotr
25. Pawlikowski Stefan
26. Perlmutter Arnold
27. Piskozub Stanisław
28. Ryskalczyk Franciszek
29. Schiffer Oswald
30. Sozański Tadeusz

- 31. Stein Feliks
- 32. Stojewski-Rybczyński Piotr

- 33. Streit Ernest
- 34. Wiwnicki Kazimierz.

Klasa IVb.

- 1. Breindel (Jakób 29/5 1914)
- 2. Buchhalter Gerszon
- 3. Eskreiss Artur
- 4. Faściszewski Antoni
- 5. Friedhaber Wilhelm
- 6. Halpern Maksymilian
- 7. Jägerman Kalman
- 8. Jakubowski Alfred
- 9. Kanicki Julian
- 10. Kowarzyk Tadeusz
- 11. Lilker Wilhelm
- 12. Madej Stanisław
- 13. Mahler Aleksander
- 14. Małński Jan
- 15. Masojada Bolesław

- 16. Metsch Rudolf
- 17. Mühlstein Chaim
- 18. Osuch Waclaw
- 19. Piskozub Ignacy
- 20. Ruciński Alfred
- 21. Rurka Kazimierz
- 22. Samecki Józef
- 23. Srolik Karol
- 24. Stefaniuk Włodzimierz
- 25. Stendig Samuel
- 26. Tepper Wilhelm
- 27. Thau Juda
- 28. Wojtasiewicz Jan
- 29. Wojtowicz Zdzisław
- 30. Zaremba Hipolit (pryw.)

31 Zawalnicki Adolf.

Klasa IVc.

- 1. Ananiewicz Władysław
- 2. Auster Leib
- 3. Bajer Józef
- 4. Bakes Zygmunt
- 5. Baron Eliaz
- 6. Białowas Jan
- 7. Bobowski Tadeusz
- 8. Bodwiński Józef
- 9. Bogda Mieczysław
- 10. Budziński Wit
- 11. Feigenbaum Filip
- 12. Haber Abraham
- 13. Herman Eisig (pryw.)
- 14. Janczyszyn Włodzimierz
- 15. Kędziński Józef
- 16. Kleinmann Leon
- 17. Kleski Eugeniusz
- 18. Kozulkiwicz Emilian
- 19. Lazer Symche
- 20. Lustig Salo

- 21. Łuszczewski T. (23/4 1914)
- 22. Nadler Leon
- 23. Niemczewski Jul. E. (pryw.)
- 24. Pińczakowski Antoni
- 25. Piskozub Kazimierz
- 26. Römer Maryan
- 27. Rosenkranz Natan
- 28. Rothner Eliaz
- 29. Sagan Józef
- 30. Schaller Emanuel
- 31. Starzecki Tadeusz
- 32. Steblecki Mieczysław
- 33. Strzelecki Fr. (12/12 1914)
- 34. Świdorski Władysław
- 35. Tracz Jan
- 36. Uhrmann Markus
- 37. Wagner Tadeusz
- 38. Weitz Józef
- 39. Welzer Eisig
- 40. Wulin Józef.

Klasa Va.

1. Asderball Leon	19. Kirkin Kazim. (17/10 1914)
2. Ball Szymon	20. Krauss Wład. (31/1 1914)
3. Bauer Eisig (prywat.)	21. Kulik Tadeusz
4. Baumgarten Maurycy	22. Mazierski Roman
5. Bergler Edm. (14/10 1913)	23. Nowodworski Roman
6. Borzemski Fr. (10/3 1914)	24. Rychlik Stanisław
7. Buchsenbaum Selig	25. Schmidt Tadeusz
8. Budzianowski Stanisław	26. Schneck Michał
9. Burzmiński Tadeusz	27. Silber Leon
10. Eth Fryderyk (20/3 1914)	28. Simche Meschulim
11. Fieldorf Stanisław	29. Spinnrad Emil
12. Flecker Karol	30. Süsskind Eugeniusz
13. Flecker Maksymilian	31. Świeykowski Zdzisław
14. Frankel Leon	32. Tymoczko Stanisław
15. Gogela Zygmunt	33. Tokarz Piotr
16. Haleniak Mieczysław	34. Walzer Artur (prywat.)
17. Hübscher Stanisław	35. Weiner Anczel
18. Karpiński Tadeusz	36. Wieselberg Moj. (16/1 1914)
37. Zajdel Bronisław.

Klasa Vb

1. Bański Władysław	16. Lisowski Władysław
2. Brandes Józef	17. Lustig Jakób
3. Chwalibogowski Artur	18. Machalski Roman
4. Domański Julian	19. Ochociński Wincenty
5. Dücker Abraham	20. Ringelblum Salomon
6. Feigenbaum Schmerl (11/3 1914)	21. Schikler Zacharyasz
7. Gajewski Karol	22. Schneebalg Izak
8. Herman Henryk	23. Schor Leon (31/1 1914)
9. Jakubowicz Bogdan	24. Seidman Oskar
10. Kolba Eugeniusz	25. Sierota Jakób
11. Korn Henryk	26. Teicher Juda
12. Koziorowski Władysław	27. Tustanowski Eustachy
13. Krogulski Julian	28. Uhrman Natan
14. Lachs Edward	29. Wierzejski Kazimierz
15. Len Tadeusz	30. Wołoszczuk Feliks
31. Zeiger Bernard.

Klasa Vc.

1. Altenhaus Gerszon	3. Dmytruk Piotr (31/1 1914)
2. Blaustein Izak.	4. Dulberg Bernard

5. Dyakowski Mikołaj	18. Ludkiewicz Włodzimierz
6. Filak Wiktor	19. Łukasiewicz Grzegorz
7. Forscher Elias	20. Łukaszczuk Jan
8. Grochowski Józef	21. Mikulski Jan (15/10 1913)
9. Haber Zygfryd	22. Nebeluk Emil
10. Heller Joachim	23. Panas Mieczysław
11. Horowitz Meschulim	24. Prelicz Tytus (14/5 1914)
12. Hummer Zygmunt	25. Przestrzelski Stanisław
13. Kamiński Teodozy	26. Przestrzelski Zygmunt
14. Kanter Eischel	27. Schleien Marek
15. Karchut Józef	28. Spindel Dawid (pryw.)
16. Kohn Leon	29. Taub Samuel
17. Kucharski Leopold	30. Torbé Wiktor
31. Wolanin Władysław.

Klasa VIa.

1. Agdern Ozyasz	19. Półtorak Mieczysław
2. Ames Jakób	20. Rosenblatt Jakób
3. Aszkenazy Izidor	21. Rubrich Tadeusz
4. Bahr Jakób	22. Sak Szymon
5. Bikel Mendel	23. Schaffel Szepsel
6. Błoch Teodor	24. Schreiber Edmund
7. Delman Aron	25. Schwartz Jakób
8. Dyduszyński Adam	26. Słopkowitzer Michał
9. Hausknecht Ludwig	27. Spindel Chaim
10. Horowitz Aleksander (pryw.)	28. Spindel Salomon
11. Kirschen Ludwig	29. Stala Gotfryd
12. Kleinmann Henryk	30. Thau Marek
13. Kossowski Kazimierz	31. Wächter Eugeniusz
14. Kriss Jerzy	32. Wagenberg Samuel
15. Lewicki Michał	33. Wasserman Dawid
16. Majeranowski Romuald	34. Weingarten Leib
17. Maszewski Tadeusz	35. Wimmer Karol
18. Orzechowski Władysław	36. Zawadzki Wiktor (pryw.)
37. Żyborski Witold.

Klasa VIb.

1. Bednarczuk Stanisław	6. Borten Szymon
2. Bernhaut Józef	7. Budziński Nikodem
3. Biliński Henryk	8. Burzmiński Stanisław
4. Blechinger Ferdynand	9. Eckerling Dawid
5. Blitz Salomon	10. Frühling Abraham

11. Goldschlag Aron	24. Prechitko Stefan
12. Grocholski Antoni	25. Pruniak Michał
13. Hołotka Franciszek	26. Riesel Jakób
14. Horwitz Lippe	27. Rosenkranz Józef
15. Horwitz Mojżesz	28. Schickler Meschulim
16. Janosz Bronisław	29. Schmerler Dawid
17. Kapko Stefan	30. Skowroński Józef
18. Karwasiecki Władysław	31. Spolski Eugeniusz
19. Klimaszewski Mieczysław	32. Stabiszewski Józef
20. Kosydor Feliks	33. Stefaniów Jarosław
21. Kowarzyk Stanisław	34. Stendig Schulem
22. Kreisl Benjamin	35. Tannenzopf Marek
23. Kupferschmied Elias	36. Thau Samuel
37. Welzer Bencyon.

Klasa VIIa.

1. Bergmann Dawid	22. Lorber Emanuel
2. Bernacki Jan	23. Lustig Izak
3. Biber Izrael	24. Łukowski Stanisław
4. Brettler Ernestyna (prywatna)	25. Merlau Filip
5. Brettler Chaim	26. Manger Szame
6. Doliński Izidor	27. Pielawski Maryan
7. Doliński Tadeusz	28. Reischer Chaskel
8. Drohomirecki Józef	29. Schächter Nute
9. Fieldorf Eugeniusz	30. Schärf Chaim
10. Glinert Marek	31. Sender Zacharyasz
11. Helwing Franciszek	32. Serbeński Feliks
12. Hirle Romnald	33. Soffer Leon
13. Hirsch Aron	34. Sokołowski Mikołaj
14. Horner Hersch	35. Styrnal Teofil
15. Josefsberg Salomon	36. Süsskind Henryk
16. Kamiński Ludwik	37. Szyślak Kazimierz
17. Kanter Szymon	38. Tindel Wolf (¹² / ₁₀ umarł)
18. Koch Izidor	39. Waldmann Karol
19. Lehr Aleksander	40. Wimmer Maryan
20. Liebhart Stanisław	41. Windwehr Markus
21. Link Stefan	42. Wojnarowski Stefan.

Klasa VIIb.

1. Bienkowski Tadeusz	4. Brettler Litmann
2. Borten Elias	5. Büchel Schloma
3. Brawer Izak	6. Büschel Karol

7. Chomiak Ryszard	25. Mosberg Feiwisz
8. Engel Józef	26. Peisach Bencyon
9. Gatyński Stefan	27. Peisach Marek
10. Grabowski Ksawery	28. Preyer Maryan
11. Grünberg Abraham	29. Reiter Majer
12. Guzek Stanisław	30. Riesel Józef
13. Heilman Adam (9/2 1914)	31. Rosenheck Fryderyk (prywat.)
14. Helwing Eleonora (prywat.)	32. Sagan Stefan
15. Hołowatiuk Bazyli	33. Schechter Bernard
16. Józefowicz Władysław	34. Schneebalg Benjamin
17. Jungfrau Józef	35. Skoczupole Teofil
18. Klemberg Maurycy	36. Soliński Florian
19. Koziaś Julian	37. Stendig Leon
20. Leitner Józef	38. Spinnrad Edward
21. Luft Emanuel	39. Sembera Mikołaj
22. Marcyniuk Andrzej	40. Tillinger Józef
23. Miłoś Tadeusz	41. Załucki Władysław
24. Morawski Mieczysław	42. Ziemiański Józef.

Klasa VIIa.

1. Beidaff Natan	13. Künstler Norbert (prywat.)
2. Bezeg Henryk	14. Mahler Hillel
3. Brecher Jakób	15. Medon Józef
4. Donschak Franciszek	16. Piskozub Józef
5. Drohomirecki Kazimierz	17. Potapiński Adam
6. Ellenberg Zygmunt (prywat.)	18. Rath Samuel
7. Frisch Elias	19. Schaffer Gerszon
8. Gottfried Józef	20. Schaffer Jakób
9. Gottlieb Majer	21. Schweitzer Wilhelm
10. Kleinberg Izidor	22. Starer Bernard
11. Kleinberg Samu	23. Tyminski Józef
12. Kustroń Kazimierz	24. Zawirski Hipolit

2. Helwing Ernestyna (prywat.)

Klasa VIIb.

1. Baran Maks	6. Grünberg Michał
2. Fahrer Adolf	7. Hausknecht Leopold
3. Faktor Henryk	8. Hekajło Włodzimierz
4. Feuerstein Emsel	9. Jägermann Leib
5. Grünberg Aron	10. Kapko Adam

- 11. Kułynicz Piotr
- 12. Kydryński Jarosław
- 13. Lewandowski Adolf
- 14. Prelicz Edward
- 15. Rath Józef
- 16. Rubin Majer
- 17. Rusin Zenon

- 18. Samborski Sebastyan
- 19. Stuchły Eranciszek
- 20. Swoboda Medard
- 21. Święcicki Eranciszek
- 22. Tofan Włodzimierz
- 23. Zimet Jakób
- 24. Zingler Ferdynand

XVIII. Dla rodziców i opiekunów.

Wpisy na rok szkolny 1914/15 odbędą się dnia 31. sierpnia od godziny 9—12 rano i od 3—5 popołudniu.

Przy wpisie do klas II.—VIII. uczniowie tutejsi mają przedłożyć świadectwo z poprzedniego roku szkolnego, uczniowie z obcych zakładów 1) świadectwo odejścia oraz wszystkie świadectwa z poprzedniej nauki gimnazyalnej, 2) metrykę, 3) świadectwo powtórnego szczepienia ospy, 4) kartę wpisową w 2 egzemplarzach.

Uczniowie tutejsi doręczą karty wpisowe PP. gospodarzom klas na pierwszej lekcji szkolnej.

Przy wpisie do klasy I. uczniowie mają przedłożyć 1) metrykę, 2) świadectwo powtórnego szczepienia ospy, 3) świadectwo z 4-tej klasy szkoły ludowej, jeżeli do tej szkoły uczęszali, 4) kartę wpisową w 2 egzemplarzach.

Do I. kl. mogą być przyjęci tylko ci uczniowie, którzy ukończyli 10-ty rok życia, albo go ukończą do końca grudnia 1914.

Każdy uczeń jest obowiązany złożyć przy wpisie 2 kor. na zbiory naukowe i 1 kor. na zabawy szkolne. Uczeń nowo wstępujący do zakładu ma nadto złożyć takse wstępną w kwocie 4 kor. 20 halerzy.

Egzamina poprawcze odbywać się będą dnia 31-go sierpnia od godziny pół do 8-ej rano.

Egzamina wstępne do klasy I. odbędą się dnia 1. września (początek o godzinie pół do 8-ej rano). do klas II. — VIII, dnia 2. i 3. września.

Rok szkolny 1914/15 rozpocznie się dnia 3. września uroczystym nabożeństwem o godzinie 8 rano, na którym wszyscy uczniowie zapisani mają być obecni.

Dnia 4. września rozpocznie się regularna nauka szkolna.

Oplata szkolna za każde półrocze wynosi 40 K. Uczniowie obowiązani do jej uiszczenia mają ją złożyć za 1 półrocze najdalej do 15. października, za 2 półrocze do 15. marca.

Podania o uwolnienia od opłaty szkolnej mogą uczniowie publiczni wnosić za pośrednictwem Dyrektora do c. k. Rady

szkolnej krajowej w 1. półroczu do 20 września, w 2. półroczu do 20. lutego.

Uczniowie klasy I. są obowiązani złożyć opłatę szkolną za 1. półrocze do dnia 30. listopada; jeżeli jednak w dwóch pierwszych miesiącach nauki okażą dobre zachowanie się i przynajmniej dostateczny postęp we wszystkich przedmiotach nauki, mogą uzyskać odroczenie terminu opłaty do końca 1. półrocza. W tym celu mają wnieść przed 12. września za pośrednictwem Dyrekcyi podania do Wysokiej c. k. Rady szkolnej krajowej. Do podania tego mają załączyć dokładne i należycie potwierdzone przez dwie władze świadectwo ubóstwa. W razie pomyślnego wyniku klasyfikacyi za 1. półrocze otrzymują uwolnienie od opłaty szkolnej; w razie przeciwnym mają złożyć opłatę szkolną za pierwsze półrocze przed dniem 3-go lutego.

Ponieważ nie wolno uczniom zamiescowym mieszkać gdzieindziej jak tylko tam, gdzie Dyrekcyja pozwoli, przeto umieszczanie uczniów z początkiem roku szkolnego powinno być warunkowo zastrzeżone ze strony rodziców i opiekunów.

Osoby, przyjmujące uczniów na wikt i mieszkanie, powinny się zaznajomić z treścią „Regulaminu dla odpowiedzialnych nadzorców“, wydanego przez Wysoką c. k. Radę szkolną krajową, gdyż uczniom zamiescowym wolno mieszkać pod nadzorem takich tylko osób, które będą się stosować ściśle do tego regulaminu. Egzemplarze regulaminu można otrzymać bezpłatnie w kancelaryi Dyrekcyi.

Zakres wymagań przy egzaminie wstępnym do klasy I.

- a) **Z religii:** Wiadomości, których według teraźniejszego rozkładu nauki nabyć powinien uczeń w pierwszych czterech latach obowiązkowej nauki w szkole czteroklasowej.
- b) **Z języka wykładowego:** Czytanie płynne i wyraziste, objaśnienie odczytanych ustępów pod względem treści i związku myśli, opowiadanie treści większymi ustępami, znajomość zdania pojedynczego, rozszerzonego i rozbiór jego części składowych pod względem składni zgody i rzędu; poprawne napisanie dyktatu z zakresu pojęć znanych uczniom z uwzględnieniem głównych zasad interpunkcyi; piśmienny rozbiór jednego zdania, w którym uczniowie mają oznaczyć części mowy i ich formy, tudzież części zdania.
- c) **Z języka niemieckiego:** Czytanie płynne i wyraziste, znajomość odmiany rodzajników, rzeczowników, przymiotników i zaimków (osobistych, dzierżawczych, wskazujących i względnych) odmiana słów posiłkowych i czasowników słabych we wszystkich formach strony czynnej i biernej, tudzież odmiana najwykleszych czasowników mocnych; zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom znanych; wprawne napisanie łatwego

dyktatu, którego treść przed podyktowaniem poda się uczniom w języku wykładowym.

- d) **Z rachunków:** Pisanie liczb do miliona włącznie; biegłość w czterech działaniach liczbami całkowitemi; pewność w tabliczce mnożenia; znajomość ważniejszych miar metrycznych, a w wypracowaniu rozwiązanie także zagadnień z zakresu życia codziennego.

Rozkład godzin.

Nauka odbywa się jednorazowo przedpołudniem w godzinach skróconych do 45 minut w ten sposób, że trwa z wliczeniem przerw między lekcjami, wynoszącami razem 60 minut, od godz. 7½ do godz. 1.

	Przedmiot	K l a s a								Razem
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
1	Nauka religii	2	2	2	2	2	2	2	2	16
2	Język polski jako wykładowy	3	4	3	3	3	3	3	4	26
3	Język łaciński	7	6	6	6	6	6	5	6	48
4	Język grecki	—	—	5	4	5	5	4	5	28
5	Język niemiecki	5	5	4	4	4	4	4	4	34
6	Historia	2	2	2	2	3 ^{*)}	3 ^{*)}	4	3	21
7	Geografia	2	2	2	2	1 ^{*)}	1 ^{*)}	—		10
8	Matematyka	3	3	3	3	3	3	3	2	23
9	Nauki przyrodnicze	2	2	—	—	3	3	—	—	10
10	Fizyka i chemia	—	—	2	3	—	—	4	3	12
11	Propedeutyka filoz.	—	—	—	—	—	—	1	2	3
12	Rysunki	2	2	2	2	—	—	—	—	8
13	Kaligrafia	1	—	—	—	—	—	—	—	1
14	Gimnast. i zabawy	2	2	2	2	2	2	2	2	16
15	Język ruski (jako wzgl. obow.)	—	—	—	(2)	(2)	(2)	(2)	—	(8)
Razem		31	30	33	33	32	32	32	33	256

^{*)} W kl. V. w I. półroczu nauka historii w 4 godzinach, w II. półroczu nauka historii w 2 godzinach, geografii w 2 godzinach. — W kl. VI. w I. półroczu nauka geografii w 2 godzinach, historii w 2 godzinach, w II. półroczu nauka historii w 4 godzinach.

Wykaz książek szkolnych, które w tutejszym zakładzie będą

Klasa	Religia	Język polski		Język łaciński		Język Grecki		Język niemiecki
		Gramatyka	Wypisy	Gramatyka	Ćwiczenia i lektura	Gramatyka	Ćwiczenia i lektury	
I.	Ks. Słószarz Katechizm religii katol. wyd. 3. Lwów 1908.	Konspekt gramatyki jęz. polsk. 1911.	Reiter. Czytania polskie dla I. kl. Lwów 1910.		Lewicki Początki nauki języka łacińskiego. Lwów 1913.	—	—	German, Petelenz i Gayczak Ćwiczenia niemieckie dla I. kl. wydanie 7. Lwów 1910.
II.	Jak w kl. I.		Reiter. Czytania polskie dla II. kl. Lwów 1911.		Tadeusz Lewicki Początki nauki języka łacińskiego dla kl. II. gim. 1914.	—	—	German. Petelenz i Gayczak Ćwiczenia niemieckie dla II. kl. 1912.
III.	Ks. Jongan Liturgia. Wyd. 4. Lwów 1910. Ks. Szydelski Dzieje bibl. star. zak. Lwów 1912.	Dr. Antoni Malecki, Gramatyka języka polskiego wydanie II. 1911.	Reiter. Czytania polskie dla III. kl. Lwów 1912.	Samolewicz-Soltysik, Gramatyka języka łacińskiego część II.	Ćwiczenia łacińskie dla kl. III. wyd. 6. 1912 Nepos-Kurcyusz. wyd. Prądkiewicz	Fiderer, Gramatyka języka greckiego.	Winkowski-Taborski-Pasnowicz Ćwiczenia greckie Lwów 1910.	German, Petelenz i Gayczak Ćwiczenia niemieckie dla III. kl. 1911. Petelenz Deutsche Grammatik wydanie 4. 1911.
IV.	Ks. Dąbrowski Historia bibl. zakonu nowego Wyd. 4. Lwów 1910.		Próchnicki i Wojciechowski Wypisy polskie Tom IV. 1911.		Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla kl. IV. wyd. 5. 1913. Dr. Wojciech Krajewski, Czytania łacińskie dla kl. III, IV. i V. Lwów 1913.		Ćwiczenia greckie jak w kl. III.	German. Petelenz i Gayczak Ćwiczenia niemieckie dla IV. kl. wyd. 4. Lwów 1910. Petelenz. Deutsche Grammatik jak w kl. III.
V.	Ks. Jeż Nauka wiary Część I. wyd. 3. 1911.		Próchnicki i Wojciechowski Wypisy polskie dla kl. V. 1911.		Jan Jędrzejowski. Tytuś Liwiusz, Dzieje rzymskie. Lwów 1914. Wiązanka wierszy Owidyusza wyd. Sinko		Fiderer, Chrestomatya z pism Ksenofonta wyd. 4. Homera Iliada. wyd. Soltysika, część I.	Ippold-Stylo Deutsches Lesebuch für die V. kl. Wydanie 3. 1912.
VI.	Ks. Sieniatycki Dogmatyka szczegółowa wyd. 2. 1910		I. Chrzanowski i K. Wojciechowski Wypisy polskie dla kl. wyż. Cz. I. (do r. 1822) Lwów 1913.		Tomasz Soltysik, C. Sallustii Crispi Bellum Jugurtinum. Lwów 1910. Vergilius wyd. Eichlera-Rzepińskiego Jan Szczepański. Wybór mów Cicerona Cz. I. Lwów 1913.		Homera Iliada cz. I. i II. wyd. Soltysika, Herodot wyd. Scheindler-Terlikowski, Plutarch. Kato. wyd. Krajewski.	Ippold-Stylo. Deutsches Lesebuch für die VI. kl. wyd. II. 1910. Herder: der Cid. Goethe: Hermann u. Dorothea. Mörike: Mozart auf seiner Reise nach Prag.
VII.	Ks. Szczeklik Etyka katolicka wyd. 5. 1912.		Antoni Mazanowski Wypisy polskie i podręcznik do nauki literatury 1914.		Jan Szczepański. Wybór mów Cicerona Cz. I. i II. Vergilius Aeneis wyd. Eichlera-Rzepińskiego.		Homera Odyssea wyd. Christ-Jezieniecki. Demostenes wyd. Schmidta. Platon. Wybór pism J. Jędrzejowski wyd. II. Lwów 1913.	Ippold Stylo. Deutsches Lesebuch für die VII. kl. wyd. 2. Schiller: Kabale u. Liebe. Brüderzwist im Hause Habsburg. Goethe: Götz von Berlichingen, Egmont.
VIII.	Gadowski Zarys historii kościoła katolickiego wydanie 3.		Jak w kl. VII.		Horatius wyd. Dolnicki Librowski Tacitus wyd. Weidner-Staromiejski		Platon, Wybór pism. J. Jędrzejowski wyd. II. ilustr. Lwów 1913. Soloklesa Antygona opr. Dr. Jan Oko. Lwów 1913. Homera Odyssea wyd. Christ-Jezieniecki.	Ippold-Stylo. Lesebuch für die VIII. kl. Schiller: Die Braut von Messina. Hebbel: Agnes Bernauer. Shakespeare: der Sturm.

re w tutejszym zakładzie będą używane w roku szkolnym 1914/15.

Język Grecki		Język niemiecki	Geografia i Historia	Matematyka	Nauki przyrodn.		Propedeutyka filozofii
Gramatyka	Ćwiczenia i lektury				Historia	Fizyka	
—	—	German, Petelenz i Gayczak Ćwiczenia niemieckie dla I. kl. wydanie 7. Lwów 1910.	Romer, Geografia wyd. 2. Lwów 1908. Gebert i Gebertowa, Opo- wiadania z dziejów ojczystych wyd. 2. 1912.	Kranz, Arytmetyka na I. kl. 1911. Jamrógiewicz-Stru- tyński, Geometria po- glądowa	Nussbaum-Wisniow- ski. Wiad. z zool. wyd. 3. 1910. Limbach Botan. szk. na kl. I. II. 1913.	—	—
—	—	German, Petelenz i Gayczak Ćwiczenia niemieckie dla II. kl. 1912.	Siwak Geografia dla kl. II. i III., Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechn. wyd. 4. 1912.	Kranz. Arytmetyka na II kl. 1911. Geometria jak w kl. I.	Zool. jak w kl. I. Botanika jak w kl. I.	—	—
Fiderer, Gramatyka języka greckiego.	Winkowski-Taborski- Passowicz Ćwiczenia greckie Lwów 1910.	German, Petelenz i Gayczak Ćwiczenia niemieckie dla III. kl. 1911. Petelenz Deutsche Grammatik wydanie 4. 1911.	Geografia jak w kl. II. Gebert i Gebertowa. O- powiadania z dziejów monarchii austr. węg. Lwów 1912.	Kranz. Arytmetyka na III. kl. Geometria jak w kl. I.	—	Żłobicki, Wia- domości z fizyki dla niż. klas. 1913.	—
	Ćwiczenia greckie jak w kl. III.	German, Petelenz i Gayczak Ćwiczenia niemieckie dla IV. kl. wyd. 4. Lwów 1910. Petelenz, Deutsche Grammatik jak w kl. III.	Majerski, Geografia mo- narchii austr.-węg. wyd. 6. Zakrzewski, Historia powszechna cz. I. wyd. 7. 1911.	Frank. Arytmetyka na kl. IV. i V. 1913. Suppantchitsch-Hordyn- ski. Podręcznik geometrii dla IV. i V. kl. 1912.	Duchowicz-Wi- śniowski. Wiado- mości z chemii i mineralogii. 1911.	Jak w kl. III.	—
	Fiderer, Chrestomatya z pism Ksenofonta wyd. 4. Homera Iliada. wyd. Soltysika, część I.	Ippold-Stylo Deutsches Lesebuch für die V. kl. Wydanie 3. 1912.	Pawłowski, Geografia dla kl. wyż. Cz. I. Lwów 1914. Zakrzewski, Historia powsz. Cz. I. wyd 7. 1911. Cz. II wyd 5 1908.	Mihułowicz, Arytmetyka na kl. V. 1912. Geometria jak w kl. IV.	Łomnicki, Minera- logia i geologia wyd. 7. 1913. Rostafiński, Bota- nika dla klas wyż. wyd. 4. 1911.	—	—
	Homera Iliada cz. I i II. wyd. Soltysika, Herodot wyd. Scheindler-Terlikow- ski, Plutarch. Kato. wyd. Krajewski.	Ippold-Stylo, Deutsches Lese- buch für die VI. kl. wyd. II. 1910. Herder: der Cid. Goethe: Hermann u. Dorothea. Mörike: Mozart auf seiner Reise nach Prag.	Dr. Stanisław Pawłowski. Geografia dla wyż. kl. Cz. II. 1914. Zakrzewski, Historia powszechna cz. II. i III. wyd. 5. 1913.	Mihułowicz, Podręcznik arytmetyki i algebry dla kl. VI. Łomnicki Geome- tria dla kl. VI. VII. i VIII. 1912. Kranz, Lo- garytmy wyd. 2. 1912.	Nussbaum Zoologia dla klas wyższych 1912.	—	—
	Homera Odyssea wyd. Christ-Jezieniecki, Demo- stenes wyd. Schmidta. Platon. Wybór pism J. Jędrzejowski wyd. II. Lwów 1913.	Ippold Stylo, Deutsches Lese- buch für die VII kl. wyd. 2. Schiller: Kabale u. Liebe. Brä- derzwist im Hause Habsburg. Goethe: Götz von Berlichingen, Egmont.	Zakrzewski, Historia powszechna jak w kl. VI. Lewicki, Zarys historii Polski i krajów ruskich. wydanie 4. 1910.	Dziwiński Podręcznik a- rytmetyki i algebry dla kl. wyż. Geometria jak w kl. VI. Kranz, Zbiór za- dań wyd. 2. 1905. Kranz Logarytmy wyd. 2. 1912.	—	Kawecki i Toma- szewski, Fizyka dla klas wyż. wyd. 5. 1913. Bronisław Du- chowicz, Chemia dla VII. kl. gimn. 1914.	Ks. Nuckowski Początki logiki ogólnej 1903.
	Platon, Wybór pism. J. Jędrze- jowski wyd. II. ilustr. Lwów 1913. Sofoklesa Antygona opr. Dr. Jan Oko. Lwów 1913. Ho- mera Odyssea wyd. Christ- Jezieniecki.	Ippold-Stylo, Lesebuch für die VIII. kl. Schiller: Die Braut von Messina. Hebbel: Agnes Bernauer. Shakespeare: der Sturm.	Głabiński-Finkel, Historia i statystyka austro-węg. monarchii wyd. 4. 1914. Lewicki, Zarys dziejów Polski wyd. 4. 1910.	Jak w klasie VII.	—	Jak w kl. VII.	Lindner-Kulczycki Wykład psychologii 1895.

